

TÜRK ESKİÇAĞ BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HABERLER

Ocak 2013 / Sayı: 35

TÜRK ESKİÇAĞ BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HABERLER

**Enstitümüzün Kurucusu
Prof. Dr. Ali M. Dinçol'un
Aziz Hatırasına**

Ocak 2013 / Sayı: 35

Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler
Sayı: 35 (Ocak 2013)

ISSN 1308-2078

Editörler
Meltem Doğan-Alparslan
Aşkın Özdizbay

Sayfa Düzenlemesi
Zero Prodüksiyon Ltd.

Yazılar kaynak gösterilmek şartıyla kullanılabilir.

Ocak ve Mayıs aylarında yayımlanır.

Enstitü Üyelerine ücretsiz verilir.

TÜRK ESKİÇAĞ BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Uluslararası Akademiler Birliği Muhabir Üyesi
Corresponding Member of the International Union of Academies

Baskı
BİLTUR Basım Yayın ve Hizmet A.Ş.
Üçpınar Cd. Bulgurlu Mh. No: 89 K. Çamlıca, Üsküdar, İstanbul-Türkiye
Tel: +90 216 444 44 03 www.bilnet.net.tr
Sertifika No: 15690

Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü
İstiklâl Cad. Merkez Han, No: 181 Kat: 2
34435 Beyoğlu-İSTANBUL
Tel: 0090-212-292 09 63

E-mail:
haberler@turkinst.org
mdoganalparslan@gmail.com
aозdizbay@hotmail.com

www.turkinst.org

İÇİNDEKİLER

Editörden	1
Güven Arsebük, Bir Dosta Veda	2
Halûk Abbasoğlu, Ali Dinçol'a Son Mektup	2
Meltem Doğan-Alparslan, Ali Hocama Veda Mektubu	3
Başyazı	
Murat Akar – K. Aslihan Yener, Alalakh'ta 10 Yılın Ardından	4
Kitap Tanıtımları	
Barnett, R. D., <i>Assyrian Palace Reliefs In The British Museum, The Trustees of The British Museum</i> , Oxford University Press, 1970 (Değirmencioğlu, H.)	11
Özdizbay A., <i>Perge'nin M.S. 1.-2. Yüzyıllardaki Gelişimi / Die Stadtentwicklung von Perge im 1.-2. Jh n. Chr.</i> (Türkçe-Almanca çeviri: Dr. Selma Bulgurlu Gün). Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Adalya Ek yayın Dizisi 10, İstanbul, 2012. (Kortanoğlu, E.)	12
Meier, L., <i>Die Finanzierung öffentlicher Bauten in der hellenistischen Polis (Die hellenistische Polis als Lebensform)</i> , 2012, Mainz (Dönmez-Öztürk, F.)	13
<i>Seleucia ad Calycadnum</i> Dergisi (Özyıldırım, M.)	14
Arkeoloji Dünyasından	
Kentlerin Kuruluşunda Rüzgârların Etkileri Pisidia Antiokheia Örneği (Özhanlı, M.)	15
Uluslararası Doğu Anadolu - Güney Kafkasya Kültürleri Sempozyumu International Symposium on East Anatolia - South Caucasus Cultures 10-13 Ekim/October 2012, Erzurum (Kılıçlar, Z.)	16
I. Ulusal Pisidia Araştırmaları Sempozyumu (Özcan, A. – M. Fırat)	18
Assos – Internationales Kolloquium 2012 (Polat-Becks, A.)	19
İzmir İli Kazı Başkanları Toplantısı - 01 Eylül 2012 - Nif Dağı Kazı Evi (Tulunay; E.T.)	21
Avrupa'da Farkındalık Yaratan Koruma Örgütü Europa Nostra ve 2012 Ödül Töreni (Yaraş, A.)	22
Kazı - Araştırma	
Aşıklı Höyük Sonuçları – 2012 (Kurt, N. – M. Özbaşaran)	24
Düver Yerleşim Tarihi Araştırmaları Projesi – 2012 (Ekinci, H. A. – Kahya, T.)	25
Tekirdağ Ganos Dağı Arkeolojik Yüzey Araştırması – 2012 (Koçel Erdem, Z.)	27
Kelenderis Kazıları – 2012 (Zoroğlu, L.)	30
Maydos Kilisetepe Höyüğü Kazıları – 2012 (Sazcı G. – Çalış Sazcı, D.)	32
Bolu İli Mudurnu ve Göynük İlçeleri Epigrafik-Tarihi Coğrafi Yüzey Araştırması – 2012 (Dönmez-Öztürk, F.)	34
Nif (Olympos) Dağı Kazısı – 2012 (Tulunay, E. T.)	38
Nikaia (Bithynia) Egemenlik Alanı Epigrafik-Tarihi Coğrafi Yüzey Araştırması Çalışmaları 2012 (Öztürk, H. S. – C. Pilevneli)	41
Olba Kenti Kazıları – 2012 (Erten, E. – M. Özyıldırım – T. Akçay)	42
Salat Tepe Kazıları – 2012 Yeni Bulgular ve Stratigrafik Değerlendirme (Ökse, A. T.)	44
Soli Pompeiopolis Kazıları – 2012 (Yağcı, R. – F. H. Kaya)	46
Tios Kazı Çalışmaları – 2012 (Yıldırım, Ş.)	48
Enstitüden	
Yeni Yayınlarımız	51

Özlemle Anıyoruz
(01.02.1943 - 13.08.2012)

Editörden

2013 yılının ilk sayısında, Editörler için belki de şimdiye kadar bu dergi için kaleme alınan en zor Editörden yazısı. Enstitümüzün kurucusu, değerli bilim insanı Prof. Dr. Ali M. Dinçol 13.08.2012 tarihinde aramızdan ayrıldı. Bu sebeple elinizdeki dergi, Hocamız Prof. Dr. Ali M. Dinçol'un aziz hatırasına ithaf edilmiştir. Büyük emeklerle, çok çeşitli zorluklara rağmen yılmadan, kişiliğindeki idealistliği, berraklıkla algıladığı gerçeklerle harmanlayarak bu güne getirdiği Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü ve yayın organı Haberler Dergisi, hocamızın hedeflediği bilimsel görevini gerektiği şekilde yerine getirmeye çalışıyor. Hocamızın çıktığı uzun yolculukta huzurlu olmasını sağlamak için, bundan sonra da aynı çabayla çalışacağımızı belirtmek isteriz. Bu sayıda değerli hocamız için dostları/meslektaşları ve aynı zamanda öğrencisi tarafından veda mahiyetinde yazılara yer vermenin uygun olacağını düşündük. Hem kendisine bir kez daha minnetlerimizi sunmak ve hem de okuyucularımızın kendisini bir kez daha anmasına vesile olmak için...

Bu sayıda K. Aslıhan Yener ve Murat Akar tarafından kaleme alınan *Başyazı*'da, önemli bir Orta-Geç Tunç Çağı Yerleşmesi ve bölgesel bir krallık olan Mukiş'in başkenti Alalakh'da yapılan çalışmaların 10 yıllık bir özeti anlatılmaktadır. Bölgesel ilişkileri ile yerleşimin kendi karakterinin yalın ve bilimsel bir dille aktarıldığı makalenin, ilgililer açısından oldukça dikkat çekici olduğu kanısındayız. Yurdumuzda Eskiçağ Bilimleri alanında yapılan çeşitli çalışmalar hakkında bilgi aktarma görevini yerine getirmeye çalışan *Haberler*, ağırlıklı olarak 2012 kazı ve araştırma çalışmalarını konu aldığı bu sayısında, Aşıklıhöyük'ten Ganos'a, Nif'den Salattepe'ye, uzun bir tarihi ve coğrafi çeşitliliği içeren, 12 adet araştırmanın bilimsel raporlarını içermekte, *Arkeoloji Dünyasından* kısmında çeşitli kurumlarca gerçekleştirilen bilimsel organizasyonlar, sempozyumlara ilişkin yazılara yer verilmekte, ayrıca kitap tanıtımları da okuyucusuyla buluşmaktadır.

Enstitümüz bilgi aktarımı konusundaki görevini başka yayınlarla da yerine getirmektedir. Süreli Yayınımız *Colloquium Anatolicum* 2012 yılı sonunda, 11. yılını doldurmuş ve XI. sayısı, zengin bir içerik ile yayımlanmıştır. Ayrıca nümismatik alanında en prestijli uluslararası yayınlardan biri olan, Türkiye müzeleri ve özel Türk koleksiyonlarını içeren, Oğuz Tekin başkanlığındaki *SNG (Sylloge Nummorum Graecorum)* projesi 8 ciltlik bir seriye ulaşmıştır. Popüler seriden iki yeni kitap *Eskiçağ'da Cam* (C. Baykan –

D. Baykan) ve *Tarih Boyunca İstanbul'da Sikke Darbı ve Sikkeler* (O. Tekin) yayımlanmıştır. Enstitümüzün, genç bilim insanlarının doktora tezlerini yayımlayabilmesi için üstlendiği bir başka önemli proje olan SOA (*Studia ad Orientem Antiquum*) kapsamında, D. Baykan ve M. Doğan-Alparslan'ın çalışmaları da yakında değerli bilim insanları ve ilgililerin istifadelerine sunulacaktır.

Sosyal Bilimlerde, bilimsel kanıt ve kriterleri belirlemek için, Fen Bilimlerinden farklı olarak, çok daha farklı parametreler kullanılır. Çünkü konusu ve odak noktası *İnsandır*. *İnsanın* maddi ve düşünsel bağlamda ürettikleridir. Sosyal Bilimlerin çok önemli bir parçasını oluşturan Eskiçağ Bilimleri ise, insanın var olduğu zamandan itibaren, kültürel kazanımlarını, dünyaya kazandırdıkları ve hatta kaybettirdiklerini, kısacası düşünsel ve maddesel anlamda ürettiği her şeyi inceleyip, yorumlamaya çabalar. İnsanlığı gerçek anlamda tanıyabilmek, ancak Sosyal Bilimler ve dolayısıyla Eskiçağ Bilimleri ile mümkündür. Eskiçağ Bilimleri çalışma sahalarıyla insanlığın belleğini çözümler, anlamlandırır ve tekrar işlenebilmesi için geleceğe aktarır. Belleği olmayan insan ve toplum, artık kendisi olmaktan çıkar ve tanınmaz bir hale bürünür. Eskiçağ Bilimleri belki Fen Bilimlerinde olduğu gibi, ticari değeri yüksek sahalarda kullanılacak bilgiler üretmez. Ancak bu, onun değersiz olduğu anlamına gelmez. Aksine, insanlığın kültürel gelişimini açıklayıp, kendini doğru tanımasına/tanımlamasına yol verdiği için, değeri ticari ölçütlerle belirlenemez; ticari ölçütlerden çok daha aşkın bir konumdadır. Günümüz modern toplumlarının, uygarlık alanında önde olanları, öncelikle Sosyal Bilimler aracılığıyla devşirilen bilgilerle kendilerini tanımlamış ve kültürel alanda ilerlemeleriyle doğru orantıda başarılı addedilmişlerdir. Bu bağlamda, son zamanlarda hem Sosyal Bilimler hem de Eskiçağ Bilimleri hakkında dile getirilmeye başlanan, gereksiz ve boşa zaman-para harcanan bilimsel sahalarda olduğu düşünceleri, sağduyudan ve doğruluktan uzaktır. Umudumuz, temeli kültür olan ülkemizde Sosyal Bilimlere ve Eskiçağ Bilimlerine, dolayısıyla bu bilimsel sahalarda çalışanlara, hak edilen değerini gösterilmesidir.

2013 yılının, okuyucularımız için yeni bilgi ve buluntularla heyecanlanacağı, Eskiçağ Bilimlerinin, insanlığın ortak kültürel birikimine daha fazla katkılar sunabilecek fırsatlara erişebileceği, umut ve başarı dolu bir yıl olmasını temenni ederiz.

Meltem Doğan-Alparslan – Aşkım Özdzibay

BİR DOSTA VEDA

Güven Arsebük

Yıllar boyu İstanbul Üniversitesi'ndeki birlikteliğimize rağmen, ilgi alanlarımız arasındaki fark nedeniyle, kendimi Prof. Dr. Ali Dinçol'un bilimsel vasıfları konusunda değerlendirme yapacak kişilerin arasında görmüyorum. Ancak önemle belirtmek istediğim ve o konuda kendimi yetkili gördüğüm başka bir şey var: O da Ali Dinçol'un hem kendisinin, hem de eşi Belkıs ile ağabeyi Koray'ın can dostlarımla başında gelen kişiler olduğudur. Maalesef Ali'yi kaybettim, ancak ne mutlu bana ki Belkıs ve Koray'ın dostlukları devam ediyor.

Çoğu zaman sanki eş anlamlıymış gibi kullanılan "arkadaş" ve "dost" kavramları, birey yaşamının değişik aşamalarında belirgin ayrımlar kazanıyor. Hayatın çeşitli dönemlerinde insanın çocukluk arkadaşı, mahalle arkadaşı, sınıf arkadaşı, askerlik arkadaşı, meslek arkadaşı v.b. türden farklı arkadaşları oluyor. Ancak iş "dost'a" gelince durum bütünüyle başkalaşarak, kendine özgü bir anlam edinmeye başlıyor. Gerçek anlamıyla "dost" veya ona doğrudan bağlı "dostluk" ender olarak karşılaşılan bir olgu; bu nedenle de insanın hayatındaki "dost" adedi el parmaklarının sayısını kesinlikle geçmiyor.

Gündelik konuşmada "dost" sözcüğü genelde 'sevilen ve güvenilen yakın arkadaş' anlamında kullanılır. Ancak, gerçek yaşamda "dost" kavramının bu yüzeysel tanımın çok ötesinde bir anlamı içerdiği tartışılmaz. "Dost", sadece birlikte iyi vakit geçirdiğin ve sevdiğin yakın bir arkadaşın değildir. "Dost" gerçeği senden saklamayan, iyiliğin için acı da olsa onu senin yüzüne açıkça söyleyen kişidir. Ona içini döküp, bir sorununu aktardığın zaman onu saklayacağını, başkasına söylemeyeceğini, sadece ikimizin arasında kalacağını bildiğin insandır. Yardıma gerek duyduğunda, zaman-mekân kavramı olmaksızın, seni yalnız bırakmayan kişidir. Boşuna "dost kara günde belli olur" dememişler; çünkü dost yalnızca güllük-gülistanlık dönemlerde değil, insanın üzüntülü ve sıkıntılı günlerinde yardımına koşan, onu hiç yalnız bırakmayan kişidir. "Dost" (deyim yerindeyse) senin kişilik ikizindir.

Dost kavramının kapsamını genişletmek, ekler yapmak tabii olası. Ancak, buna gerek olmadığı kanısındayım. Vurgulamak istediğim, çok az sayıdaki kişiyi betimlemek için kullanılan "dost" sözcüğünün ilgili kişi için çok özel, aynı zamanda sıra dışı bir anlam ve değeri olduğudur. Ali Dinçol benim sayısız gerçekten sınırlı dostlarımdan biriydi; onun gibi bir "dostum" olduğu için de daima mutlu oldum. Son olarak, *Ali yaşama gerçekten bağlıydı, keşke kendisine böyle veda etmeseydik ve dostluğumuz hep aynı düzeyde süregeleydi* demekten başka ne söyleyebilirim?

ALİ DİNÇOL'A SON MEKTUP

Halûk Abbasoğlu

Aziz Kardeşim Ali,

Bugün 1 Şubat 2013. Senin yetmişinci doğum gününü meslektaşların, dostların ve öğrencilerinle kutlamayı aylar önce planlamaya başlamıştım ve o zamanlar bu düşünce ile seviniyordum. Fakat şimdi sana bu mektubu yazmanın büyük üzüntüsü içindeyim.

Ne yapalım hayatın iki büyük gerçeği var: Doğum ve Ölüm. Bu iki kaçınılmaz gerçeğin arasında akıp giden zamana yaşam diyoruz. Bu zamanı nasıl kullanmışsak, yaşamımız o oranda değerlidir.

Sevgili Ali, sen bu zamanı çok olumlu ve değerli işlerle dolduranlardansın. Saygın özel yaşamın, mutlu yuvan, eşsiz bir bilim adamı olarak gerçekleştirdiğin bilimsel çalışmalar, üzerlerine kol kanat gerdiğin asistanların, en iyi biçimde eğitmeye çalıştığın öğrencilerin ve yardımını esirgemediğin meslektaşların, senin, yaşamını ne ölçüde güzel değerlendirdiğinin somut kanıtlarıdır.

Seni tanyalı elli yıl oldu. Aslında elli yıl da bir ömürdür. Bu elli yıllık arkadaşlık ve dostluk süresinde iyi ve zor günlerimiz oldu. Hep el ele verdik, aynı frekansta ve en önemlisi yan yana iken yüksek sesle düşünebildik. Ben bu süreçte senin eşsiz bir bilim adamı olman yoluna yılmadan ilerlemeni büyük mutluluk ve bir dost olarak iftiharla izledim, dostluğuna da tam güvenildiğine hep şahit oldum. Ne mutlu bize ve sana ki, seni yücelten tüm nitelikleri hayattayken tattın ve tattırdın.

Sevgili Ali, bilim âlemine katkılarının ve anıların yaşıyor ve yaşatılacak, ondan emin ol ve rahat uyu.

ALİ HOCAMA VEDA MEKTUBU

Meltem Doğan-Alparslan

Dünyaca Tanınmış Türk Bilim Adamı, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü'nün Kurucusu ve Benim Hocam Prof. Dr. Ali Dinçol... Kendisi 13 Ağustos 2012 tarihinde bir Pazartesi sabahı aramızdan ayrılarak ebedi istirahatına çekildi.

Şimdiye kadar Hocamı düşünerek birkaç yazı kaleme almıştım. Bunlar içerisinde en değerlisi 2007 yılında yayınlanan ve hem Saygıdeğer Eşi Prof. Dr. Belkıs Dinçol'a hem de kendisine armağan ettiğimiz *VITA/Festschrift in Honor of Belkis and Ali Dinçol* (M. Alparslan, M. – M. Doğan-Alparslan – H. Peker (eds.), *Belkis Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan / Festschrift in Honor of Belkis Dinçol and Ali Dinçol*, VITA, 2007, Ege Yayınları, İstanbul) adlı kitabın *Sunuş* yazısıdır. Nasıl ki kitaba VITA yani "Hayat" adını verirken ilham kaynağımız Ali Hocamız ve Belkıs Hocamız idiyse, *Sunuş*'u yazarken de onların hayatından ilham alarak ve hiç zorlanmadan yazmıştım. Nitekim Ali Hocam ile çok değil daha bir buçuk yıl önce TEBE'nin kuruluşunun 20. yılı vesilesiyle yaptığım röportaj, geçmiş yıllarda Hocamın çalışma alanlarından biri olan Hitit Dini üzerine yaptığımız söyleşi aynı şevkle ve heyecanla tarafımdan kaleme alınmıştı. Ancak, Hocamın ardından ona bir veda mektubu yazmak, kaybının üzerimde bıraktığı derin keder nedeniyle, diğerleriyle kıyaslanamayacak kadar zor.

Kendisinin yeri doldurulamayacak yokluğunu, başta kurucusu olduğu, biz genç kuşaklara yeni bir pencere açmak amacıyla ve bin bir zorlukla bugünlere getirdiği Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü'nü emaneti olarak kabul edip daha ileri götürerek, hissettirmemeye çalışacağız. Hocamız, bilim camiasının kendisine borçlu olduğu bu Enstitüyü kurmakla, Türkiye'ye pek çok yayın organı kazandırmıştır. Ali Hocamızın önderliğinde yayımlanmaya başlayan ve on sekiz yıldan beri kesintisiz çıkmakta olan elinizdeki *Haberler* dergisi, 2013 yılında 12'ncisi çıkacak olan süreli yayın *Colloquium Anatolicum*, ayrıca *Sylloge Nummorum Graecorum*, *Corpus Vasorum Antiquorum* bunlardan sadece bazılarıdır. Aynı önderlik ruhuyla yayın çalışmalarını sadece TEBE çatısı altında değil, İstanbul Üniversitesi (İÜ) Edebiyat Fakültesi bünyesinde de yürütmüştür. 1951 yılında yayın serüvenine başlayan *Anadolu Araştırmaları/Jahrbuch für Kleinasiatische Forschung* dergisinin editörlüğünü Prof. Dr. Helmuth Th. Bossert ve Prof. Dr. U. Bahadır Alkım'dan sonra 1979 yılından itibaren o yıllarda Doçent olan Hocam Ali Dinçol üstlenmiştir. Henüz bir lisans öğrencisiyken ben de kendisine *Anadolu Araştırmaları* dergisinin editörlük işlerinde yardım etmeye başladım ve editörlüğü de bu sayede Hocamdan öğrendim.

Ali Hocamızın 90'lı yılların başında Türkiye'de salt bilimsel ilişkiler doğrultusunda çalışabilecek otonom bir kuruluşun eksikliğini fark etmiş olması ve bir grup meslektaşıyla gerçekleştirdiği çalışmalar sonunda, 1991 yılında Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü'nün kurulmasını sağlamıştır. Böylece Ali Hocamızın bir hayali de gerçekleşmişti. Bir enstitünün kurulmuş olması onun için yeterli değildi; şimdi sırada enstitüyü daha ileri götürmek, uluslararası bilim camiasında varlığını ispat etmek vardı. 3-14 Haziran 1996 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Habitat Zirvesi çerçevesinde TEBE'nin düzenlediği "Çağlar Boyunca Anadolu'da Yerleşim ve Konut Uluslararası Sempozyumu", Ali Hocamız tarafından yıllar sonra "...o dönemde henüz bir merkezimiz yokken ve böyle bir sempozyum için bütçemiz çok kısıtlıyken gerçekleştirmeyi başardığımız bu toplantı ve toplantıda sunulan bildirilerin bir arada bulunduğu kitabın basılması, beni en çok gururlandıran faaliyetimizdir" şeklinde tanımlanmıştır. Ali Hocamızın çabaları TEBE'yi daha da ileri götürmüş ve 2007 yılında dünyadaki bilim akademilerinin üyesi olduğu Uluslararası Akademiler Birliği (Union Académique Internationale) Muhabir Üyeliği'ne seçilmesini sağlamıştır.

Kendisinin bilimsel kitapları, çeviri kitabı ve çoğunu Prof. Dr. Belkıs Dinçol ile hazırladığı makaleleri uluslararası camiada büyük saygınlık görmüş ve halen pek çok yayında kaynak olarak kullanılmaktadır. 1985 yılından beri başkanlık görevini yürüttüğü İÜ Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü ile Hititoloji Ana Bilimdalı'nda Ali Hocamız Hititçe, Urartuca, Luwi Hiyeroglifi, Akkadca dersler vermiş, Eski Anadolu dilleri ve kültürleri konusunda öğrenciler yetiştirmiştir. Bizler kendisinin tedrisatından geçen şanslı öğrenciler olarak, bayrağı kendisinden teslim alıp, onu ve ideallerini genç kuşaklara anlatarak daha ileriye taşıma görevini üstlenmiş bulunmaktayız. Kendisi üniversitedeki yıllarını, emekliye ayrılması nedeniyle 23 Mart 2010 tarihinde Edebiyat Fakültesi çatısı altında düzenlediğimiz Veda Dersi'nde şu cümleyle ifade etmiştir: "Akıp giden zamanın arkasından şimdi baktığımda, tek söyleyebileceğim şey, tüm inişler-çıkışlara, tüm güçlükler ve çalkantılara rağmen, mesleğimin ve İstanbul Üniversitesi'ndeki hocalığının bana hep mutluluk ve gurur verdiğidir".

Ali Hocamızı anlamak, sadece başarılı bir bilim insanı olmak demek değildir; aynı zamanda mütevazı bir bilim insanı olmak, ileri görüşlü bir bilim insanı olmak demektir. Ülkesini seven, içinde insan sevgisi ve hoşgörüyü

daima barındıran, ayrımcılığa izin vermeyen Ali Hocamızdan daha öğrenecek çok şeyimiz vardı. Benim için tam bir okul olan İÜ Hititoloji Anabilim Dalı çatısı altında hayatımın en önemli dönemini; kişiliğimin oturmaya başladığı, hayatımı yapılandırmaya başladığım, yani 19 yaşından itibaren tam 21 yılımı Ali Hocam ile geçirdim. Ali ve Belkıs Dinçol Hocalarımın himayeleri altında ve güven içerisinde geçirdim. Yaşam dolu, daima gelecek günler için bir planı olan ve bana daha öğretecek çok şeyi olan Ali Hocamın bu zamansız gidişinin ardından, onsuz devam edeceğim bu yolda, Sevgili Hocam Prof. Dr. Belkıs Dinçol ile Eşim ve Meslektaşım Dr. Metin Alparslan ile kendisinden öğrendiklerimle ilerlemeye gayret edeceğim.

Sevgili Ali Hocam, bizi yetiştirdiğiniz için Size teşekkür ederim. Sizin ardından bize öğrettiğiniz hiçbir şeyi unutmduğumuz gibi, Size ve anınıza layık iyi birer birey ve bilim insanı olmayı sürdürerek bize açtığımız bilim yolunda ilerlemeye, yeni öğrenciler yetiştirmeye ve Sizi gelecek kuşaklara anlatmaya devam edeceğiz.

Başyazı

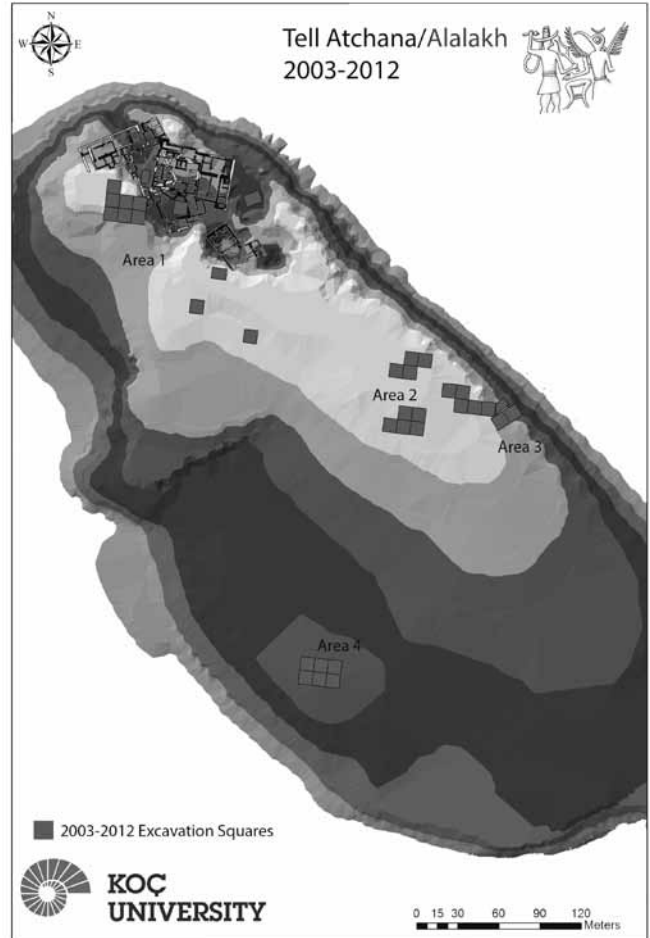
Alalakh'ta 10 Yılın Ardından

Murat Akar – K.Aslihan Yener

Batıda Amanos ve Doğu'da Kurd Dağları ile çevrili Amik Ovası, coğrafik konumu ile birlikte Doğu Akdeniz kara ve deniz ticaret yolları üzerinde yer alan bir tampon bölge ve geçiş noktasıdır. Robert Braidwood tarafından gerçekleştirilen ilk yüzey araştırmalarında bölgenin arkeolojik zenginliğini kanıtlayan 178 yerleşim yeri saptanmış ve hala geçerliliğini koruyan Amik Ovası kronolojisi oluşturulmuştur (Braidwood 1937). Tespit edilen antik yerleşke sayısı K.Aslihan Yener başkanlığında 1995 yılından beri devam eden Amik Ovası Bölgesel Yüzey Araştırmaları ile 400'e ulaşmıştır (Yener 2005). AS 136 yüzey araştırması kodu ile Asi nehrinin kenarında yer alan Açıçana Höyük, antik Alalakh kenti 22 hektarlık büyüklüğü ile bölgedeki en büyük Orta-Geç Tunç Çağı yerleşkesi olup bölgesel bir krallık olan Mukiş'in başkentidir.

1936 yılında British Museum ve Oxford Üniversitesi mütevelli heyeti Ur ve Karkamış'ta kazılar yapmış olan Sir Leonard Woolley'i Doğu ve Batı Kültürleri arasındaki erken dönem ilişkileri araştırmak için görevlendirir. Bölge coğrafyası ve arkeolojisi hakkında bilgi sahibi olan Woolley, Amik Ovası'nda, Açıçana Höyük'te (Tell Atchana) kapsamlı bir kazı çalışması yapmak için gerekli izinleri alır. O dönemde Fransız mandası altında olan Hatay'da başlatılan çalışmalara İkinci Dünya Savaşı ile birlikte verilen aradan sonra Türkiye Cumhuriyeti topraklarına katılmış olan bölgede verilen yeni izinler ile 1946-1949 arasında devam edilir. Toplamda 8 yıl süren çalışmaların ardından kesintisiz Orta ve Tunç Çağı tabakalarının var olduğu yerleşkede açığa çıkarılan saray ve tapınak yapıları ve bu yapılardan ele geçirilen yazılı kaynaklar, Yakın Doğu ve Anadolu arkeolojisi Tunç Çağı tarihi ve kronoloji sorunsalları üzerine dair önemli bilgiler sunmuştur (Woolley 1955). Yapılan

araştırmaların yayınlandığı 1955 tarihli monografinin ardından, Alalakh tabakaları ve stratigrafisi yüksek, orta ve düşük kronolojiler tartışması içerisinde kilit yerleşkelerden birisi haline gelir. Son 57 yılda Alalakh tabakalaşması üzerine çıkan yayınlarda stratigrafik problemler ve buna bağlı çanak çömlek çalışmalarında ortak bir sonuç vurgulanmıştır. Alalakh, sağladığı kesintisiz Orta ve Geç Tunç Çağı tabakaları ile her ne kadar Yakın Doğu arkeolojisi için bir kilit yerleşke olsa dahi dönemin kazılarında kullanılan

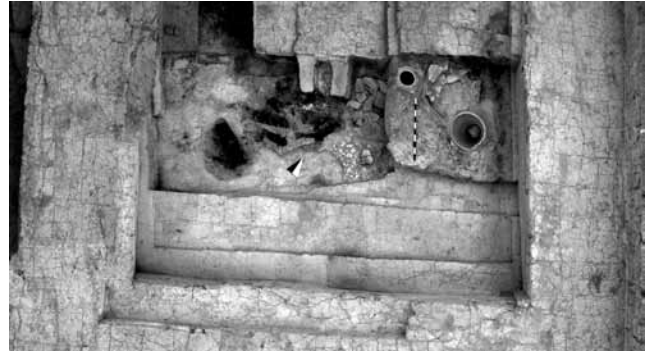
Resim 1: Açıçana Höyük, Antik Alalakh Kenti 2003-2012 yılı kazı alanları (Harita: M. Akar)

yöntemler ve yetersiz arşivlemeden dolayı elde edilen sonuçlar, Alalakh ve MÖ 2. binyıl sorunsallarına cevap vermemektedir. Bu maksatla sistematik olarak sürdürülen ve bilimsel yöntemlerin kullanıldığı yeni araştırmalara 2003 yılında başlanmış (Yener 2010, Yener *baskıda*), kentin bütününe anlamaya yönelik kazı çalışmaları höyüğün birçok farklı alanında yürütülürken, Woolley kazı alanı içerisinde yürütülen kazılarla da stratigrafi ve kronoloji sorunsalı üzerine odaklanılmıştır (Resim 1).

Orta Tunç Çağı Tabakaları

En erken Orta Tunç Çağı tabakaları (VII-XVII) Woolley kazılarında Tapınak ve Stratigrafi sondajı olarak adlandırılan iki alanda açığa çıkarılmıştır. Bu tabakalar limitli bir alan içerisinde incelenmiştir. Orta Tunç II döneminin sonlarına tarihlenen VII. tabaka kenti ise höyüğün kuzeydoğu kanadında açığa çıkarılan anıtsal saray yapısı ve kuzeybatıda açığa çıkarılan 3 bölmeli şehir kapısı ile tanımlanır (Woolley 1955: 91-106). Çağdaşı olan Tell Mardikh\Ebla Batı Sarayı ile tipolojik olarak benzer öğeler taşıyan VII. tabaka sarayı, sur duvarına bitişik bir şekilde inşa edilmiş ve büyük olasılıkla iki katlı bir yapı kompleksidir. Alalakh'ın, I. Hattuşili'nin Kuzey Suriye seferlerinde yakılıp yıkıldığı, Hattuşa'da ele geçirilen belgelerde bahsedilmektedir. Kentte açığa çıkarılan yangın tabakası da bu tarihsel bilgiyi kanıtlar özellikle olmasına rağmen bu yıkımın I. Muşşili ile ilişkili olabileceği kanısı da mevcuttur. Sarayın odalarından ele geçirilen Minos üsluplu duvar resmi parçaları ise Orta Tunç Çağı ile birlikte Ege kültürleri ile gelişen yakın etkileşime dair önemli bir örnek olarak gösterilebilir. Çiviyazılı belgelere göre Yarımlim hanedanlığının hüküm sürdüğü Alalakh, merkezi Halep'te olan Yamkhad krallığına vassal olarak hizmet etmektedir. Metinlerde geçen Hurri şahıs isimleri ise kentte gelişen bir Hurrileşme süreci olduğuna dair kanıtlar sunmaktadır (Lauinger 2007).

Alalakh Orta Tunç Çağı'na ait Woolley verilerinin son derece sınırlı olması nedeni ile 2003 yılından beri gerçekleştirilen kazı çalışmalarında iki ayrı alanda 4 plan karede yürütülen çalışmalar ile Orta Tunç Çağı'na ait yeni bulgular açığa çıkarılmıştır. VII. tabaka sarayının 9 no.lu avlusunda yerleştirilen 33.32 açması ile Alalakh VII. tabaka sarayı ve erken dönemler arasındaki ilişki stratigrafik olarak incelenmeye başlanmıştır. VII. tabaka sarayına ait tabanların ve dolgunun kaldırılmasıyla birlikte açma stratigrafisine göre 2. evre olarak tanımlanan mimari kalıntılardan yoksun bir ara evre ve bir erken dönemde ise uzun süre kullanımına devam edilmiş anıtsal bir yapıya ait bir mutfak alanı açığa çıkarılmıştır. 3. alt evreye sahip olan 3. evre binası kalın kerpiç duvarları ile mimari üslup

Resim 2: 33.32 Açması, 3c evresi (Fotoğraf: M. Akar)

açısından VII. tabaka sarayından farklılıklar göstermektedir. Ahşap hatıl ve orthostat kullanımının olmadığı masif kerpiç duvarlar ve yapının doğu yamacına olan yakınlığı göz önüne alındığında ise bu saray yapısının şehir duvarına bitişik inşa edildiğinden söz etmek mümkündür. 3a ve 3b evrelerine ait *in situ* buluntu olmamasına rağmen 3c evresinin lokal bir yangına maruz kalmasından dolayı buluntu açısından son derece zengindir. Ele geçen *in situ* buluntulara göre mekânın mutfak ve depolama amaçlı kullanıldığından söz etmek mümkündür ki bu da VII. tabaka sarayının saklama ve mutfak alanları (19, 25, 29 ve 33 no.lu odalar) ile benzer özellikler sergilemektedir (Resim 2). 1 m boyundaki derin saklama küpleri ve içlerinde ele geçirilmiş çok miktardaki emmer buğdayı kapsamlı bir depolama hazırlığına işaret etmektedir. Orta Tunç I ve II dönemlerinde yaygın olarak kullanılmış ip desenli açık formlu saklama küpleri odanın kuzeydoğu köşesinde inşa edilmiş bir platforma gömülü olarak bulunmuşlardır. Paralellerine Tell Hamman Turkman, Tell Mardikh\Ebla gibi yerleşkelerde rastlanan bu form Kuzey Suriye üslubundadır. Bu yapının *in situ* malzeme grupları arasında kuş motifli Amik-Kilikya boyalı seramikleri de ele geçirilmiştir. Yeni kazılarda Woolley VII. tabakaya çağdaş yeterli oranda alan kazılmadığından dolayı şu aşamada VII. tabaka sarayı ve erken Orta Tunç evreleri arasında materyal kültürü üzerine tipolojik bir karşılaştırma

Resim 3: 33.32 Açması, 3c evresi çanak çömleği (Fotoğraf: M. Akar)

Resim 4: 32.57 Açması, 5f evresinin havadan görünümü
(Fotoğraf: M. Akar)

yapmak için yeterli veri grubu elimizde yoktur. Ancak Orta Tunç Çağı seramik formlarının uzun süre kullanıldığını ve belirgin kronolojik değişikliklere örnek gösterilebilecek indeks gruplarının oluşturulmadığını söyleyebiliriz. ‘S’ formulu kâseler yaygın olarak kullanılmakta ve mineral katkılı pişirme kapları ise koleksiyonu tamamlamaktadır (Resim 3). Yapının bir mutfak olması nedeni ile çanak çömlek grupları dışında buluntu açığa çıkarılmamıştır. 3. evrenin dolgusunda bulunan pişmiş topraktan yapılmış figürin parçaları ise stilize edilmiş tanrıça tasvirleri ile Kuzey Suriye üsluplu Orta Tunç II dönemi çağdaşları ile ortak özellikler içermektedir.

33.32 açmasında açığa çıkarılan saray yapısı ile çağdaş ve yine saraylar bölgesinde bulunan bir diğer anıtsal yapı ise 32.57 açmasında 2010-2012 yılları arasında kazılmıştır. IV. tabaka sarayın avlusuna yerleştirilen bu açmada kazı 2006 yılından beri sistematik olarak sürdürülmektedir. Orta Tunç II dönemine tarihlediğimiz ve açma stratigrafisine 5. evre olarak tanımlanan yapı katı, VII. tabaka ve öncesi ile çağdaş olduğunu düşündüğümüz, kerpiç duvarlarının 3 m’ye kadar koruna geldiği bir yapı ile temsil edilmektedir (Yener – Akar 2012). Yapının en önemli özelliği ise 5b, 5f ve 5g evrelerinde inşa edilmiş olan bir apsidal duvar eklentisidir (Resim 4). Apsidal forma sahip yapılar Ege bölgesi Erken Tunç Çağlarında yaygın olmasına rağmen Anadolu ve Yakın Doğu Orta Tunç Çağı mimarisinde az rastlanan bir özelliktir. Alalakh Orta Tunç Çağı’nda bu tarzda inşa edilmiş bir yapının varlığı son derece şaşırtıcıdır. Bu anıtsal yapının saraylar bölgesi içinde yer alması ve İhtar tapınağına olan yakınlığı göz önüne alındığında ise ritüel bir

amaca hizmet ettiğini düşünebiliriz. 5. evre binasının 7 ayrı taban seviyesi olması ve bir yangın tahribatı geçirmemesi nedeniyle mekân içerisinde *in situ* buluntu yok denecek azdır. Her taban seviyesi yükselmeden önce özellikle temizlenen oda alanları yapı hakkındaki yorumlarımızı sınırlamaktadır. Binanın şehirde yaşanan yangın tahribatından etkilenmemiş olması da mekânın kutsallığı nedeni ile dokunulmamış olmasından dolayı kaynaklanabilir. Yapının doğusunda yer alan sokak alanında bulunan silindir mühürler ve çöp çukurlarında bulunan figürinler de mekanın ritüel bir amaca hizmet ettiğine dair kanıtlar olarak sunulabilir. Yapının en erken dönemlerinden birini temsil eden 5f evresinde ise apsidal alanda yer alan ve apsidal duvarın yarattığı kavisli form içerisine oturan büyük bir seramik fırını açığa çıkarılmıştır. Birden çok kullanım evresi olan bu fırın Orta Tunç II dönemi endüstriyel fırın tipolojisine dair önemli bir örnektir.

Orta Tunç Çağı’na ait diğer yapılar ise höyüğün kuzeydoğu yamacında yapılan kazı çalışmaları ile açığa çıkarılmıştır. Kerpiç payandalı sur duvarı kalıntılarının açığa çıkarıldığı 45.44 açması MÖ 17. ve 16. yy şehir sur duvarı sistemi hakkında bilgiler

Resim 5: 45.44 Açması, Orta Tunç II dönemi şehir duvarı
(Fotoğraf: M. Akar)

Resim 6: 45.45 Açması, Alalakh Mezarlığı
(Fotoğraf: M. Akar)

sağlamaktadır. Kerpiç duvarın yaklaşık 4 m kalınlığı ile uzun bir dönem boyunca kullanıldığı gözlenmiştir (Resim 5). Aynı duvar sistemi tamir ve değişimler geçirerek Geç Tunç I Dönemi'nde de kullanılmıştır. Alalakh'ta 45.44 açması ile birlikte gözlemlenen en önemli özellik ise, kentin doğu yamacının Orta Tunç ve Geç Tunç I dönemlerinde bir mezarlık olarak kullanıldığının saptanmış olmasıdır. Cinsiyet ve yaş ayrımının olmadığı mezarlıkta açığa çıkarılan toprak mezarlarda ölü gömme hediyeleri olarak basit 'S' formu kaplar ve bazen de pişmiş topraktan yapılmış tanrıça figürinleri ele geçirilmiştir. 2007 yılından beri sistematik olarak kazılan 45.44 ve 45.45 açmalarında şu ana kadar toplamda 100'den fazla mezar açığa çıkarılmıştır. Bu alanın bu kadar yoğun olarak kullanılması nedeniyle neredeyse her mezar bir önceki mezarı tahrip etmektedir. Kuşkusuzdur ki bu durum mezarlık alanı içerisinde karmaşık bir stratigrafinin oluşmasına neden olmuştur (Resim 6).

Geç Tunç I Çağı (MÖ 1600-1400)

Orta Tunç-Geç Tunç I Çağı geçiş dönemi ve Geç Tunç I tabakalarının stratigrafik olarak incelenmesinin tamamlandığı 32.57 açması bu dönem hakkında en kapsamlı bilgileri aldığımız kazı alanıdır. Kendi kazılarımızda açığa çıkarılan anıtsal apsidal bina, Yarimlim (VII. tabaka) sarayı ve VII. tabaka tapınağının kullanımının sona ermesi ile birlikte kentte önemli sosyo-ekonomik değişimler gözlemlenmiştir. Yarimlim hanedanlığı ve bağlı olduğu Yamhad Krallığı'nın bölge üzerindeki etkisinin sona ermesi ile birlikte idari yönetimin çöktüğü MÖ 16. yy'da Kuzey Suriye'de etkinliği yeni göstermeye başlayan Mitanni İmparatorluğu'nun Alalakh kenti üzerindeki etkisi ise I. tabaka tapınağında bulunan İdrimi heykeli üzerinde yer alan yazıttan açıkça anlaşılmaktadır (Woolley 1955, Smith 1949).

Arkeolojik buluntular ışığında VII. tabaka şehrinin yakılıp yıkılması ile birlikte kentte idari yapının zayıfladığını söylemek mümkündür. 32.57 açmasından elde edilen sonuçlara göre saraylar bölgesinin mimari karakterine uymayan, anıtsal özellikler taşımayan ve üç ayrı alt evreye sahip 3. evre yaşanan kaosa dair bilgiler sunmaktadır. Bu evrede büyük ihtimalle öldürülüp sokağa atılmış insan iskeletleri ve çok sayıda yabancı hayvan kemiklerinin varlığı da idari otoritede zayıflamaya dair örnekler olarak sunulabilir (Resim 7). Gözlemlenen bir diğer önemli gelişme ise 3. evre ile birlikte Kıbrıs ile ilişkilerin arttığıdır. Kıbrıs mallarındaki artış ticaretin saray ekonomisine bağlı olmadan da devam ettiğini göstermektedir. 5. evre apsidal yapısına benzeyen ama çok daha küçük boyutlu bir yapıda bu dönemde inşa edilmiştir.

Resim 7: 32.57 Açması, 3. evreye ait yapının kenarında bulunmuş insan iskeleti (Fotoğraf: M. Akar)

32.57 açma stratigrafisine göre 2. evre, Woolley terminolojisine göre V. tabaka olarak adlandırılan, MÖ 16. yy'ın ikinci yarısı ve MÖ 15. yy'ın başının temsil edildiği dönemlerde ise kentte yaşanan karmaşanın son bulduğu ve anıtsal mimarinin yeni baştan canlandığı gözlenmiştir. Bu dönemin son safhalarında Mitanni üsluplu silindir mühür ve baskıları ile Nuzi mal grupları da ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu arkeolojik bulgular İdrimi heykelinde bahsi geçen hikâye ile ortak özellikler taşımaktadır. Yazıtta iç isyanlar sonucu kentten kaçmak zorunda bırakılan İdrimi, Mitanni İmparatoru Paratarna'nın desteği ile kentin idari otoritesini yeniden kazandığından bahseder. Bu süreçte yeni yaptırdığını söylediği saray yapısı ise bu değişimin bir sembolü olarak görülmelidir.

Alalakh'ta açığa çıkarılan ve Yakın Doğu'daki en erken Bit Hilani üsluplu yapı olan IV. tabaka yapısı ise Niqmepa Sarayı olarak tanımlanmıştır. Bu yapı içerisinde bulunan çivi yazılı tabletlere göre her ne kadar Niqmepa ve oğlu İlimilimma dönemlerine tarihlenmiş olsa dahi saray içerisinde bulunan ve İdrimi dönemine ait iki çivi yazılı tablet, bu yapının İdrimi heykelinde bahsi geçen ve krallara layık bir saray yapısı yaptırdığını ifade eden bölüm ile uyum sağlamaktadır. İdrimi'ye ait iki özel metnin de bu sarayda bulunmuş olması yapının İdrimi ile olan ilişkisi savını güçlendirmiştir (von Dassow 2008: 36).

Sırasıyla İdrimi, Niqmepa, İlimilimma ve Itur Addu (?) tarafından yönetilen Mukiş Krallığı hakkında saray ve kale yapısından ele geçirilmiş belgeler olsa dahi dönemin politik olaylarını anlayabilmemizi sağlayacak yeterince veri elimizde yoktur. Alalakh IV. tabaka sarayında bulunan çivi yazılı tabletler daha çok Mitanni İmparatorluğu'nun etkisi altında oluşan ekonomik ve toplumsal yapıyı anlamamıza yönelik bilgiler içermektedir. Mitanni toplum anlayışındaki sınıflaşmaları ve kentin sosyo-ekonomik yapısını anlamaya yönelik bu metinler aynı zamanda Yakın

Doğu arkeolojisinde bir sorunsal olan Mitanni kimliğini anlayabilmemizi sağlayabilmektedir. Bu nitelikte bir arşiv orta Fırat havzasında Mitanni'nin ana merkezinde (Tell el Fakhariya) daha bulunamamıştır.

Mitanni etkisi ile birlikte gelişen toplumsal yapının izleri höyüğün birçok farklı bölgesinde gözlemlenmektedir. Nuzi çanak çömlek grupları, fildişi, cam, fayans ve frit gibi malzeme gruplarından yapılmış eserler, üretim teknolojilerinde yakalanmış olan kaliteyi vurgulamaktadır. Nuzi çanak çömleğinin dağılım merkezleri üzerine yapılan kimyasal analizlerde ise Alalakh'ta bulunan bütün örneklerin yerel üretim olduğu kanıtlanmıştır (Erb-Satullo ve diğerleri 2011). Yeni araştırmalar aynı zamanda Alalakh'ta cam ve türevi eserlerin üretildiğine dair kanıtlar sunmuştur (Dardeniz 2012). Mezarlık alanının bulunduğu yamacın en üst seviyelerinde ise sıva kaplı bir mezar açığa çıkarılmıştır. İçerisinde bir erkek ve üç kadının bulunduğu mezar hem üslubu hem de buluntu zenginliği ile bir soylu mezarı olduğuna işaret etmektedir. Altın takıların ve çok sayıda çanak çömleğin ele geçirildiği mezar soylu sınıftan bir şahsa ait olabilir.

Geç Tunç IIa Çağı (MÖ 1400-1300)

VII. tabaka sarayı gibi IV. tabaka sarayı da büyük bir yangına maruz kalmıştır. Yatay ve dikey hatların sık olarak kullanıldığı yapıda yangının etkileri camlaşmış kerpiç tuğlalarda açık bir şekilde gözlemlenmektedir. MÖ 1400-1390 yıllarında kullanımının sona erdiğini düşündüğümüz bu yapı, kentte oluşan bir ikinci kargaşa dönemini temsil etmektedir. Alalakh IV. tabaka sarayının kim tarafından yakılıp yıkıldığı ise kesin olarak bilinmemesine rağmen Kuzey Suriye seferleri gerçekleştiren Hitit krallarından (I-II?) Tudhaliya veya kent içerisinde yaşanan bir iç isyanın bu yıkıma yol açtığını düşünebiliriz. IV. tabaka sarayının yakılıp yıkılmasının ardından Mukiş, Anadolu ve Yakın Doğu politik ilişkilerini anlamak adına elimizde olan veriler son derece kısıtlıdır. Birkaç kontekst dışı tablet dışında bu döneme ait yazılı belgeler bulunmamaktadır. Woolley yayınlarına IV. tabaka sarayının yakılıp yıkılması ile kentte Hitit hâkimiyetinin başladığı vurgusu yapılmaktadır. Hitit tabakaları ise saraylar bölgesinde yer alan anıtsal bir kale yapısının (Yener kazılarına göre Alalakh Period 2\ Woolley III-II. Tabakaları) inşası ile tanımlanmaktadır.

Yeni kazılarda elde edilen bulgulara göre Alalakh kenti idari yapılarından biri olan IV. tabaka kale yapısının kullanımının bu yıkımın sonrasında da devam ettiği anlaşılmıştır. Woolley kazılarında açığa çıkarılan ve Saray Kapısı (*Serai Gate*) olarak tanımlanan üç bölmeli kapının batı kanadında gerçekleştirilen kazılar ile birlikte kapı sistemi ve buna bağlı kale yapısının iç odalarının yangın tahribatından sonra da kullanımının

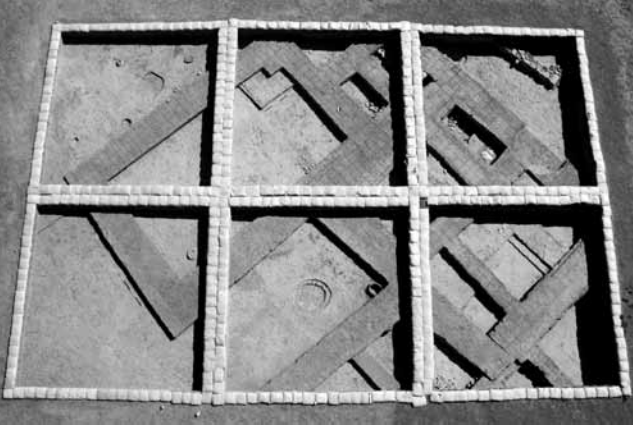

Resim 8: Kuzey Kale Yapısına ait kerpiç tuğladan yapılmış platform (Fotoğraf: M. Akar)

devam ettiği gözlemlenmiştir (Yener kazılarına göre Alalakh Period 3). Bu bilgi kentte yaşanan geçiş süreci hakkında yeni görüşler oluşmasını sağlamaktadır. Anıtsal Hitit Kale yapısının inşasının öncesinde üç ayrı tamir evresi geçiren IV. tabaka kale yapısı Geç Tunç Çağı kronolojisi açısından tarihsel ve arkeolojik olarak tanımlanamamış yaklaşık 50 yıllık bir döneme ait bilgiler vermektedir. MÖ 1400-1390 yıllarında yakılıp yıkılan IV. tabaka sarayı ile Şuppiliuma dönemine tarihlediğimiz Hitit Kale yapısı arasındaki dönemin arkeolojik olarak var olduğu kanıtlanmıştır (Akar 2012). Sınırlı bir alanda açığa çıkarılan bu dönemi anlamak üzere 2013 yılı çalışmaları bu alanda yoğunlaşacaktır.

Yeni kazılara kadar Alalakh'ta Hitit tabakalarının varlığı Woolley tarafından saraylar bölgesinde açığa çıkarılan kale yapısı ile sınırlı idi. Yeni araştırmalar kapsamında bu yapının batı kanadının da açığa çıkarılması ile birlikte Hitit tabakalarına ait materyal kültürünün neden sınırlı olduğu anlaşılmıştır. Hitit Kale yapısı, bizim deyişimizle ise Kuzey Kale olarak adlandırılan anıtsal ölçekli yapı sadece kerpiç tuğladan yapılmış bir platformdur. 100x100 m'lik bir alana yayılan yapıya ait hiç bir taban seviyesi tespit edilememiştir (Resim 8). Woolley'nin dediğinin aksine tamir veya değişim evreleri de gözlemlenmemiş olan yapı tek bir inşa evresine aittir. Elimizdeki bulgulara göre ise bu yapının hiçbir zaman tamamlanmadığını ve inşasının yarım kaldığını söyleyebiliriz. Ancak bu yapıya çağdaş olduğu düşündüğümüz ve höyüğün güneybatı tepe düzlüğünde açığa çıkarılan bir başka kale yapısı (Güney Kale) ve Alalakh tapınaklar bölgesine yakın açtığımız açmalarda Hitit kültürüne ait önemli bulgulara rastlanmıştır (Akar *baskıda*, Yener *baskıda*).

Güney Kale olarak adlandırdığımız ve MÖ 14. yy'ın ikinci yarısına tarihlediğimiz yapı, höyüğün güneybatı tepe düzlüğünde batı yamacına paralel bir hatta

Resim 9: Güney Kale Yapısı (Fotoğraf: M. Akar)

Atchana /Nuzi

Miken
Çanak Çömleği

Resim 10:
Miken ve Atchana
Ware çanak çömleği
(Fotoğraf: M. Akar)

uzanmaktadır (Resim 9). Kalın dış duvar sandık duvar üslubu ile inşa edilmiştir. Arka alanda bir dizi açık avlu alanı yer almaktadır. Yapının dışında yer alan sokak sistemi ise bir dış duvar ile sınırlanmaktadır. Mersin Yümüktepe'deki Hitit yapısını andıran binaya ait en önemli özellik ise sadece kerpiç tuğla kullanılmış bir yapı olmasıdır (Jean 2006). Geç Hellas IIIA:2 Miken seramikleri ve Atchana/Nuzi çanak çömleği yapının dolgusunda çok sayıda bulunmuştur. Krater formulu kapların ağırlıkta olduğu koleksiyon soylu sınıfların toplandığı ve içki törenlerinin yapıldığı mekânlara işaret etmektedir (Resim 10). Aynı alanda yüzey toprağında ise üç çatalı ve arkası topuzlu bir Hitit tören baltası ele geçirilmiştir. Bu balta özellikle topuz kısmı ile Hitit baltaları arasında yeni bir tipolojik örnektir (Resim 11). Bu esere en güzel karşılaştırmalı örnek

ise Hattuşa'da Kral Kapısı'nda savaş tanrısının elinde tuttuğu balta gösterilebilir (Yener 2011).

Hitit çanak çömleği ise kendi içinde tartışmalı bir konu olup Orta Anadolu kökenli çanak çömleğin gelişim süreci ve kronolojik katkıları ise hali hazırda Boğazköy'den gelecek yeni araştırma sonuçlarına göre anlaşılacaktır (Schoop 2006). Alalakh'ta Orta Anadolu kökenli seramik gruplarına ait izler Geç Tunç I'den itibaren karşımıza çıkmaktadır. Tapınak alanına yakın yürüttüğümüz kazı çalışmalarında ise MÖ 14. yy'ın ikinci yarısına tarihlediğimiz tabakalardan birinde ise yanmış bir alanda yerel olarak üretilmiş çok sayıda minyatür el yapımı kap bulunmuştur. Bu minyatür kaplar Hattuşa havuzlarında bulunan gruplarla aynıdır ve Alalakh'ta sadece Hitit dönemi ile birlikte ortaya çıkmışlardır. Bu yeni buluntular ışığında Alalakh'ta Hitit etkisinin dini ritüellerde de görüldüğünden bahsetmek mümkündür (Yener 2009).

Bu süreçte aynı zamanda ölü gömme adetlerinde de belirgin değişiklikler yaşandığından söz etmek mümkündür. Alalakh Orta Tunç ve Geç Tunç I dönemlerinde kentin doğu yamacının bir mezarlık alanı olarak kullanıldığını bilmekteyiz. Geç Tunç II dönemine ait yapılarda ise avlu mezarları tespit edilmiştir. Küçük kap ve kâselerin mezar hedyesi olarak kullanılması geleneğinin görülmediği bu örneklerde, ölümler daha çok iğne, ok ucu gibi özel ve zinet eşyaları ile gömülmüştür. Mezar kültüründeki bu değişiklik ve kentte oluşan Hitit kültürü arasındaki ilişki araştırılması gereken bir konudur.

Son 10 yılda yapılan araştırmalara göre Alalakh kenti MÖ 14. yy'ın sonu veya 13. yy'ın başında terk edilmiş ve başkent olma özelliğini kaybetmiştir. Höyüğün birçok farklı bölgesinde yaptığımız çalışmalarda son tabakalara ait herhangi bir yangın veya tahribata ait arkeolojik bulguya rastlanmamıştır. Açığa çıkarılan son tabakalarda ele geçirilen *in situ* buluntu grupları da ortak bir özellik taşımaktadır. Orta ve büyük ölçekli seramik kaplar dışında ise küçük buluntu oranı son derece azdır. Bu veriler kentin terk edildiğine dair bir kanının oluşmasını sağlamıştır. Bu dönem II. Murşili'nin Suriye seferleri ve bu seferler sırasında Mukiş halkının esir olarak Hattuşa'ya götürüldüğü

Resim 11:
Hitit Tören Baltası
(Fotoğraf: M. Akar)

metinlerle uyum sağlamaktadır (Hoffner 2002). Geç Hellas IIIA:2 Miken çanak çömleğinin yaygın olarak tespit edildiği Alalakh'ın son tabakaları da kentin terk edildiği görüşümüzü desteklemektedir. Alalakh'ta MÖ 13. yy'a tarihlenebilecek Geç Hellas IIIB çanak çömleği ise yoktur (Koehl 2010).

2012 yılında Woolley tapınak çukurunun güney kenarında başlatılan kazılarda ise şaşırtıcı sonuçlar elde edilmiştir. Çanak çömlek çalışmalarına göre açığa çıkarılan üç mimari evre Demir Çağı II'ye tarihlenmektedir (Alalakh Period 0). Gene Demir Çağı II'ye tarihlenen çanak çömlekler Kuzey Kale olarak adlandırdığımız yapının üstünde sandık duvar üslubu ile inşa edilmiş ufak bir yapının içinde sandık duvar boşluklarında yer döşemesi olarak kullanılmıştır. İkincil kullanıma sahip bu seramik döşemede aynı zamanda Demir Çağı I mal grupları da saptanmıştır. Bu sonuçlara göre Alalakh her ne kadar MÖ 14. yy'ın sonunda terk edilmiş olsa dahi özellikle kentin İstar kült merkezi olması nedeniyle bir dini merkez olarak kullanımının küçük ölçekli bir alanda devam ettiğini düşünmekteyiz (Yener *baskıda*). Demir Çağı I ve II çanak çömleğinin sınırlı bir alanda açığa çıkarılmış olması gene tapınaklar bölgesinde MÖ 13. yy'ın yerleşiminin de olabileceği savını güçlendirmektedir. Alalakh'ta MÖ 14. yy sonrası gelişmeleri anlamak üzere kazı çalışmaları tapınaklar bölgesinde 2013 yılında devam edecektir.

Kaynakça

- Akar, M.
baskıda "The Late Bronze Age Fortresses at Alalakh: Architecture and Identity in Mediterranean Exchange Systems", Yener, K.A. (ed), *Across the Border: Late Bronze-Iron Age Relations between Syria and Anatolia*. Proceedings of a Symposium held at the Research Center of Anatolian Studies, Koç University, Istanbul May 31-June 1, 2010, Amsterdam.
- 2012 *The Late Bronze Age II City of Alalakh and Its Social Context in the Northern Levant: A Re-Examination of the Post-Level IV Stratigraphic Sequence (I-III) based on New Excavation Results (2003-2010)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Floransa Üniversitesi.
- Braidwood, R. J.
1937 *Mounds in the Plain of Antioch: An Archeological Survey*, Chicago.
- Dardeniz, G.
2012 *Investigation of a Late Bronze Age (14th century BC) Domestic Craft Quarter: Pyrotechnology at Tell Atchana-Ancient Alalakh*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi.
- Erb-Satullo, N. L. – A. J. Shortland – K. Eremin
2011 "Chemical and Mineralogical Approaches to the Organization of the Late Bronze Age Nuzi Ware Production", *Archaeometry* 53 (6): 1171-1192.

- Hoffner, H. A.
2002 "The Treatment and Long-Term Use of Persons Captured in Battle according to the Maşat Texts", Yener, K. A – H. A. Hoffner (eds.), *Recent Developments in Hittite Archaeology and History: Papers in Memory of Hans G. Güterbock*, Winona Lake: 61-72.
- Jean, E.
2006 "The Hittites at Mersin Yümüktepe: Old Problems and New Directions", Mielke, D.P – U.D. Schoop – J. Seeher (eds.), *Structuring and Dating in Hittite Archaeology (Byzas 4)*, İstanbul: 311-332.
- Lauinger, J.
2007 *Archival Practices at Old Babylonian/Middle Bronze Age Alalakh (Level VII)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Chicago Üniversitesi, Chicago.
- Schoop, U.D.
2006 "Dating the Hittites with Statistics: Ten Pottery Assemblages from Boğazköy- Hattuşa", Mielke, D.P – U.D. Schoop – J. Seeher (eds.), *Structuring and Dating in Hittite Archaeology (Byzas 4)*, İstanbul: 215-239.
- Smith, S.
1949 *The Statue of Idrimi*, Occasional Publications of the British Institute of Archaeology at Ankara, London.
- von Dassow, E.
2008 *State and Society in the Late Bronze Age: Alalakh under the Mittani Empire. Studies on the Civilization and Culture of Nuzi and the Hurrians 17*, CDL Press, Bethesda, Md.
- Woolley, L.
1955 *Alalakh: An Account of the Excavations at Tell Atchana in the Hatay, 1937-1949*, London.
- Yener, K.A (ed.)
2005 *The Amuq Valley Regional Projects. Volume 1, Surveys in the Plain of Antioch and Orontes Delta, Turkey, 1995-2002*, Oriental Institute Publications 131, Chicago.
- 2010 *Tell Atchana, Ancient Alalakh. Volume 1: 2003-2004 Excavation Seasons*, İstanbul.
- Yener, K.A
baskıda "Imperial Demise and Forging Emergent Kingdoms", Yener, K.A (ed.), *Across the Border: Late Bronze-Iron Age Relations between Syria and Anatolia. Proceedings of a Symposium held at the Research Center of Anatolian Studies, Koç University, Istanbul May 31-June 1, 2010*, Amsterdam.
- 2009 "Aççana Höyüğü 2007 Yılı Çalışmaları", *Kazı Sonuçları Toplantısı* 30: 285-296.
- 2011 "Hittite Metals at the Frontier: A Three Spiked Battle Ax from Alalakh", Ferrence, S. – P. Betancourt (eds.), *Metallurgy: Understanding How, Learning Why. Studies in Honor of James D. Muhly*, Philadelphia.
- Yener, K. A – M. Akar
2012 "Alalakh Antik Kenit 2010 Yılı Çalışmaları", *Kazı Sonuçları Toplantısı* 33: 1-14.

Kitap Tanıtımları

Barnett, R.D., *Assyrian Palace Reliefs in The British Museum, The Trustees of The British Museum, Oxford University Press, 1970. 45 Sayfa, 20 Levha, 3 Figür.*

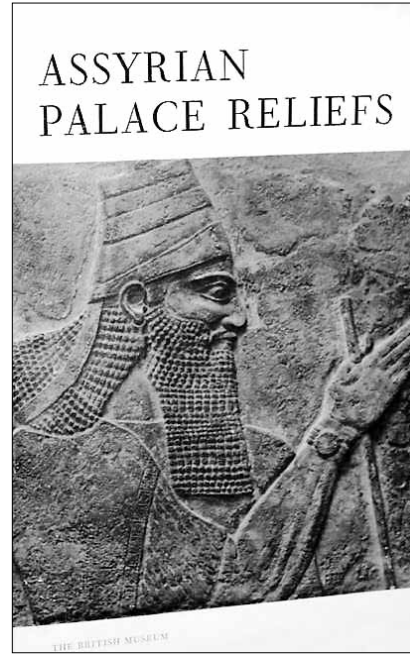
Assyrian Palace Reliefs In The British Museum adlı R.D. Barnett tarafından kaleme alınan kitap, önemli bir Önasya uygarlığı olan Assurlar'ın saray rölyeflerine ilişkindir. Eser, Assur mimarisi ve resim sanatı ile bu konuda yapılan araştırmaların anlaşılması ve daha geniş kitlelere ulaşması için tercüme edilerek arkeoloji dünyasına kazandırılmalıdır.

Kitabın başlangıç kısmında, sonda bulunan levhaların listesi verilmiştir. Bu listeyi önsöz izlemektedir. Eser sırasıyla; British Museum'daki Assur Sarayları ve Heykelleri, Nimrud ve Sarayları, Balawat Kapıları, Ninive ve Sarayları, Babil ve Pers Sarayları olarak beş bölümden oluşmaktadır.

“British Museum'daki Assur Sarayları ve Heykelleri” adlı birinci bölümde Assur saraylarının kökenine, saraylardaki rölyefler ile heykellere ve saray rölyeflerinde bulunan dekorasyon sistemine değinilmiştir. Assur sarayları, MÖ 9-7. yy'ları kapsayan antik sanat ve medeniyet tarihinde bir dizi anıtsal yapıdan oluşmaktadır. Erken dönemlerden itibaren Mezopotamya'da varolan saray, tapınak gibi anıtsal yapıların süslenmesi geleneği belirli bir dönemde Anadolu platosuna yayılmıştır. Bu bölümde Babil, Kuzey Suriye, Hitit ve Assur sarayları dekorasyon sistemlerinde paralelliklerden ve farklılıklardan bahsedilmiştir.

“Nimrud ve Sarayları” adlı ikinci bölümde Assur saray planı ve saray duvarlarının dekorasyonuna değinilmiştir. I. Salmaneser (MÖ 1274-1245) Dönemi'nde Nimrud şehrinde inşa edilen saray tamamen zarar görmüştür. Assur sarayları, *bitanu* - kralın ve hanedan üyelerinin özel yaşamını sürdürdüğü avlu- ve *babanu* - kralın hizmetkarlarının ve diğer görevlilerin girebildiği ve resmi işlerin görüldüğü dış avlu- olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Bu bölüm II. Assurnasirpal (MÖ 883-859) Dönemi'nde yapılan Kuzeybatı Sarayı'nın planı ve dekorasyon sistemi üzerinedir.

“Balawat Kapıları” adlı üçüncü bölümde antik metal işçiliğinin en iyi örneklerinden biri olan Balawat Kapıları anlatılmaktadır. Balawat Kapıları, II. Assurnasirpal'ın rüyalar tanrısı Mamu'ya ithafen yaptırdığı tapınağın ve Babil şehrini kuşatan sur duvarlarının yapımından sonra inşa ettirdiği ve Imgur-Enlil olarak adlandırdığı sarayın çift kapısıdır. Ayrıca II.

Assurnasirpal'ın oğlu III. Salmaneser'in (MÖ 858-824) yaptırdığı bir diğer kapı parçası da mevcuttur. Bu bölümde ayrıca III. Salmaneser döneminde yaptırılmış Siyah Obelisk'ten, III. Tiglat Pileser'in (MÖ 744-727) Nimrud'ta inşa ettirdiği ancak geriye sadece kabartma levhaların kaldığı saray ve levhaların dekorasyonundan, III. Tiglat Pileser'in oğlu Sargon'un (MÖ721-705) yaptırdığı saraydaki süsleme sisteminden ve rölyeflerden bahsedilmiştir.

“Ninive ve Sarayları” adlı dördüncü bölümde Sennaherib'in Ninive'de yaptırdığı saray, sarayın süslemeleri ve bu dönemdeki heykel geleneğine, Esarhaddon'un oğlu Asurbanipal (MÖ 668-627) dönemi heykel sanatına ve yaptırdığı rölyeflere değinilmiştir. Asurbanipal Dönemi'nde Mezopotamya heykel sanatı zirve noktasına ulaşmıştır. Bu bölümde Asurbanipal Dönemi'nde inşa edilen Kuzey Sarayı'nın duvarlarında bulunan rölyefler ve Luxor'daki betimsel canlandırmalar ile aralarındaki paralellikler üzerinde durulmuştur.

“Babil ve Pers Sarayları” adlı beşinci bölümde Assur'un düşüşünü izleyen Neo-Babil Dönemi'nde bina dekorasyonu ile Pers saray dekorasyonuna değinilmiştir. Neo-Babil Dönemi'nin kendine özgü dekorasyon sistemi vardır. Pers döneminde ise bazı Assur saray gelenekleri yeniden ortaya çıkmıştır. Bu bölümde Neo-Babil çini dekorasyonundan ve Pers döneminde duvar çinilerinde kullanılan öğelerden bahsedilmiştir.

Son kısımda kitap notlar, Assur galerilerinde heykelleri bulunan Assur krallarının listesi, Assur galerilerindeki

Assur heykellerinin listesi ve levhalar ile sona ermektedir. Eser hem içeriği hem de görselleri açısından çarpıcı nitelikte bir temel yapıttır ve Assur sanatının kavranmasını sağlayan bir başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır.

Hatice Değirmencioğlu

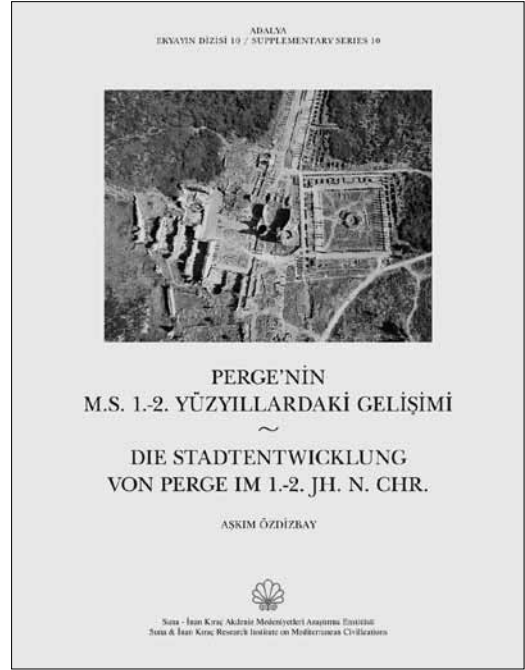
Özdizbay, A., *Perge'nin M.S. 1.-2. Yüzyıllardaki Gelişimi / Die Stadtentwicklung von Perge im 1.-2. Jh n. Chr.* (Türkçe-Almanca çeviri: Dr. Selma Bulgurlu Gün). Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Adalya Ek yayım Dizisi 10, İstanbul, 2012. 394 s., 1 Yazıt Kataloğu, 2 harita, 62 renkli fotoğraf., 81 çizim/plan ve s/b fotoğraf.

Yazarın 2008 tarihinde İstanbul Üniversitesi'nde kabul edilen aynı isimli Doktora tezinden çift dilli olarak kitaplaştırdığı çalışma, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Ek yayım dizisinin de 10. ürünüdür.

İçindekiler, Perge Kazısı Başkanı Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu tarafından kaleme alınmış bir sunuş, önsöz ve giriş kısmının ardından kitap, ilk bölüm ile başlamaktadır. Kitabın içeriği 4 ana bölüm altında 10 alt bölüm halinde düzenlenmiştir. Alt bölümler ise 23 alt başlık üzerinden oluşturulmuştur.

Sahip olduğu anıtsal mimarisi ve diğer kültürel/sanatsal önemli öğeleriyle Anadolu'nun çok özel bir antik kenti olan Perge'nin kentleşme sürecini ele alan ve yorumlayan eserin ilk ana bölümü "Pamphylia-Perge Tarihi ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne Kadar Kentsel Gelişim"dir.

İkinci ana bölüm "Roma İmparatorluk Dönemi (M.S. 1.-2. YY.) Yapıları" 3 Alt Bölüme ayrılmıştır. Tarihlenebilen Yapılar, Tarihlmesi Kesin Olmayan Yapılar, Lokalizasyonu Kesin Olmayan Yapılar. 6 Alt Başlık üzerinden aktarılan "Tarihlenebilen Yapılar"; Kuzey Gymnasion/Cornutus Palastrası, Demetrios-Apollonios Takı, Güney Hamam, Yuvarlak Kuleli Oval Avlu (Hellenistik Güney Kent Kapısı), Süs Kapısı ve Hadrianus Dönemi Takı ve Akropolis Güney Eteğindeki Nymphaeum ile Macellum/Agora'dır. "Tarihlmesi Kesin Olmayan Yapılar" 4 Alt Başlık içermektedir; Tiyatro, Stadion, Kuzey-Güney Doğrultulu Sütunlu Cadde ve Doğu-Batı Doğrultulu Sütunlu Cadde. "Lokalizasyonu Kesin Olmayan Yapılar" ise 2 Alt Başlık ile anlatılmıştır; Bouleuterion ve Sebaste Agora. Bu noktada çalışmanın, tarihlendirilmesi kesin olmayan yapılara getirdiği ve nedenleri çok nitelikli bir şekilde ortaya konulan tarihlendirmelerle dikkat çektiğini de mutlaka belirtmek gerekir.

Üçüncü ana bölüm "Perge'nin İmarında Rol Oynamış Euergetesler (Aileler ve Kişiler)" şeklinde isimlendirilmiştir. 4 Alt Bölüm içermektedir. Bunlar "Iulii Cornuti Ailesi", "Demetrios ve Apollonios Kardeşler", "Plancii Vari Ailesi" ve "Aile Bağlantıları Kesin Belirlenemeyen Kişiler" şeklindedir. Aile Bağlantıları Kesin Belirlenemeyen Kişiler ise Lysimakhos oğlu Apollonios, Gnaeus Postumius Cornutus, Claudius Piso, Tiberius Claudius Vibianus Tertullus'dur. Bu noktada Perge tarihinin sosyal yaşamı ve kendi ekonomi/politik dinamiklerinin antik kültür içindeki önelliği üzerine keskin gözlemler yapıldığının da söylenmesi gerekir.

"Romanizasyon" hadisesinin Perge üzerindeki varoluşunun niteliklerini ortaya koyan dördüncü ana bölüm "Perge'de M.S. 1.-2. Yüzyıllarda Saptanabilen Kentsel Gelişim ve Bunu Etkileyen Faktörler", 3 Alt Bölümden oluşur; "M.S. 1. yy.'da Kentsel Gelişim", "M.S. 2. yy.'da Kentsel Gelişim", "Kentsel Gelişimi Etkileyen Faktörler".

Sonuç kısmından sonra kitaba Konuyla İlgili Seçilmiş Yazıtlar Kataloğu, Kısaltmalar ve Kaynakça listesi ve Resimler (fotoğraf, plan, çizim vs.) eklenmiştir.

Bu değerli çalışma birçok temel disiplinin füzyonu ile oluşturulmuştur. Bu seviyede bir füzyonu ortaya koyabilmenin ancak o kadim eserlerdeki ustalığı gerektirdiği aşikârdır. Çünkü araştırmada tarih ile mimari, coğrafya ile yapı analizi, epigrafi ile sosyal yaşam, kent kültürü ile gelenekler, kişisel içgüdüler ile kazıbilim, şehircilik ile mitoloji çok anlaşılır bir yazı dili ile sonsuzluğa karılmıştır. Perge üzerine uzun yıllardır birçok bilimsel ve popüler çalışma/yayın

gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle Perge'nin var olan/ bulunan kalıntılar üzerinden çok iyi tanınan antik şehirlerden biri olduğu düşünülür. Özdizbay'ın kitabı, böylesi tanınan bir alanda bizleri yeniden bir ekskürsiyona çıkarırken bunu yüksek seviyede bilimsel dille yapabilmesiyle de dikkate değerdir.

Ayrıca kitap, Perge Okulunun da son yetkin ürünlerinden biridir. Sunuş yazısında Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'nun da belirttiği üzere, onlarca Doktora tezi ve Yüksek Lisans tezi çıkaran Perge Okulunun ve İstanbul Üniversitesi'nin evrensel Arkeoloji Bilimine katkıları da, söz konusu çalışma ile bir kez daha güçlü bir şekilde somutlaşmıştır.

R. Eser Kortanoğlu

Meier, L., *Die Finanzierung öffentlicher Bauten in der hellenistischen Polis (Die hellenistische Polis als Lebensform)*, 2012, Mainz.

Hellenistik polis'lerde kamusal yapıların finansmanı arka planı karmaşık bir konudur. Epigrafik belgeler, kentlerde kamusal yapıların inşa masraflarının nasıl karşılandığı konusunda birinci dereceden kaynaklardır. Kentlerdeki kamusal yapıların masraflarını üstlenen ya da bunun için kente faizsiz borç para veren hayırseverler için yaptırılmış sayısız adak ve onur yazıtı bulunmaktadır. Bu durum, polis'lerin kamusal yapıların inşa masraflarının karşılanması konusunda zafiyetlerinden dolayı, sürekli bir biçimde hayır sahiplerinin yardımlarına ihtiyaç duydukları izlenimini yaratsa da; seçkin yapılarla donanımları ahali için büyük bir övünç kaynağı olan kentlerin, bu tip yapı faaliyetleri için ayrı bir bütçeye sahip olmadıklarını düşünmek zordur.

Hayırseverler için kent yapılarının inşasına, bakım ve onarımına katkıda bulunmak kuşkusuz bir övünç kaynağıydı. Hele bunun katkı sağladıkları yapıların duvarlarında ölümsüzleştirilmesi paha biçilmez bir gurur kaynağı olmalıydı. Bu durum kent eşrafının kamusal yapıların inşası için bağışlarda bulunmaya neden bu denli gönüllü olduklarını açıklamaktadır. Hayırsever kent eşrafı böyle bir hayır işine gönüllü olduğunda bunu, ancak kent meclisi kararıyla gerçekleştirilebiliyordu. İşte kamusal yapıların finansmanı konusunda dolaylı da olsa bilgi veren kaynaklar, bu kararnamele kent verilerine destek veren teşekkülün ifadesi olan onur ve adak yazıtlarıdır.

Kentlerin finansmanı konusunu ele alan modern kaynaklardan en eskisi August Boeck'ün 1817 yılında yayımladığı ve önemini hala koruyan "Die Staatshaushaltung der Athener" adlı eseridir. Boeck kitabında Atina'yı politik ve kültürel açıdan ön plana

çıkaran ekonomik koşulları incelemiştir. Aynı zamanda Helen ekonomi epigrafisinin kurucusu da sayılan Boeck, uzunca bir süre MÖ 5.-4. yy Atinası'nın görkemli yapılarının finansmanı konusuna açıklık getiren ilk araştırmacı olarak kabul görmüştür.

2012 yılında, 2011 yılında Münih Ludwig-Maximilians Üniversitesi Eskiçağ Tarihi kürsüsünde tamamlanmış olan *Die Finanzierung öffentlicher Bauten in der hellenistischen Polis (Hellenistik Kentte Kamusal Yapıların Finansmanı)* başlıklı doktora tezinden kitap olarak yayımlanmış aynı adlı eser, Hellenistik Çağ kentleri kamusal yapılarının finansmanı konusunda kaleme alınmış en yeni çalışmadır.

Eser temelde iki ana bölümden oluşmakta olup "Araştırmalar" adı altındaki ilk bölümde öncelikle konunun kapsam ve çalışmanın amaçlarından söz edilmiştir. Bunu takiben, Lykurgos Atinası'nda kamusal yapıların finansmanı, Lykurgos için çıkarılmış olan bir *postumus* onur kararı, Aiskhines ve Demosthenes'in *Çelenk Davası* adlı söylevleri, Aristophanes'in *Eşekarları* komedyası ve Aristoteles'in *Atinalılar'ın Yasası* gibi metinlerden yola çıkılarak ele alınmış ve bölümün sonunda genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Bundan sonraki bölümde kamusal yapıların kamusal gelirlerden finansmanı konusu, bu gelirlerin tek tek sıralandığı başlıklar altında incelenmiştir. Bunlar, 1. Vergiler ve harçlar; 2. Fon ve kiralardan elde edilen gelirler; 3. Servet vergisi; 4. Gönüllü vergiler; 5. Memurların adakları; 6. Kült işlerinden elde edilen gelirler; 7. Rahiplik makamlarının satışından elde edilen gelirler; 8. Kamusal gayrimenkullerin satışından

elde edilen gelirler; 9. Kullanılmış yapı materyalinin değerlendirilmesinden elde edilen gelirler ile 10. Para cezaları, kalemleridir. Her bir başlık, konu ile ilgili edebi metinler ve epigrafik belgelerin ilgili pasajlarının orijinal metin ve çevirileri ile örneklendirilerek açıklanmıştır.

Kamusal yapıların inşasına ayrılan paranın kullanımı ve idaresinin ele alındığı dördüncü bölümde, öncelikle konuyla ilgili bir giriş ve terminolojik açıklamalar yapılmış; bundan sonra, yapı fonları, bütçe kalemi ve nakit paranın farklı formları değerlendirilmiştir.

Beşinci bölüm kamusal yapıların kredi ve borçlanma temelinde finanse edilmesine ayrılmış; önceki bölümde olduğu gibi, konuyla ilgili bir giriş ve terminolojik açıklamalardan sonra, kamusal kasaların sıcak para problemleri üzerinde durulmuş ve bu problemlerin çözümü, kamusal ödünç para alma, münferit memurların ve şahısların ödünç vermeleri ve memurlar tarafından yapılan ödemeler başlıkları altında irdelenmiştir.

Altıncı bölümde, yapı finansmanının diğer formları olan çeşitli şekillerde hediye yoluyla vücuda gelen kamusal yapılar ve kira ilişkileri çerçevesinde kamusal yapıların bakım ve onarımlarının sağlanmasından söz edilmiştir.

Sentez bölümü olan yedinci bölümde, *euergetes*'lerin daha ziyade prestijli yapıların inşasına önem verdiklerini, tahkimat ve diğer işlevsel yapılarla ise pek ilgilenmediklerini gösteren bir takım istatistikler bulunmaktadır.

Eserin ikinci ana bölümü olan "Metinler ve Yorumları" bölümünde Attika; Peloponnesos, Orta ve Kuzey Hellas; Karadeniz Bölgesi ve Ege Adaları ile Küçük Asya'dan ele geçmiş konuyla ilgili kararname, onurlandırmalar ve adaklar gibi epigrafik belgelere tercümeyle birlikte yer verilmiştir. Söz konusu bölümde ilgili yazıtlar konusunda şimdiye kadar yapılmış olan yorumların bir araya getirilip değerlendirilmesinden başka, pek çok yazıt konu bağlamında değerlendirilmiştir.

Çalışma, kaynaklara çok az yansıyan kentlerin kamusal finansmanı ve imar işleri konusundaki günlük uygulamaları epigrafik belgeler ile edebi metinlerden yola çıkarak sistematize etmesinin yanı sıra, ekonomi tarihi ile ilgili pek çok soruna ışık tutması bakımından özellikle Hellenistik Çağ kent ekonomisi çalışan araştırmacılar için şüphesiz önemli bir boşluğu doldurmuştur. Ekonomi tarihi ile ilgili çalışmalardan başka, Hellenistik kentlerdeki *euergetismus*'luk konusundaki araştırmalara da kuşkusuz değerli katkılar sağlayacaktır. Özellikle katalog kısmında yer alan konuyla ilgili bütün yazıtların orijinal metinlerinin

tercümeleri ve yorumlarıyla birlikte verilmiş olması, eserin Hellenistik Çağ tarihi çalışan araştırmacılar için pratik bir çalışma aracı haline gelmesini sağlamıştır.

Filiz Dönmez-Öztürk

Seleucia ad Calycadnum Dergisi

Üçüncü yılını 2012 çalışma döneminde tamamlayan, Prof. Dr. Emel Erten başkanlığında sürdürülen Olba kazıları, arkeoloji dünyasına hakemli ve süreli bir yayın olan *Seleucia ad Calycadnum* Dergisi ile katkı yapmayı sürdürüyor. *Seleucia ad Calycadnum* Dergisi, bir Türk arkeoloji kazı ekibinin çıkardığı ilk ve tek süreli bilimsel yayın olma özelliğini koruyor. Editörlüğünü Prof. Dr. Diane Favro, Prof. Dr. Emel Erten ve Okt. Murat Özyıldırım'ın (MA), kapak tasarımını Öğr. Gör. Tuna Akçay'ın (MA) yaptığı derginin ikinci sayısı, Mayıs 2012'de okurlarla buluştu. *Seleucia ad Calycadnum* Dergisi, yalnız Olba ile ilgili çalışmalara değil genel olarak Eski Çağ bilimlerini kapsayan bütün konulara yönelik Türkçe ve İngilizce özgün makalelere ve kitap tanıtımlarına yer veriyor.

Derginin bilim ve hakem kurulunda Prof. Dr. Meral Akurgal, Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu, Prof. Dr. Halit Çal, Prof. Dr. Fikret Yegül, Prof. Dr. Turhan Kaçar, Prof. Dr. Gülgün Köroğlu, Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken, Prof. Dr. Emel Erten, Prof. Dr. Diane Favro, Prof. Dr. Turhan Kaçar, Prof. Dr. Scott Redford, Prof. Dr. Aygül Süer, Doç. Dr. Sedef Çokay Kepçe, Doç. Dr. Mehmet Fatih Yavuz, Doç. Dr. Salim Aydüz, Doç. Dr. Efrumiye Ertekin gibi konularının uzmanı öğretim üyeleri yer alıyor. İlk sayısında "Erken Hıristiyanlık" temalı olarak basılan derginin ikinci sayısında belirli bir tema bulunmuyor.

Seleucia ad Calycadnum Dergisi'nin ikinci sayısında yer alan makaleler ve yazarları şöyle sıralanıyor; Prof. Dr. Gülgün Köroğlu "Kızkalesi Kazılarında Ele Geçen 12. – 15. Yüzyıl Arasına Tarihlenen Orta Çağ Seramikleri" yazısında Cilicia'nın keramik bilgilerine yenilerini ekliyor. Doç. Dr. Efrumiye Ertekin'in "Principatus Devri Roma Senatus'u Üye Sayısında Düzenlemeler (Lectio Senatus), Senatus'a Giriş Koşulları ve Yolları, Siyasal İşleyiş" başlıklı çalışması, Roma senatus'u konusunda oldukça önemli bir çalışma olarak dergide yer alıyor. Prof. Dr. Emel Erten'in "Olba'da Roma İmparatorluk Döneminde Tarım ve İşleyiş", Tuna Akçay'ın (MA) "Olba Mezarlık Alanları" ve Murat Özyıldırım'ın (MA) "Olba Manastırı Hakkında Arkeolojik ve Yazınsal Yeni Bilgiler" başlıklı makaleleri, Olba kenti üzerine yapılan en son kazı ve araştırma sonuçlarını okura sunmaları bakımından dikkat çekici.

Klasik Filolog Sevim Ayteş Canevello (MA) “MÖ II – MS IV. Yüzyıllar Arasında Cilicia’da Yahudiler” başlıklı makalesi, Cilicia’da erken dönemlerden beri varlığı bilinen Yahudilerin Cilicia’daki durumunu ortaya koymasını bakımından oldukça ilginç ve önemli görünüyor. Yrd. Doç. Dr. Ceren Ünal, “Trabzon İmparatoru I. Manuel Komnenos (1238 – 1263) Dönemine Tarihlenen Balıkesir Kuva-yi Milliye Müzesindeki Üç Adet Asper” ve “12. – 13. Yüzyıllarda Anadolu’da İkonografik Alışveriş” başlıklı Bizans dönemine ilişkin iki özgün makalesiyle dergide yer alıyor. Yrd. Doç. Dr. Hacer Sibel Ünal ise “Tarsus Müzesi’nde Yer Alan Figür Tasvirli Artukoğulları Sikkeleri” çalışmasında İslamî döneme ait sikkelerdeki tasvirlerin değerlendirmesini yapıyor. Dr. Brianna Bricker’in yazdığı Ceci N’est Un Mur: Representation and Reality in Ephesian Urban

Boundaries” başlıklı makale ise Ephesus’un kent surlarıyla sınırlı kalmayan etkisini tartışıyor. Dr. Ali Akın Akyol’un “Archaometrical Perspective in Turkey” makalesi ise Türkiye’de gittikçe önem kazanan arkeometri çalışmalarına ilişkin özgün bir değerlendirme olarak dergide okunuyor. *Seleucia ad Calycadnum* Dergisi’nde bulunan kitap tanıtımları ise şöyle; Yard. Doç. Dr. Emine Tok “Manisa Müzesi Bizans Sikkeleri (Yard. Doç. Dr. Ceren Ünal)” ve Öğr. Gör. Mükerrerem Kürüm, “Anadolu’da Türk Kütüphaneleri (Yard. Doç. Dr. Hacer Sibel Ünal)”.

Seleucia ad Calycadnum Dergisi’nin üçüncü sayısının Mayıs 2013’de bilim dünyasına sunulması için çalışmalar sürüyor.

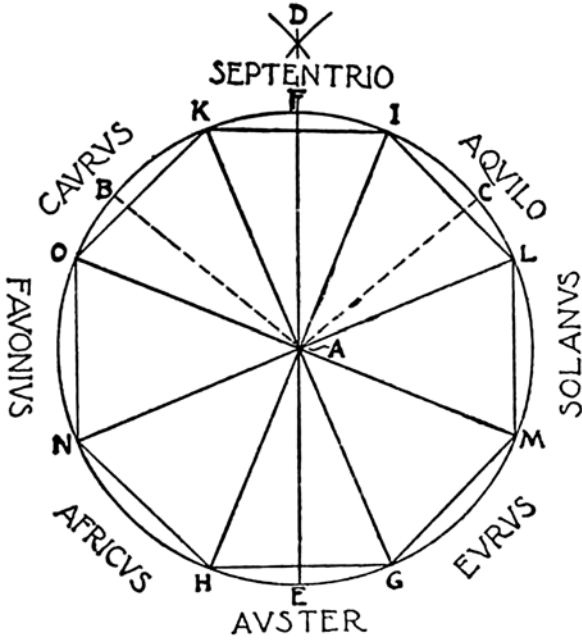
Murat Özyıldırım

Arkeoloji Dünyasından

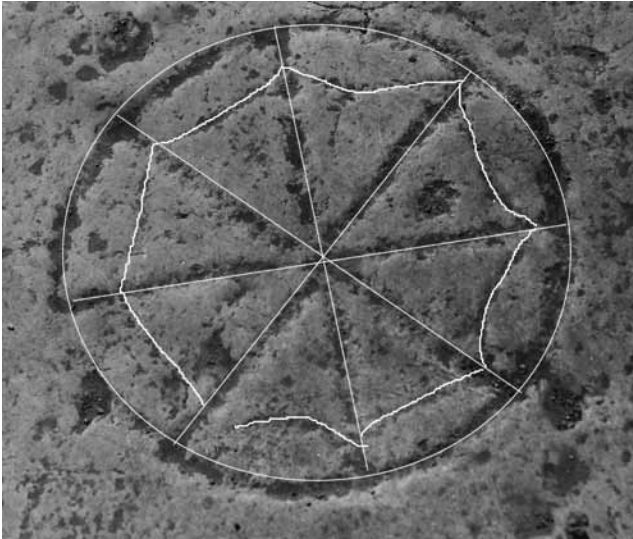
Kentlerin Kuruluşunda Rüzgârların Etkileri Pisidia Antiokheia Örneği

Antik Dönemde kentlerin kurulacağı araziler bir çok faktör göz önünde bulundurularak seçilirdi. Bu faktörlerin en önemlilerinden bir tanesi rüzgârlardı. Kentin kurulacağı alanın alacağı rüzgârlar kentte yaşayanların sağlığını olumlu ya da olumsuz etkileyebilir. Bundan dolayı kentlerin kurulduğu arazide rüzgârların estiği yönler belirlenir, yerleşim için sıcak rüzgârları çok az alan alanlar tercih edilirdi. Kentlerin cadde ve sokaklarının tasarımı rüzgârların yönüne göre yapılırdı. Kent sokakları, çok sayıda rüzgâr olmasına karşın dört büyük rüzgâr dikkate alınarak sekiz rüzgâra göre konumlandırılırdı. Cyrrhus’lu Andronicus’un inşa etmiş olduğu Atina’daki sekizgen mermer kule, Vitruvius’un vermiş olduğu bilgileri arkeolojik olarak belgelemektedir. Kulenin her bir yüzünde, rüzgârların estiği yöne bakan ve onları temsil eden kabartmalar vardı. Kulenin üzerinde sağ elinde asa tutan tunçtan Triton, rüzgârla dönecek biçimde ayarlanmış ve esen rüzgârı tam karşısına alarak durduğunda asası da o anda esen rüzgârın kabartmasının üzerinde görünüyordu. Böylece hangi rüzgârın estiği kolaylıkla anlaşılıyordu. Vitruvius, bu anıtı dikkate alarak kentlerin kuruluşunda rüzgâr ve yolların yönünün rahatlıkla hesaplanabilmesi için basit bir şema ile konuyu özetlemiştir (Vitruvius, *Mimarlık Üzerine On Kitap*, Çev. Dr. Suna Güven, 1990, I, 17-21). Sekiz parçaya bölünmüş bir daire ile verilmiş şemanın bire bir örnekleri Pisidia Antiokheia’ında da bulunmaktadır.

Pisidia Antiokheia’sı, Hellenistik Dönem’de kurulmuş ve Roma Dönemi’nde yeniden organize edilerek büyük bir kent konumuna getirilmiştir. Yukarıda belirtildiği gibi Kentin çeşitli yerlerinde Vitruvius’un çizmiş olduğu şemaların görülmesi, Kentin planlanmasında rüzgârların özellikle dikkate alındığını göstermektedir. Antiokheia, Sultan Dağlarının eteğinde Gemen Korusu olarak adlandırılan dağ sırasının batı ucunda inşa edilmiştir. 1200 rakımlık batıya eğimli tepenin doğusunda derin bir vadi içerisinde Antihos çayı akmaktadır. Kentin kurulduğu tepenin etrafı bir surla çevrilmiş ve kentte, hippodamik plan uygulanmıştır. Vitruvius, “*sur içerisinde konut arsalarının ayrılması ve iklim koşullarına göre sokakların ve ara sokakların belirlenmesinin*” önemini altını çizerek ve şöyle devam eder: “... sokaklar rüzgâr yönünde yapılırsa sürekli açık bayırlardan esen fırtınalar, ara sokaklarda sıkışarak oraları kasıp kavuracaktır. Bu nedenle, ev sıraları rüzgârların yönünden korunmalıdır ki, rüzgârın gücü blokların köşelerine çarparak kırılıp dağılabilsin”. Antiokheia’nın üzerinde kurulduğu tepe batıda alçaktır, doğuya doğru ise yükselmektedir; yani tepe batı bakışlıdır. Bundan dolayı bütün yapılar batıya bakacak şekilde konumlandırılmış olmalıdır. Kazılarda açığa çıkarılmış olan tapınak, tiyatro ve diğer yapıların tamamının batıya bakması ve ana caddelerin kuzey-güney ve doğu-batı doğrultusunda açılmış olması yukarıdaki görüşü doğrulamaktadır. Ara sokaklar ana caddelere 90 derecelik bir açıyla kesilmektedir. Augustus Kutsal alanında tapınağın tam karşısına denk gelen zemin taşının üzerindeki şema, Vitruvius’un yolların yönünün şemasıyla bire bir örtüşmesi kentnin kurulmasında yapılan matematiksel

Vitruvius, Yolların Yönünün Şeması

Pisidia Antiokheia Yol ve Rüzgâr Şeması

hesaplamayı belgelemektedir. Doğu (*Decumanus*) ve Kuzey (*Cardo*) caddeleri üzerinde de benzer şemalar görülmektedir. Bu örnekler, Antiokheia Antik Kentinin planlanmasında rüzgârların dikkate alınarak kentin cadde, sokak ve meydanlarının ve de konutların ona göre yapıldığını kanıtlamaktadır. Kentin bu konumu, rüzgârların yapıların arkasına ya da köşelerine gelerek şiddetini yitirmesini sağlamıştır. Kentin üzerinde kurulduğu tepenin doğusunun yüksek olması da bir rüzgâr kıran görevi görerek sert esen kuzey rüzgârlarının kente direkt etki etmesini engellemektedir. Süleyman Demirel Üniversitesi adına bu kente 5 yıldır yaptığımız çalışmalarda kentin yerinin seçiminin oldukça başarılı olduğuna yakından tanık olduk. Kentte bütün yaz her gün kuzey rüzgârı esmektedir. Bundan dolayı batıya bakan kent güneş

enerjisinden oldukça faydalanmakta ve aynı zamanda esen kuzey rüzgârıyla da yaz ayının ortasında bile serin kalmaktadır. Kış aylarında sert esen kuzey rüzgârları şiddetini, Antihos deresi ve Hisarardı'nın kurulduğu derin çukurluk alan kesmektedir. Kente ulaşan rüzgârı da konutların köşeleri etkisiz hale getirmektedir. Kente sadece karayel yağış getirirken, sıcak rüzgâr çok nadir esmektedir.

Sonuç olarak, Antiokheia'da görülen rüzgâr ve yolların yönünün şemaları, rüzgârların kente zarar vermiyip fayda sağlaması için arazinin konumu dikkate alınarak, matematiksel bir hesaplamayla Antiokheia'nın inşa edilmiş olduğunu kanıtlamaktadır.

Mehmet Özhanlı

Uluslararası Doğu Anadolu- Güney Kafkasya Kültürleri Sempozyumu International Symposium on East Anatolia - South Caucasus Cultures 10-13 Ekim/October 2012, Erzurum

Doğu Anadolu ve Güney Kafkasya, bilindiği gibi coğrafi konumu ve kaynaklarıyla stratejik bir öneme sahiptir. Ön Asya ve Anadolu tarihine yön veren önemli göç yollarının en kilit noktasında bulunmaktadır. Dolayısıyla her dönemde önemli göçlere ve mücadelelere sahne olmuştur. Ancak buna rağmen, ilk insan yerleşimlerinden günümüze gelen süreçte, gerek dilleri, gerek yerel kültür unsurları, gerekse yaşam biçimleriyle özgünlüğünü koruyabildiği özellikle arkeolojik kalıntılardan anlaşılmaktadır. Bu yerel kültürler zaman zaman Anadolu içlerine hatta Doğu Akdeniz kıyılarına kadar nüfuz edebilmişler, zaman zaman da yabancı unsurları kendi süzgeçlerinden geçirerek coğrafyaya dayalı ortak bir yaşam/kültür biçimi oluşturabilmişlerdir.

Karadeniz'le Hazar Denizi arasında ve Kafkas dağlarının gölgesinde kalan bu bölgedeki yukarıda değinilen kültür alışımı hakkındaki çalışmalar, maalesef bugüne kadar bilimcilerin bireysel çalışmalarıyla sınırlı kalmıştır. Tüm bu çalışmalar ışığında oluşan fikirlerin tek bir platformda dile getirilmesi ve ortak projelere dönüştürülmesinin gerekliliği Atatürk Üniversitesi'nden bir grup bilim insanınca fark edildi ve birkaç yıl süren hazırlık çalışmalarının ardından nihayet 2012 Ekim ayı içinde "Uluslararası Doğu Anadolu-Güney Kafkasya Kültürleri" başlığı altında hayata geçirildi.

Uluslararası Doğu Anadolu-Güney Kafkasya Kültürleri Sempozyumu, Türkiye'nin ve Doğu Anadolu Bölgesi'nin en köklü eğitim kurumlarından biri olan ve bölge arkeolojisinin gelişmesine öncülük

Sempozyum Katılımcıları

eden Atatürk Üniversitesi ile Avrasya İpek Yolu Üniversiteler Birliği Konsorsiyumu'nun (ESRUC) himayesinde 10-13 Ekim 2012 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi Kültür ve Gösteri Merkezi'nde gerçekleştirildi. 3 gün süren sempozyuma Türkiye'nin yanı sıra Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan ve İran'dan çok sayıda bilim insanı katıldı. Ayrıca, Almanya, Fransa, İngiltere, İsrail, İsviçre, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri'nden bilim insanları da sempozyumda yer alarak bilimsel çalışmalarını sundular.

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyeleri Mehmet Işıklı ve Birol Can'ın editörlüğünde gerçekleşen organizasyonda; Arkeoloji, Etnoarkeoloji, Tarih ve Sanat Tarihi alanlarında yaptıkları çalışmalarla bölge arkeolojisine büyük katkılarda bulunmuş olan Prof. Dr. Altan Çilingiroğlu, Prof. Dr. Antonio Sagona, Prof. Dr. Marcella Frangipane, Prof. Dr. Fahri Işık, Prof. Dr. Mehmet Karaosmanoğlu, Prof. Dr. Harald Hauptmann, Prof. Dr. Hamza Gündoğdu, Prof. Dr. Haldun Özkan, Prof. Dr. Stephan Kroll, Prof. Dr. Veli Sevin, Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam ve Doç. Dr. Süleyman Çiğdem bilim kurulu üyeleri olarak yer aldılar.

Uluslararası katılımı gerçekleştiren sempozyum, 10 Ekim 2012 tarihinde protokol konuşmaları ve ardından Atatürk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nün kurucularından Prof. Dr. Fahri Işık'ın "Işık Doğu'dan Yükselir / Uygarlığın Doğduğu Yer: Anadolu" başlıklı açılış bildirisi ile başladı. Üç gün boyunca, 2 salonda 100'den fazla bildirinin sunulduğu sempozyum, gerek Atatürk Üniversitesi'nin mükemmel teknik donanımına sahip salonları, gerekse profesyonel simultane tercüme hizmetleri sayesinde tam anlamıyla bir bilim şöleni havasında geçti. Atatürk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğrencilerinin de görev aldığı sempozyum başta akademisyenler ve öğrenciler olmak üzere yoğun ilgiyle izlendi.

Bölgede yaptıkları çalışmalarla dünya çapında tanınmış akademisyenlerin yanı sıra genç kuşak araştırmacıların da bildirimleriyle katılımı, farklı fikir ve önerilerin tartışılması ve geleceğe yönelik projelerin temellerinin atılması açısından son derece önemli sonuçlara ulaşılmıştı. Bölge arkeolojisinin bugünkü durumu, sorunları ve arkeolojik araştırmaların ve bunlara sunulan imkanların yetersizliğinin dile getirildiği sempozyum, özellikle Doğu Anadolu'nun bilimsel çalışmalar açısından ne kadar ihmal edilmiş olduğunu bir kez daha göstermiş oldu.

12 Ekim 2012 tarihinde, oturumların ardından sempozyumun genel değerlendirmesine yönelik olarak bir panel düzenlendi. Panelde söz alan Prof. Dr. Marcella Frangipane, Prof. Dr. Harald Hauptmann, Prof. Dr. Jak Yakar, Prof. Dr. Stephan Kroll, Prof. Dr. Veli Sevin, Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam, program ve organizasyon hakkında son derece olumlu yorumlarda bulunurken, bölgeye yönelik bu tarz organizasyonların sürdürülmesi gerektiğini vurguladılar.

Sempozyuma dair sevindirici bir haber de editörlerden geldi. Bu tür organizasyonların ardından bildirimlerin yayınlanmasında yaşanan gecikmelerin sempozyumların amacına ve önemine her zaman gölge düşürdüğü ifade edilerek bunun bu sempozyumda yaşanmaması için Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne en kısa zamanda yayımlanarak bilim dünyasına sunulacağı bildirildi.

Sempozyum Afişi

Sempozyumun ardından 13-14 Ekim tarihlerinde program çerçevesinde kültürel, sanatsal ve sosyal etkinlikler gerçekleştirildi. Kentin tarihi, kültürel ve doğal güzelliklerinin tanıtılması amaçlanan bu etkinlikler kapsamında, kentle özdeşleşmiş olan Erzurum Müzesi, Yakutiye Medresesi, Çifte Minareli Medrese, Üç Kümbetler, Öşkvank Kilisesi, Tortum Şelalesi ve Yedi Göller ziyaret edildi. Cirit gösterisi ise özellikle yabancı konuklar tarafından büyük ilgi gördü. Ayrıca, Erzurum Müzesi'nde Nevin Ayduşlu'nun eserleriyle oluşan "Karaz ve Kuşlar" temalı seramik sergisinin açılışı yapıldı.

Zehra Kılıçlar

I. Ulusal Pisidia Araştırmaları Sempozyumu

T. C. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Sağlık, Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı Arkeoloji Kulübü ve Arkeoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi ortaklığında, araştırma tarihçesi 19. yüzyılın sonlarına kadar uzanan Pisidia Bölgesi ile ilgili bilimsel çalışmalar I. Ulusal Pisidia Araştırmaları Sempozyumu çerçevesinde sunulmuştur. SDÜ Diş Hekimliği Fakültesi Konferans Salonu'nda, 05-06 Kasım 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen sunumların ardından, 07 Kasım 2012 tarihinde katılımcılar Pisidia Antiokheia Antik Kenti'ni ziyaret etmişler ve Kazı Başkanı Doç. Dr. Mehmet Özhanlı tarafından bilgilendirilmişlerdir.

Ulusal Pisidia Araştırmaları Sempozyumu'nun ana hedefi, bölgede yürüttükleri önemli projelerinde birçok değerli veri elde eden araştırmacıları bir araya getirmek ve bilgileri bilimsel bir toplantıda paylaşmak olmuştur. Bu bağlamda, farklı üniversitelerden (Süleyman Demirel, İstanbul, Mehmet Akif Ersoy, Anadolu, Pamukkale ve Kocaeli Üniversiteleri) değerli bilim insanları ile Isparta ve Burdur Müzelerinin müdürleri ve arkeologları bu sempozyum vesilesi ile bir araya gelmiştir. Araştırmacılar 20 dakikalık konuşmaları sırasında, son dönemde Pisidia Bölgesi'nde gerçekleştirmiş oldukları çalışmaları ve bulguları seçkin bir dinleyici kitleyle paylaşmışlardır.

Sempozyum süresince bir biri ardına ilginç konular anlatılmıştır. Oturumlar kronolojik ve tematik olarak oluşturulmuş ve böylece konu bütünlüğü içerisinde olmalarına özen gösterilmiştir. Sempozyumun ilk günündeki oturumlarda bölgenin Neolitik süreçten itibaren geçirdiği evrim gözler önüne serilmiş ve Pisidia Bölgesi'nin en erken dönemlerden itibaren iskân edildiği ve güçlü bir kültür birikimine sahip olduğu ortaya konmuştur. Prehistorik yerleşimlere ait bilgilerin aktarılmasında sonra ise yeni kazı ve yüzey

Sempozyum Afişi

araştırmaları sonucunda elde edilen Pisidia Bölgesinin Roma ve öncesi dönemlerine ait verileri katılımcılarla paylaşılmıştır.

Doç. Dr. Mehmet Özhanlı'nın başkanlığındaki ilk oturumda sırasıyla Prof. Dr. Refik Duru "Batı Pisidia'da İlk Yerleşmeler Süreci: Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağlar"; Prof. Dr. Mehmet Özsait "Göndürle Höyük ve Harmanören Kazıları"; Prof. Dr. Gülsün Umurtak "Burdur Bölgesi Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Kültürleri" ve Yrd. Doç. Dr. Aslıhan Yurtsever Beyazıt "Klasik Çağlar Öncesi Anadolu Kültürlerinde Kutsal Alan Kavramı: Höyücek Kutsal Alanları" başlıklı bildirimleriyle bölgede uzun süredir gerçekleştirdikleri önemli Prehistorik dönem araştırmalarıyla ilgili bilgiler vermişlerdir. Prof. Dr. Refik Duru başkanlığındaki ikinci oturumda ise Yrd. Doç. Dr. Ralf Becks "Göller Bölgesi Tunç Çağı Yerleşimleri"; Yrd. Doç. Dr. Ayça Özcan "Kuzeybatı Pisidia'da Ele Geçen Demir Çağ Buluntu Grubu"; Yrd. Doç. Dr. F. Eray Dökü "Uylupınar Yerleşmesi (Erken Kibyra) ve Çevresi Yüzey Araştırması"; Yrd. Doç. Dr. B. Ayça Polat Becks "Uylupınar Örneğinde Bir Model Olarak Göl Adası Yerleşimi" adlı araştırmalarını sunmuşlardır. Prof. Dr. Gülsün Umurtak'ın başkanlığını gerçekleştirdiği oturumda Dr. Mehmet Taşlıalan "1981-2001 Yılları Arasında Pisidia Antiokheiası'nda Yapılan Çalışmalar"; Yrd. Doç. Dr. Şükrü Özudoğru "Arkeolojik, Epigrafik ve Nüvizmatik Veriler Işığında Helenistik Dönem'de Kibyra" ve Doç. Dr. Bilge Hürmüzlü "Konane: Hellenistik Dönem Yerleşmesi"

bildirileriyle bölgenin önemli kentlerinde gerçekleştirilen kazı ve yüzey araştırmalarına ait değerlendirmeler yapmışlardır. Prof. Dr. Mehmet Özsait'in başkanlığındaki birinci günün son oturumunda ise Doç. Dr. Mehmet Özhanlı "Roma Dönemi Kent Planlaması: Pisidia Antiokheiası"; Mustafa Akaslan, Doğan Demirci ve Özgür Perçin "Büyükgökçeli Kasabası Kaleburnu Mevkii Bazilikal Planlı Kilise Kurtarma Kazısı" ve Yrd. Doç. Dr. Mustafa Büyükkolancı "Adada Antik Kenti" başlıklı çalışmalarını sunmuşlardır.

Sempozyumun ikinci gününde ise seramik, nümismatik, epigrafi ve ölü gömme adetleri gibi daha özel konularda sunumlar gerçekleştirilmiştir. Bu sunumlarda Pisidia Bölgesi'nin diğer arkeolojik bölgelerden çok da ayrı olmadığı, Anadolu'nun kültürel katmanlarının aynı biçimde Pisidia Bölgesi sınırları içerisinde de yer aldığı ortaya konmuştur.

İkinci gün konuşmaları Yrd. Doç. Dr. Mustafa Büyükkolancı başkanlığındaki Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Metin'in "Pisidia'da Görkemli Bir Kent Kremna: Tarihi Coğrafya ve Araştırmalar"; Mustafa Akaslan, Doğan Demirci ve Özgür Perçin'in "Yılan Kıran Çeşmesi" sunumlarının yapıldığı ilk oturumla başlamıştır. Doç. Dr. Bilge Hürmüzlü başkanlığındaki ikinci oturumda ise ölü gömme adetleri değerlendirilmiştir. Alime Çankaya: "Bademli-Yuvalak Tümülüsü Işığında Pisidia Bölgesi'nin Hellenistik Dönem Öncesi Mezar Mimarisi"; Yrd. Doç. Dr. Fikret Özcan: "Pisidia Antiokheia'da Köpek Mezarları" ve Araş. Gör. Düzgün Tarkan: "Kibyra Ölü Gömme Gelenekleri ve Mezar Tipleri" konulu çalışmalarını sunmuşlardır. Yrd. Doç. Dr. F. Eray Dökü başkanlığında gerçekleşen üçüncü oturum seramik teması üzerine gerçekleştirilmiştir. Yrd. Doç. Dr. Mehmet Kaşka, "Uylupınar Yüzey Araştırmasında Tespit Edilen Arkaik Seramikler" ve Dr. Murat Fırat: "Isparta Müzesi Seramik Koleksiyonu: Unguentaria" başlıklı çalışmalarında araştırmalarında elde ettikleri sonuçları paylaşmışlardır. İkinci günün Doç. Dr. A. Tolga Tek başkanlığındaki oturumda Doç. Dr. Abdurrahman Uzunarslan "Epigrafik ve Arkeolojik Araştırmalar Işığında Pisidia Antiokheia Kent Tarihine İlişkin Yeni Gözlemler"; Asuman C. Abuagla "Tymandos Antik Kentinden Beş Yeni Mezar Yazıtı" ve Gülcan Şaroğlu "Antiokheia'daki Aileler ve Senato Kariyerleri" adlı bildirimlerinden de anlaşıldığı üzere bölgedeki mevcut epigrafik verilerin yeniden değerlendirilmiş ve yeni epigrafik veriler tanıtılmıştır. Yrd. Doç. Dr. Ayça Özcan'ın başkanlığındaki nümismatik

Sempozyum Katılımcıları

konulu oturumda Doç. Dr. A. Tolga Tek: "Isparta Müzesi'nde Bulunan Bir Adada Madalyonu"; Arş. Gör. Hüseyin Köker: "Yeni Bir Bronz Konana Sikkesi"; Hacer Sancaktar: "2012 Yılı Pisidia Antiokheia Kazısında Ele Geçen Sikkeler" konulu çalışmalarlarıyla araştırmalarında elde ettikleri son nümismatik verileri paylaşmışlardır. Yrd. Doç. Dr. Fikret Özcan'ın başkanlık ettiği sempozyumun son oturumu ise Yrd. Doç. Dr. A. Oğuz Alp "Aksu-Zindan Mağarası Kutsal Alanının Restitüsyonu"; Arş. Gör. Mesut C. Kaya "Kibyra Stadionu" ve Öğr. Gör. Seyhan Akgül Özarıslan "Pisidia Antiokheiası Augustus Tapınağı Mimari Bezemeleri" adlı çalışmalarının anlatıldığı mimari temalı bir oturumdur.

Sempozyumda oturumlardan sonra gerçekleştirilen ve genel bir değerlendirme niteliğindeki tartışma bölümünde ise bölgenin seramik üretim potansiyeli ve yerel üretim olanakları konusu hayli ilgi çekmiş ve araştırmacılar konuyla ilgili görüşlerini paylaşmışlardır.

T. C. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Sağlık, Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı Arkeoloji Kulübü ve Arkeoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi ortaklığında gerçekleştirilen bu sempozyumun daha geniş bir katılımı uluslararası olarak 2014 yılı içerisinde gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Ayça Özcan - Murat Fırat

Assos – Internationales Kolloquium 2012

2006 yılından itibaren Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Nurettin Arslan başkanlığında yürütülen Assos kazılarında elde edilen yeni sonuçların, Troas Bölgesi'ndeki diğer yerleşimlerle karşılaştırmalı olarak anlatıldığı kolokyum 15-17 Kasım 2012 tarihleri arasında Almanya'nın Cottbus kentinde Branderburgische Technische Universitaet ev sahipliğinde gerçekleştirildi. Açılış konuşmasını Üniversite

rektörü Prof. Dr. W. C. Zimmerli'nin yaptığı kolokyumda alanda çalışan, farklı ülke ve üniversitelerden bilim insanları arasında verimli bir bilgi alışverişi gerçekleştirildi. Organizasyonunu Haiko Türk'ün üstlendiği toplantıya Almanya ve Türkiye'nin yanı sıra Amerika'dan da bilim insanları katıldı.

Troas Bölgesi'nin güney kıyılarında yer alan Assos kenti diğer arkeolojik bulgularının yanı sıra kendine özgü malzemesi ve farklı bölgelerden etkileşimler sergileyen anıtsal mimarisi ile de öne çıkar. Gerek kent içinde gerekse mezarlıklarda elde edilen sayısız buluntularla temsil edilen Arkaik Dönem'den Roma Dönemi sonlarına dek devam eden yerleşimin, tüm bölge için önem taşıyan güçlü Bizans Dönemi vardır. Kolokyumun ilk günü Prof. Dr. Nurettin Arslan ve Prof. Dr. Klaus Rheidt tarafından yapılan ve Assos Kazılarının son yıllarını özetleyen birer giriş konuşması ile başlamıştır. Ardından Haiko Türk tarafından "hoch hinaus – Befestigungsanlagen von Assos" konulu bildiri sunulmuştur. Assos surlarına yeni bakış açısı getirilen konuşmada aynı zamanda hazırlanmakta olan detaylı kent planı üzerinde durulmuş ve surların geçtiği rotaya ilişkin öneriler getirilmiştir. Bir sonraki konuşma Dr. B. A. Polat Becks tarafından "Befestigte archaische und klassische Höhensiedlungen im Umfeld von Assos: Lamponia und Topçakıllar" başlığı ile anlatılmıştır. Güney Troas'taki Lamponia antik kenti ve onun yakınlarında yeni keşfedilerek ilk

kez bilim dünyasına tanıtılan Topçakıllar yerleşmesi arasındaki bağlantılar kent planlılık ve sur sistemleri açısından değerlendirilmiştir. Günün 3. konuşması Dr. K. Müller "Die Akropolis von Assos" ile Akropolis üzerinde yer alan tapınak harici diğer yapı kalıntıları, muhtemel işlevleri ve tarihlenmeleri ile Akropolis'in yayılım alanı gibi konular üzerine idi. Günün son sunumu, aynı zamanda akşam konferansı niteliği taşıyan, Prof. Dr. B.D. Westcoat tarafından "The Temple of Athena at Assos" başlığıyla verilen sunum olmuştur. Bu konuşmasında Prof. Westcoat Athena tapınağının mimarisi ve heykeltıraşisinde izlenebilen bölgeler üstü etkileşimler, ikonografik program ve mimariye yansımaları irdelemiştir.

Sempozyumun ikinci gününün ilk konuşmacısı "Vorläufige Ergebnisse der Grabungen in der Agora" başlığıyla Prof. Dr. Nurettin Arslan'dı. Prof. Arslan konuşmasında son dönem kazılarındaki bulgular ışığında agoranın tarihlenmesi, erken evresi ve agora civarındaki diğer yapıların agora ile ilişkisini anlatmıştır. Bir sonraki konuşmacı C. Bakan "Hellenistic Deposits from Assos: Pottery and Chronology" sunumunda, çeşitli sondajlarda bulunan Hellenistik keramikler ve kronolojisini değerlendirmiştir. O. Koçyiğit "Early Layers within Living Quarter in the Southwest-City of Assos" başlıklı konusunda Assos'un güneybatı aşağı şehri keramikler ışığında değerlendirmiştir. Dr. E. M. Kasubke ve Prof. Dr. K. Rheidt'in ortak bildirileri "Neue Beobachtungen zur Stadtentwicklung – Der Stadtsurvey", Assos'ta son yıllarda yürütülmekte olan kent içi intensiv yüzey araştırmasının sonuçları değerlendirildi. Bunu yaparken alanlara göre keramik dağılımı, yeni bulgular ışığında mimari konseptler gibi konulara değinilmiştir. Günün bir diğer konuşmacısı Prof. Dr. R. Stupperich "Forschungen in der Westnekropole von Assos" başlıklı konuşmasında Prof. Dr. Ü. Serdaroğlu başkanlığında yürütülen Nekropolis çalışmaları ve sonuçları hakkında bilgi vermiştir. Bir sonraki konuşmacı Prof. Dr. N. Arslan "Blick auf einige neu ausgegrabene Graeber in der Westnekropole" adlı bildirisinde kendi kazıları sırasında açığa çıkartılan ve farklı buluntu topluluğu ile dikkati çeken mezarları değerlendirmiştir. Günün son konuşmacısı Dr. A. Matthai "Die bauliche Entwicklung der Stadt Aterneus" konuşmasında, Kaikos vadisi yerleşimlerinden, özellikle Assos Tyranları Eubolos ve Hermeias ile adı anılan kentte yapılan yüzey araştırmalarının mimari sonuçlarını derlemiştir.

Sempozyumun üçüncü ve son gününde ilk konuşmacı Prof. Dr. A. Külzer "Strassenverbindungen im Thema Asia" başlığı altında Anadolu'daki Bizans dönemi yolları ve yol güzergâhlarını anlatmıştır. Bunu yaparken özellikle Troas bağlantıları üzerinde durmuştur. 2. ve 3. konuşmalar Dr. B. Böhlendorf Arslan tarafından

yapılmıştır. İlki “Assos in byzantinischer Zeit: vorläufige Betrachtung ausgewählter Komplexe in der antiken Stadt und die Ayazma Kirche” başlığıyla Assos kazısı kapsamında yapılan ve özellikle başta Ayazma olmak üzere kentin kiliselerine yoğunlaşan çalışmalarını anlatmıştır. 2. sunumu ise birkaç yıldır kendisi tarafından Assos civarında yapılan yüzey araştırmalarının ön sonuçlarının bir derlemesi niteliğindedir. “Das Umland von Assos in byzantinischer Zeit” başlığını taşıyordu. Bu sunumun ardından kapanış tartışması ile kolokyum sona ermiştir.

Ayça Polat-Becks

İzmir İli Kazı Başkanları Toplantısı - 01 Eylül 2012 - Nif Dağı Kazı Evi

01 Eylül 2012 Cumartesi günü, İzmir Valiliği desteğinde, Nif Dağı Kazı Evi'nde İzmir İli Kazı Başkanları Toplantısı tertiplendi. 15 Kazı Başkanı ile 2 Kazı Başkan Vekili yanı sıra, İzmir Vali Yardımcısı Halûk Tunçsu; Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Kazılar Dairesi Başkan Vekili Köksal Özköklü; İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürü Abdülaziz Ediz; İzmir İl Özel İdaresi Kültür-Turizm ve Spor Dairesi Başkanı Celal Temiz; ayrıca Şube Müdürleri; Müze Müdürleri, Müdür Yardımcıları ve Çalışanları; Bakanlık Temsilcileri; Öğretim Üyeleri ve Öğrencilerden oluşan, yaklaşık seksen kişinin katıldığı gününbirlik toplantı, sabah saat 10.00'da başladı.

Nif Dağı Kazısı Başkanı Prof. Dr. Elif Tül Tulunay'ın konukları selamlamasından sonra, İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürü Abdülaziz Ediz ve İzmir Vali Yardımcısı Halûk Tunçsu'nun yaptığı açılış konuşmalarının ardından, Kazı Başkanı tarafından, Nif Dağı Araştırma ve Kazı Projesi kapsamında, gerçekleştirilen çalışmalarla ilgili bir değerlendirme ve

İzmir İli Kazı Başkanları Toplantısı Katılımcılarından Bir Grup

Katılımcılar Bir Sunum İzlerken

ileriye yönelik düşünceler sunuldu. Sonrasında, Nif Dağı Karamatpepe ve Başpınar Kazı Alanları, Ekip uzmanlarından, Prof. Dr. Elif Tül Tulunay, Prof. Dr. Asnu Bilban Yalçın, Prof. Dr. Üzlifat Özgümiş, Prof. Dr. Ayla Sevim Erol, Dr. Müjde Peker ve Dr. Daniş Baykan eşliğinde katılımcılara gezdirildi.

Öğleden sonra, kazı başkanları, sempozyum düzeyinde, üç oturum halinde, yerleşim isimlerinin transliterasyonuna göre alfabetik sıralamayla, 15'er dakikalık sunumlar yaptılar:

Prof. Dr. Üzlifat Özgümiş başkanlığındaki ilk oturumda, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Büyükkolancı “2011-2012 yılları Ayasuluk Tepesi ve St. Jean Kilisesi Kazı ve Onarım Çalışmaları”; Doç. Dr. Vasıf Şahoğlu, “Çeşme-Bağlararası 2011-12 Yılı Kazıları”; Yrd. Doç. Dr. Özlem Vapur, “Ephesos-Efes 2012”; Doç. Dr. Ayşegül Akalın Orbay, “Erythrai”; Prof. Dr. Nuran Şahin, “Klaros-2012”; Prof. Dr. Asnu Bilban Yalçın başkanlığındaki ikinci oturumda Prof. Dr. Yaşar Ersoy, “Urta-Klazomenai”; (Prof. Dr. Antonio La Marca, toplantıdan erken ayrıldığı için Kyme sunumu yapılamadı); Prof. Dr. Hayat Erkanal, “Liman Tepe 1992-2012 Kazıları”; Doç. Dr. Serdar Aybek, “Metropolis Kazısı-2012”; Dr. Güler Ateş, “Pergamon: 2011 ve 2012 Yılı Çalışmaları”; Prof. Dr. Ömer Özyiğit, “Phokaia Kazıları 2011 Yılı Çalışmaları”; Prof. Dr. Ayla Sevim Erol başkanlığındaki üçüncü ve son oturumda, Prof. Dr. Meral Akurgal, “Bayraklı/Smyrna 2011 Çalışmaları”; Yrd. Doç. Dr. Akın Ersoy, “Smyrna Antik Kenti”; Prof. Dr. Musa Kadioğlu, “Teos Arkeoloji Projesi 2010-2012”; Doç. Dr. Özlem Çevik, “Kemalpaşa-Ulucak Höyük Kazıları” ve Yrd. Doç. Dr. Zafer Derin, “Yeşilova Höyüğü” sunumlarıyla, hem kazılarını değerlendirdiler hem de sorunlarını dile getirdiler, çözüm önerileri sundular. Katılımcılar için çok yararlı geçen toplantıda, İzmir'deki kazılar arasında iletişim kurulması, ortak çalışmalar ve değerlendirmeler sağlanması dileğinde bulunuldu.

Akşam saatlerine dek süren faaliyet, İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürü Abdülaziz Ediz'in kapanış

konusmasının ardından, Arkeoloji Öğrencisi “Ali Demirtaş ve İsimli Grubu”nun Müzik Dinletisi ile sona erdi.

Toplantının, 01 Eylül 2006’da başlayan Nif Dağı Kazısının altıncı yıldönümüne denk gelmesi de anlamlı ve güzel bir rastlantı olmuştur. Bu bilimsel etkinliğimize özveriyle emek veren herkese ve tüm katılımcılara, Nif Dağı 2012 Kazı Ekibi adına içten teşekkürlerimi tekrarlarım.

Elif Tül Tulunay

Avrupa’da Farkındalık Yaratan Koruma Örgütü Europa Nostra ve 2012 Ödül Töreni

Europa Nostra (EN), Avrupa çapında 50 ülkeden 250 sivil toplum kuruluşunu birleştiren uluslararası kültürel miras koruma örgütleri federasyonudur. Bu kuruluşlar aracılığıyla Avrupa’da milyonlarca kültürel miras dostunu temsil etmektedir.

1963 yılında Avrupa Konseyi çevresinde kurulan EN, 1991 yılında Uluslararası Şatolar Birliği ile birleşmiş, 1998 yılında Avrupa Komisyonu tarafından koruma alanında, Avrupa’nın şemsiye örgütü olarak kabul edilmiş, 2002 yılından beri -1978’den beri tüm Avrupa ülkeleri çapında sürdürdüğü- ödüllendirme sistemi yürütücülüğü, bu ödüllere ek olarak Avrupa Komisyonu kararıyla Avrupa Birliği Kültürel Miras Koruma Ödülleri yürütücülüğü görevi ile güçlendirilmiştir.

8-12 Haziran 2010 tarihleri arasında düzenlenen EN Genel Kurulu sırasında İspanyol tenor Placido Domingo federasyon başkanı olarak seçilmiştir.

Avrupa Birliği Kültürel Miras Koruma Ödül Töreni, kural olarak, Avrupa Komisyonu’nun Kültür İşleri ile görevli komiserinin katılımıyla yapılmaktadır. Örgütün birkaç kategoride dağıttığı ödüller arasında bugüne kadar Türkiye’den de aday gösterilen kişi ve kuruluşlar ödül kazanmışlardır.

EN’nin merkezi Hollanda’nın Lahey kentinde olup, EN genel kurulları, kongreleri, forumları ve ödül törenleri, her yıl misafir olunan farklı bir ülkenin en önde gelen salonlarında yapılmaktadır. Örneğin 2010 yılında Kültür Başkenti olması nedeniyle İstanbul’da yapılan organizasyonun açılış töreni, Aya İrini’de geniş bir katılımı yapılmış bu arada farklı mekanlarda çok sayıda sergi ve gezi gerçekleştirilmiştir.

EN, her yıl genel kurul, ödül törenleri ve Bilim Kurulu çalışmaları ile ilgili olarak, European Cultural Heritage Review, European Union Prize for Cultural Heritage, EN Scientific Bulletin ve EN Annual Congress adlı süreli yayınları yayınlamaktadır.

AB Avrupa Komisyonu EN 2012 Avrupa Mirası Ödül Töreni

AB Kültürel Miras EN Ödülü

Avrupa Komisyonu’nun kültür programı kapsamında Avrupa Konseyi ve Europa Nostra’nın 2002’den beri yürüttüğü Avrupa Birliği Kültürel Miras Ödülü/ Europa Nostra Ödülleri, Avrupa’nın kültürel miras çeşitliliği arasında binaların restorasyonu, yeni kullanımlara dönüşümü, kırsal ve kentsel iyileştirmeler, arkeolojik alan değerlendirmeleri ve sanat koleksiyonlarının bakım ve korunması, araştırmalar, olağanüstü hizmet veren kişi ve kurumlar 2008’den itibaren de eğitim alanında başarılı örnekleri ödüllendirmektedir.

Bu ödüller, Avrupa ülkelerindeki koruma uygulamalarında yüksek standartları ve yüksek kalitede işçilikleri desteklemeyi ve kültürel miras konusunda sınır ötesi değişimleri hızlandırmayı, başarılı uygulama örneklerinin ortaya çıkarılması ve duyurulmasını sağlamaya çalışır. Bu alandaki girişimleri desteklemeyi, teşvik

etmeyi, doğru güzel uygulamaları göstermeyi, mevcut yasa ve yönetmeliklerin uygulamasını sağlamayı, yanlış karar ve uygulamaları ise önleyerek, eksiklikleri gidermeye çalışır. Bu ödül ayrıca Avrupa'da kültürel miras koruma alanındaki çabaların ve projelerin artırılmasını amaçlar.

Avrupa kültürel miras konusundaki başarılı örnekler dört kategoride ödüllendirilir:

1. Kategori: Koruma

Aşağıda belirtilen alanlarda kültürel mirasın korunması ve değerinin artırılmasında olağanüstü başarı:

- Kırsal veya kentsel yerleşimde tek bina veya bina grupları.
- Endüstriyel ve mühendislik yapıları ve alanları.
- Kültür alanları: Tarihi park ve bahçeler, daha geniş tasarlanmış alanlar, veya kültürel, çevresel ve/veya tarımsal açıdan önemli alanlar.
- Arkeolojik alanlar, sualtı arkeolojik alanlar dahil.
- Sanat koleksiyonları: Sanatsal ve tarihi değeri olan veya eski sanat eseri koleksiyonları.

2. Kategori: Araştırma

Birinci kategoride belirtilmiş tüm alanlarda Avrupa'da kültürel mirasın korunması ve değerinin artırılmasında elle tutulur etkiler yaratan tüm olağanüstü araştırmalar.

3. Kategori: Kişi ve Kurumlarda Olağanüstü Hizmet

Uzun dönemli katkıları ile kültürel mirasın koruma ve değer artırımı konusunda (birinci kategoride belirtilmiş alanlar ile ilgili) etkili olmuş tüm kişi ve kurumlara açıktır. Bu kişi ve kurumların Avrupa kültürel mirası ile ilgili konularda faaliyet göstermiş olmaları gerekmektedir.

4. Kategori: Eğitim, Kısa Süreli Eğitim, Bilinçlendirme

Miras eğitimi konusunda öne çıkan girişimler, kültürel mirasın korunması konusunda eğitim projeleri ve kültürel miras konusundaki bilincin artırılmasına yönelik programlar.

Avrupa Birliği Kültürel Miras / EN Ödülleri için iki kademededen oluşmaktadır. En fazla altı yarışmacıya 10 000 € para ödülünü içeren bir ödül verilmektedir. En fazla 25 yarışmacı ise, bir madalya ile ödüllendirilmektedir. Ayrıca bazı projelere de Takdir Mektubu gönderilmektedir.

2012 yılı EN ödülleri, AB ülkelerinden gelen 4 farklı kategoride toplam 226 dosya, daha önce büyük jüriler arasında yapılan ön seçimle elenmiştir. 2012 yılında 15 ülkeden 28 proje ödüle layık görülmüştür.

EN Yerel Ödül Töreni Sergisi

Türkiye'den de bu yıl biri koruma, diğeri üstün hizmet kategorisinde olmak üzere iki proje, başarılı bulunarak, Portekiz'deki büyük ödül törenine davet edilmiştir. Ayrıca Türkiye'den iki projeye de takdir mektubu gönderilmesine karar verilmiştir.

EN'nin onuncu dönem ödül töreni, 1 Haziran 2012 tarihinde Lizbon'da UNESCO'nun Dünya Kültür Mirası Listesi'ne aldığı Jerenimos Manastırı'nda yapıldı. Avrupa'da kültür mirasının korunmasına dair tecrübeler ve örnekler ile ilgili çeşitli uzmanların konuşmalarının seçilip davet edilen projelerin sunumları farklı salonlarda müellifleri tarafından yapılarak tartışmaya açıldı. Portekiz'de koruma altına alınan örnek projelerin tanıtı yerlerinde yapıldı.

Asturia Prens, Prensesi, Portekiz Cumhurbaşkanı, Portekiz Kültür Bakanı'nın yanı sıra çok sayıda seçkin davetlilerin olduğu törende; Avrupa Komisyonu Eğitim, Kültür Çokdillilik, Spor, Basın ve Gençlik'ten Sorumlu Bakanı Androulla Vassiliou, EN Başkanı ünlü Soprano Placido Domingo başarılı projelere ödülleri verdiler. Bu kategorilerde seçilenler arasında 6 projeye de, büyük ödül verildi. Tören ayrıca birçok kanalda canlı gösterildi. Uluslararası basında geniş yer buldu.

Türkiye'de üç yıl önce kurulan EN Bizim Avrupa Derneği'nde Lizbon'da 2012 yılında ödül alanların tanıtım toplantısı, geleneksel Yerel Ödül Töreni çerçevesinde 6 Ekim 2012 tarihinde, İTÜ Mimarlık Fakültesi'nde yapıldı. Türkiye'den kazanan projelerin sergilendiği fotoğraf sergisinin açılışından sonra; EN Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Nuran Zeren Gülersoy, EN Yönetim Kurulu Üyesi Piet Jaspert, EN Koruma Kategorisi Jüri Üyesi Zeynep Ahunbay ve EN Araştırma Kategorisi Jüri Üyesi Işık Aydemir konuşmalarını yaptılar. Ödül alan projeler; 1. Kategoride (Koruma) Milet İlyas Bey Külliyesi ve 3. Kategoride (Üstün Hizmet Kategorisi) Alliano Girişimi ve Dr. Ahmet Yaraş'ın sunumları yapıldı.

EN'nin 50. yılı toplantısı 13-17 Haziran 2013'de Atina'da yapılacak. Özellikle tercih edilen Atina'ya

daha çok projenin gönderilmesi konusunda duyurular yapıldı.

EN, Örneğin Gücü perspektifinde, doğru ve güzel uygulama örneklerini yaygınlaştırmak, teşvik etmek, öne çıkarmak amacıyla her yıl başarılı projeleri kişi ve kurumları ödüllendirmektedir. Özellikle restorasyona önem verilen bu dönemde daha başarılı ve doğru

uygulamaların Türkiye’de olabilmesi için Avrupa’daki çağdaş uygulamaların takip edilmesi ve bu tür uluslararası kurumların bazı uyarılarının dikkate alınması gerekir. Çünkü kültür mirasımızın gerçek anlamda korunması, değerlendirilmesi ancak tecrübe edilmiş çağdaş uygulamalarla gerçekleşebilir.

Ahmet Yaraş

Kazı-Araştırma

Aşıklı Höyük Sonuçları – 2012

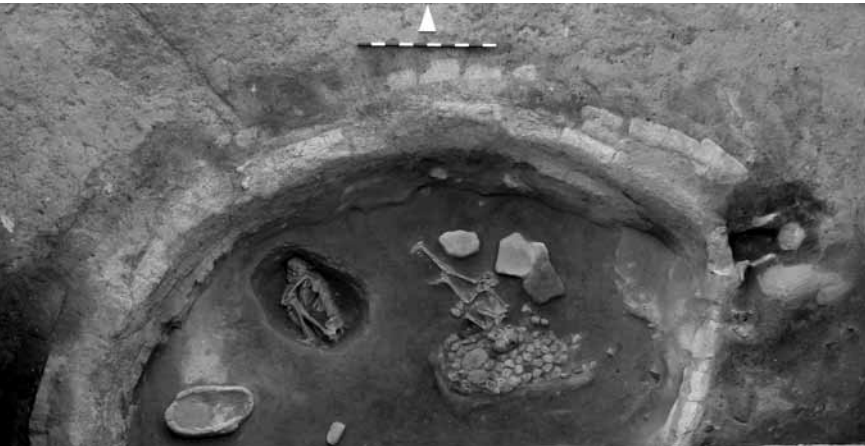
Orta Anadolu Platosu’nun neolitikleşme sürecine ilişkin her geçen yıl yeni ve şaşırtıcı bulgulara ulaşılan Aşıklı’da, 20 yılı aşkın süredir devam edilen kazılarda MÖ 9. ve 8. bin yıl tarihöncesi topluluğunun yaşam biçimini, yaklaşık 1000 yıllık süre içindeki değişimini, toplumsal yapısını ve organizasyonunu anlamak ve açıklamak amacıyla çalışmalara devam edilmektedir. 2012 yılı çalışmaları, uluslararası bir ekiple çeşitli uzman ve araştırmacıların katıldığı bir ekiple MÖ 9. bin yıl ve 9. bin yıldan 8. bin yıla geçiş döneminin anlaşılmasına yönelik olarak çeşitli binalarda ve açık alanlarda sürdürülmüştür.

MÖ 9. bin yıla tarihlenen 4. tabaka, Aşıklı’nın ilk yerleşiklerinin yaşam alanıdır. Bu alanda yarı oval/yuvarlak planlı üç bina ve dörtgenimsi planlı bir başka bina bulunur. Binalar birbirlerine bağımsız olarak konumlandırılmış ve kısmen toprağa yarı-gömük olarak inşa edilmiştir. Binaların yanı sıra çok işlevli faaliyet alanı olarak kullanılmış olan büyük bir açık alan vardır ve 100 m²’lik çalışma alanının büyük bir kısmını kaplar. Gündelik faaliyetler, ortak açık alanlarda sürdürülmüştür. İçerisinde çok çeşitli aktiviteyi barındıran açık alanın tabanı sıkıştırılmış topraktır. Ortaya çıkartılan buluntuların değerlendirilmesi ve yapılan iz analizi çalışmaları sonucunda, bu alanda,

hayvan kesimi, deri işleme, obsidyen işçiliği, çitlen-bik işleme, sepet yapımı ve çeşitli pişirme aktivitelerinin gerçekleştirildiği anlaşılmıştır.

Birbirinden bağımsız olarak konumlandırılmış yuvarlak/oval planlı binalar, MÖ 8. bin yılda yerini dörtgen planlı binalara bırakır. Bu binalar bitişik olarak kümeler halinde inşa edilmiştir ve birbirlerinden sokaklarla ayrılır. 9. bin yılda geniş açık alanlarda gerçekleştirilen günlük aktiviteler, 8. bin yılda çoğunlukla dam üzerlerine ve bina içlerine taşınır. Yuvarlak ayrı binalar ve etrafındaki açık alanlardan, dörtgen planlı kerpiç evlerden oluşan, sıkışık yerleşme dokusuna geçiş, ani olmayan yavaş bir süreçte yaşanmıştır. Bu süreci ise Tabaka 3 yansıtır.

2012 sezonunda gerek geçiş tabakalarının gerekse bina içi - bina dışı faaliyetlerin anlaşılmasına dair önemli sonuçlar elde edilmiştir. 4 GH derinlik açmasında yer alan bir bina, oval/yuvarlak planlıdır. Binanın tabanında, batı duvarına yakın yerde, pişmemiş kilden oval biçimli bir kil tabla yer alır. Bu tabla şekil verildikten sonra kil ile tekrar doldurularak platform benzeri bir öğeye dönüştürülmüştür. Tablanın hemen güneyinde, kemikten yapılmış bir kaşık/spatula bulunmuştur. Hemen doğusunda ise bir üst öğütme taşı, çevresinde iki adet el taşı, batısında ise ters konmuş bir sepet bulunmuştur. Binanın ortasında ise dörtgen planlı,

Aşıklı – M.Ö. 8. Bin Yıla Geçiş Sürecinde Yer Alan Bina 1

Aşıklı – Bina 1 İçerisinde Bulunmuş Olan Kemik Kaşık/Spatula

Aşıklı – M.Ö. 8. Bin Yıla Geçiş Sürecinde Yer Alan Bina 18

çay taşlarıyla döşeli, kuzeyi ve batısı kerpiç kolla sınırlandırılmış bir ocak yer alır. Ocağın üzerinde ilk gözlemlere göre yaklaşık 10 yaşlarında bir çocuğa ait olan iskelet bulunmuştur. Bu iskelet belirgin bir çukur içine ve *hocker* pozisyonunda gömülmemiş olmasıyla, Aşıklı'da var olan ve tüm tabakalarda geçerli olan ölü gömme geleneğinden farklılık gösterir. Aynı binada, binanın kuzeybatısına yakın yerde ise ikinci bir iskelet daha bulunmuştur. Bu iskelet ise diğerinin aksine tipik ölü gömme geleneğine uygun olarak bina içine açılmış çukur içerisine tam *hocker* biçimli olarak gömülmüştür. Bu iskelette ilginç olan ise, kafatasının üzerinde sepet/hasır izlerine rastlanmış olmasıdır.

Höyüğün batı yamacında geçiş sürecinde yer alan bir diğer bina ise, köşeleri yuvarlatılmış/oval planlıdır. Taban üzerinde *in situ* olarak birçok buluntu ortaya çıkarılmıştır. Binanın kuzeybatısında öğütme taşı sekisi vardır. Kuzeyinde ters çevrilmiş bir öğütme taşı ve kullanım yüzeyi içerisinde obsidyen topluluğu bulunmuştur. Binanın ortasında ve duvarları boyunca bulunan direk delikleri, çöken çatısına ait ağaç ve saz kalıntıları ile birlikte oval binaların çatı yapısı ile ilgili önemli verilere ulaşılmıştır. Aynı binada biri güney duvarına, diğeri kuzey duvarına açılmış iki niş ortaya çıkarılmıştır. Bu, Aşıklı'da ilk kez bulunan bir yapı ögesidir. Tabana açılmış bir çukur içerisinde, üzerinde hasır izine rastlanan ve tam *hocker* pozisyonunda gömülmüş bir iskelet bulunmuştur. Kemiklerin, ilk izlenim olarak yetişkin bir erkeğe ait olduğu düşünülmektedir. Bina, terk edildikten sonra önce işlik alanı olarak, daha sonra ise çöplük olarak kullanılmaya devam etmiştir.

Aşıklı topluluğunun besin ekonomisinin temelini avcılık, toplayıcılık ve tarım oluşturur. Topluluğun bölgedeki ekolojik zenginlikten faydalandıkları bilinmektedir. Tahıl ve baklagillerin yabani ve domestik türleri bir arada tüketilmiştir. Baklagillerin içerisinde en yoğun tüketilen tür mercimektir. Karaburçak ise onu takip eder. Bunların yanı sıra çitlembik, badem ve fıstık gibi yemişler de toplanarak yoğun olarak tüketilmiştir.

Hayvan tüketiminde en geniş payda koyun ve keçiye aittir. Bunu yaban sığırı izler. Domuz, yabani at, yabani eşek, kızıl tilki gibi hayvanların yanı sıra küçük hayvanların da çok çeşitli türleri mevcuttur. En yoğun avlanan tür tavşandır; öyle ki tüm tüketim göze alındığında koyun/keçi ve yaban sığırından sonra tavşan en yüksek orana sahiptir.

Yontmataş alet teknolojilerinde obsidyen tek hammaddedir ve yerleşmeye Göllüdağ ve Nenezi'den getirildiği bilinmektedir. 9. bin yıl tabakasına ait aletlerin temelini dilgicikler oluşturur. Verev kesik dilgiciklerin yanı sıra, yonga üzerine yapılan aletler, kazıyıcılar, deliciler, kalemler ve çeşitli mikrolit ve geometrik mikrolitler yontmataş alet endüstrisindeki çeşitliliğe işaret eder.

2012 yılı çalışmaları, Aşıklı'nın Neolitik yaşam biçiminin önceden bilinmeyen değişimlerini aşama aşama belgelememizi sağlayan sonuçlar vermiştir.

Nejla Kurt – Mihriban Özbaşaran

Düver Yerleşim Tarihi Araştırmaları Projesi – 2012

Burdur Müze Müdürlüğü'nün gözetiminde yıllardır yüzey araştırmalarıyla Burdur İli, Düğer Köyü sınırları içerisindeki Yarışlı Gölü - Yarım Ada'da ve çevresinde gerçekleştirilen *Düver Yerleşim Tarihi Araştırmaları Projesi* hem Yarım Ada'nın hem de bölgenin tarihini aydınlatmayı hedeflemektedir. Yarım Ada'nın oldukça önem arz eden, Anadolu Demir Çağı'nın büyük kültürleri ile ilişkilerini -daha doğrusunu söylemek gerekirse etkilerini- yansıtan maddi kültür kalıntıları, şimdiye dek raporlar, makaleler ve sempozyumlar aracılığıyla bilim dünyasına tanıtılmış, sonuçlar paylaşılmış, sorunlar tartışılmıştır (Kahya 2012a, 2012b, 2012c, 2012d, 2012e ve Kahya 2011).

Projenin uyguladığı yöntemler aracılığıyla ortaya koyduğu ama bu yöntemlerle cevaplaması mümkün olmayan soruları için alanda kısa süreli bilimsel bir kazı yapılması kararına varılmış, böylece 2012 yılına değin yüzey araştırmaları vasıtasıyla devam eden projenin arkeolojik kazılarla farklı bir boyut kazanması planlanmıştır. Kültür Bakanlığı'nın izinleri, Vehbi Koç Vakfı-AKMED'in finansal desteği ile kurtarma kazıları Burdur Müze Müdürü H. A. Ekinci başkanlığında 11-18 Ekim 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Projede görev alan Burdur Müzesi uzmanı A. Çankaya'ya ve koruma çalışmalarına katılan müze çalışanlarına teşekkür ederiz.

Bilimsel sorunlara çözüm arayışı amacıyla başlatılan bu kazıların olası yeni kaçakçılık faaliyetlerini de

Düver – Kaya Sunakları ve İçinde Anatanrıça Heykeli Bulunan Kaya Cellasıyla Kült Alanı

Düver – Oturur Vaziyette Betimlenmiş Anatanrıça

engelleyeceği umulmuştur. Çalışmalar aşağıda çok kısaca tanıtım amaçlı sunulmaktadır:

I- Kazı Çalışmaları

Yarım Ada'da Antik Dönem'den itibaren biriken maddi yerleşim kalıntılarının kaçak kazılarla darıma- dağın edilmiş olduğu daha önce de bir çok kez dile getirilmişti. Yüzeyde hala izleri takip edilebilen, adeta köstebek yuvası görünümlü bu kaçak kazı çukurlarının tüm arkeolojik tabakalaşmayı yok etmemiş olması bilim dünyasının hep temennisi olmuştur. Çukurlar ve bu çukurların çevresindeki küçük tepecikler halindeki bina molozları Yarım Ada'yı bilimsel amaçlı ziyaret edenleri hüsrana uğrattır. Yöresel geleneksel mimarinin son örnekleri olan çevre köylerdeki eski evler üzerinde yapılacak kısa bir gözlem, Yarım Ada'nın yüzeyindeki çok sayıda irili ufaklı işlenmemiş moloz taşın, Antik Dönem binalarının temellerine ait olduklarını düşündürür. Alt yapısı taş temel, üst yapısı kerpiç ve ahşap karkaslı yapılarda uygulanan teknik hiç değişmeden günümüze kadar ulaşmış gibi gözükmektedir.

Düver Yerleşim Tarihi Araştırmaları Projesi Yarım Ada kökenli olup, uluslararası kaçak kazı olaylarıyla yurtdışına kaçırılmış mimari terrakotaları kontekstleriyle ele alma ihtiyacı ve arzusundan doğmuştur. Proje kapsamında müze koleksiyonlarında yer alan mimari terrakotaların ait olduğu yapı tipleri ve sayısının alanda araştırılması hedeflenmiş, kurtarma kazılarının ilk hedefi de bu yapıları tespitte çalışmak olmuştur.

Önceki senelerde proje kapsamında jeofizik uyguladığımız ama verimli sonuçlara ulaşamadığımız Yarım Ada'nın zirve düzlüğü hafif eğimiyle doğal şeklindedir. Çevreye tepeden bakan bu düzlüğün Antik Dönem'de ya da daha sonraki bir dönemde teraslama yöntemiyle bazı alanlarına müdahale edilmiştir. Mimari terrakotalı özel binaların tüm Yarışlı Gölü kıyısından rahatça görülebilecek bir alanda inşa

edilmiş olmaları ihtimalinden de yola çıkarak açmalar, yapılar için uygun zemin sunan bu alanlarda açılmışlardır.

Açma I

Hiç bir mimari buluntuya sahip değildir. -30 ila -50 cm'de yer yer parçalı, işlenmemiş doğal anakaya zemine ulaşılmıştır. Açma içinde çatı kiremiti ve bezeksiz keramik parçaları, açma kenarında, yüzeyde kesik bir sikke ele geçmiştir. Ön yüzde sağa bakan İmparator Augustus portresi ve aşağıdan yukarı CAESAR, arka yüzde çelenk içerisinde [AVGVVS] TVS yazısı bulunur.

Bu sene yüzeyde bulunan kondisyonu kötü diğer iki kesik sikke ile Yarım Ada'da kesik sikke sayısı üç olmuştur. Yöre halkının bildirdiğine göre Yarışlı Gölü Küçük Ada'da da çok miktarda kesik sikke mevcuttur. Bu durum salt bölgeye özgü değildir. Tiberius Dönemi'nde de kullanımda olan kesik sikkelere MS 1. yy'ın başlarına tarihlendirilirler.

Açma II

Bitişik iki ayrı açmanın sonradan birleştirilmesiyle L şeklini almıştır. -80 cm'de doğal, işlenmemiş anakaya zemine ulaşılmıştır. Moloz taş yığınları içerir. Çatı kiremiti, bezeksiz ve boyalı keramik parçaları ve benzerlerini önceden Yarım Ada'dan bildiğimiz bir kaç mimari terrakotta parçası ele geçmiştir. *In situ* buluntu yoktur.

Açma III

Dik açıyla birleşen, korunan uzunlukları 1.00 m'den biraz fazla, iki duvar parçası açığa çıkarılmıştır. Bir yapının köşesini oluşturup oluşturmadığı tespit edilememiştir. Yarım Ada'nın topografyasını dikkate alarak örülmüş gibi görünmektedirler.

Düver – 1 nolu Basamaklı Kaya Sunağı

Açma IV

Beklenmedik buluntuları ile kazının en önemli açmasıdır. Bağımsız, basamakları kayadan oyulmuş bir kaya sunağı ve yine kayadan oyulmuş, oturur vaziyetteki ana tanrıçayı betimleyen kült heykeli, bu heykelin içinde bulunduğu kaya cellası ve cellanın hemen bitişiğindeki daha büyük ikinci bir kaya sunağı ile bir dinsel kompleksi içerir.

Açma V

Yarım Ada'yı, bağlandığı kara parçasından ayıran, en büyüğü 70 cm toplama taşlardan inşa edilmiş duvar üzerinde olası giriş kapısını tespitiye yönelik olarak açılmıştır. Yaklaşık 1.60 m kalınlığındaki bu duvar, projenin önceki yıllarında hava fotoğraflarıyla tespit edilmişti.

Yarım Ada'da geçmişin yoğun kaçak kazıları ayrıntılı stratigrafik çalışmalara izin vermemiştir. İlk kurtarma kazısı mimari terrakottalarla ilişkili yapılar bağlamında, ne Yarım Ada'nın, ne bölgenin, ne de Anadolu'nun mimarlık tarihine beklenen katkıyı sunmaz. Ama din tarihine katkıları kuşkusuz büyük olacaktır. Tespit ettiğimiz arkeolojik buluntuları destekleyecek bir yazıt ya da arkeolojinin doğrulayabileceği bir antik kaynaktan mahrum olan Yarım Ada'nın henüz yeni bulunan maddi kalıntılarının ikonografik çözümlemesi, tarihlenmesi, kimliklendirilmesi için çalışmalarımıza başlamış bulunmaktayız.

II- Koruma Çalışmaları

Korumanın kazıdan daha önemli olduğu düşüncesiyle kaya iççilikleri sergileyen önemli buluntular, Burdur'un çetin ikliminden korunmaları amacıyla bir çatı altına alınmışlardır. Burdur Müzesi çalışanlarının emekleriyle geçici olarak inşa edilen yaklaşık 70 m²'lik ahşap karkas üzerine saç levhalı bir çatı vasıtasıyla olası tüm doğal tahriplere karşı önlem

alınmıştır. Bu çatı büyük oranda vandalist eylemleri de önleyecek niteliktedir.

Kaynakça

Kahya, T.

- 2012a “Research Project on the Settlement History of Düver”, *Internationales Kibyrtis-Symposium. Zwischen den Kulturen: die antike Kibyrtis und ihre Nachbarn* (4.-6. Oktober 2012) Wien. (Basılmamış Bildiri)
- 2012b “Rock-cut tombs at Düver-Peninsula: An Early Example from Pisidia and Remarks on Cultural Interactions”, *Adalya* XV: 13-32
- 2012c “Pisidia Arkaik Dönem Pişmiş Toprak Çatı Elemanları Üzerine Bazı Gözlemler”, *Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması I: Anadolu Akdenizi Sempozyumu* (04-07 Kasım 2009) İstanbul: 175-194
- 2012d “Düver Yerleşim Tarihi Araştırmaları 2011/Surveys in the Settlement History of Düver in 2011”, *Anmed* 10: 148-153.
- 2012e *Düver Pişmiş Toprak Mimari Kaplama Levhaları ve Çatı Elemanları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul (Yayın aşamasında).
- 2011 “Düver Yerleşim Tarihi Araştırmaları 2010/Surveys in the Settlement History of Düver in 2010”, *Anmed* 9: 219-223.

Hasan Ali Ekinçi – Tarkan Kahya

Tekirdağ Ganos Dağı Arkeolojik Yüzey Araştırması – 2012

Kutsal Ganos Dağı ve çevre yerleşimlerinin araştırılmasının hedeflendiği ve bu yıl beşinci çalışma yılını gerçekleştirdiğimiz “Tekirdağ Ganos Dağı Araştırmaları”, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izni ile, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyeleri ve öğrencilerinden oluşan 9 kişilik bir ekiple 03.09.2012-14.09.2012 tarihleri arasında Tekirdağ İli Merkez ve Şarköy İlçeleri'nde yürütülmüştür.

Bu yılki araştırmamız Şarköy çevresi ile bölgenin kuzeyinde, Tekirdağ-İstanbul Karayolu çevresindeki Merkez İlçe'ye bağlı köylerde yoğunlaştırılmıştır. Araştırmalarımız sırasında, Bulgur, Naip, Mermer, Yeniköy, Avşar, Işıklar, Araphacı, Tatarlı, Yukarı Kılıçlı, Aşağı Kılıçlı, Nusratlı, İshaklı, Karahisarlı, Şarköy, Mürefte, Kocaali, Gölcük, Mursallı, Kızılcaterzi, Yayaköy, Tepeköy, Çengelli Köyleri ve çevreleri incelenmiştir. 38 farklı alanda tespitler yapılmış ve yerleşimden tekil buluntuya dek çok çeşitli kültür varlığı belgelenmiştir.

2012 yılı çalışmalarına ilişkin genel sonuçlar şunlardır:

Yerleşmeler:

Kronolojik açıdan değerlendirildiğinde, Prehistorik Devir yerleşmeleri Avşar Çakıllar Mevkii, Kızılcaterzi ve Şarköy Sufunya Mevkii'lerinde; Klasik-Hellenistik Devirlere ilişkin buluntular Şarköy Sufunya'da ve Kızılcaterzi'de; Roma – Geç Roma Devri yerleşmeleri Yeniköy Mermer Höyük, Avşar Köy Çakıllar Mevkii, Şarköy Sufunya, Tatarlı Kazanlı Çeşme, Kocaali Köyü Konga Mevkii, Şarköy Mavia Mevkii, Yeniköy Akalan Mevkiileri'nde; Bizans – Geç Antik Devir yerleşmeleri ise, Araphacı Köyü çevresi, Araphacı Yel Değirmeni Mevkii, Avşar Köy Çakıllar Mevkii, Kızılcaterzi Kazanağzı Mevkii, Naip Köy çevresi (Cevdet'in Meraları, Şevket'in Sayalar Mevkiileri, Şarköy Gölcük Köyü Harmankaya, Şarköy Bulgur Köyü Çakıllık Mevkii, Şarköy Saraybayırı, Şarköy Tekke Mevkii, Yukarı ve Aşağı Kılıçlı Köyleri çevreleri, Nusratlı Kaynarca Mevkii, Mursallı Köyü çevresi, Yayaköy Ellez Mevkii ve Yayaköy çevresinde saptanmıştır.

Bölgenin iç kesimleri yoğun olarak Roma-Bizans Devirlerinde iskan edilmiştir. Bunların çoğu köy, çiftlik karakterindeki küçük çaplı kırsal yerleşmelerden oluşmaktadır. Bu alanlardaki yüzey bulguları arasında sigrafitto tekniğinde yapılmış Bizans Devri seramikleri ile kaba yalın seramikler sayıca fazladır.

İç kesimlere ait yerleşmelerin en büyüğü oldukça geniş bir araziye yayılı Avşar Köy Çakıllar Mevkii'ndeki yerleşmedir. Bu alanda yüzeyde Prehistorik Devir'den Bizans'a dek çok sayıda çanak çömlek parçası, kesme taş bloklar, mermer sütun parçaları görülebilmektedir. Yakınında bir su kaynağının da bulunduğu antik yerleşme bir tepe ve yamaçlarına yayılmış haldedir. Arazi yapı kalıntılarının araştırılmasına imkan vermeyecek kadar yoğun çalılık, fundalık ve meşeliktir. Antik alanın tam niteliğinin anlaşılabilmesi ancak kazısı yapıldığı takdirde mümkün olabilecektir.

Kıyı yerleşmelerine ilişkin bu yılın en önemli tespiti Şarköy-Gelibolu sınırındaki Kızılcaterzi Kazanağzı Mevkii'nde yapılmıştır. Kalıntılarının denizde de devam ettiği bu liman yerleşmesi Propontis kıyısı liman yerleşmeleri arasında Hoşköy (Hora) gibi oldukça iyi durumda kalan ender örneklerdendir. Liman yapısının üç sıralı kesme kumtaşı bloklardan (80x50x50 cm) oluşan köşelerinden biri *in situ* halde koruna gelmiştir.

Limanın arkasındaki antik yerleşmeye ait kesitler, yaklaşık 3 m yüksekliğe kadar kalabilmiştir ve en az 100 m'si izlenebilmektedir. Bu kesitlerde taş ve tuğla

Ganos – Kızılcaterzi Liman Yerleşmesi

örgülü duvar kalıntılarının yanı sıra, kayrak taş levhalardan oluşan ve aralarında kemiklerin görüldüğü kist mezar tipi ile çok sayıda amphora ve seramik parçaları görülebilmektedir. Ancak bu antik kalıntılar üzerinde betondan yapılmış ve yarısı yıkılarak devrilmiş beton blok (su deposu?) olasılıkla askeriye ait bir yapıdır.

Nekropol Alanları ve Mezar Tipleri:

Bölgede tespit ettiğimiz nekropol alanları Tatarlı Köyü Kazanlı Çeşme Mevkii, Şarköy Saray Bayırı Mevkii, Şarköy Tekke Mevkii ve Şarköy Sapi'nin Çiftliği'nde saptanan Bizans Devri nekropol alanlarıdır. Bu alanlarda arazinin tarım amaçlı tesviyesi sonucu kemikler ve pişmiş toprak mezar kapak parçalarına ait çok sayıda parça ortalığa saçılmış haldedir.

Mezar tipleri arasında Yeniköy Akalan Mevkii'nde tespit edilen Roma Devri mezarı, bölgede kayaya oyulmuş arcosoliumlu tipe ait tek örnektir. Bölge genelinde Roma Devri Prokonnesos lahdi tiplerine ilişkin mermer parçalar çoğunluktadır. Ayrıca daha çok yol ve orman çalışmaları sırasında tahrip edilen ve pişmiş toprak levhalarla çevrelendiği belirtilen çok sayıda kist mezardan da söz edilmektedir.

Tam olarak devir tespiti yapılamayan ve yazısız mezar taşları olan eski mezarlık alanları ise, Şarköy Bulgur Köyü Orta Mezarlık ve Şarköy Sapi'nin Çiftliği'nde saptanmıştır.

Kale ve Kutsal Alan:

İlk kez geçen yıl saptadığımız Şarköy Sufunya Kalesi, Ganos Dağı'nın (Işıklar Dağı) zirvesindeki Kartaltepe/Bakacaktepe (Hieron Oros) kutsal alanı gibi, daha erken bir dönemde olasılıkla bir kutsal alan olarak kullanılan, sonrasında ise kale işlevi gören bir alan olmalıdır. Daha detaylı bir inceleme amacı ile bu yıl tekrar gidilen alanın niteliğinin tam olarak anlaşılabilmesi ancak kazı çalışmaları ile mümkün olacaktır. Propontis'e hakim bir manzarası olan alan, Maymun Dere ile Olukbaşı Derelerinin yatakları arasında kalan yüksek bir platform üzerinde yer almaktadır. Tepe

Ganos – Şarköy Sufunya Kalesi Savunma Duvarı

üzerinde bir takım yapı kalıntıları, temel taşları izlenebilen iki yuvarlak planlı kule? ve arazi eğrisini takip ederek tepeye doğru kıvrılarak yükselen bir sur? duvarı bulunmaktadır. Duvarı işçiliği ve kalınlığı bir savunma duvarını akla getirmekte ve Ksenophon'un *Anabasis*'i gibi MÖ 4. yy yazılı kaynaklarında söz edilen Propontis kıyısı Trak kalelerinden biri olduğunu düşündürmektedir. Yüzeysel bulguları arasında Prehistorik Devir (Tunç Devri?) seramikleri, çok sayıda nitelikli Roma Devri sigillatoları ile yakın bölgede Troia VI tabakalarından da bilinen gri seramikler (Grey Ware) yoğunlukla ele geçmiştir. Demir Çağı'ndan başlayarak üretimleri bölgede yaygın olan bu gri seramiklerin bazılarının Hellenistik ve Roma Devirlerine tarihlendirilebileceğini düşünmekteyiz.

Şarköy Bölgesi'nin diğer önemli bir kutsal alanı olan Dolucatepe/Kocatepe Apollon kutsal alanının eteklerindeki alanlarda ve çevre tepelerde de araştırmalar yapılmıştır. Dolucatepe'den en yakın liman yerleşmesi olan Eriklice (Herakleia) sahiline ulaşan yollar ve Dolucatepe ile Çengelköy arasındaki tepeler incelenmiş, sahil ve kutsal alan ilişkileri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu alanlarda dere yatakları vadiler yaparak denize ulaşmakta ve araziye yarararak bölmektedir. Bu yüzden arazinin bu kısmı günümüzde de olduğu gibi yerleşmeler için çok elverişli değildir.

Naip Köyü Manastır Mevkii de (Manastır Kayalık) konumu ve arazi şekli bakımından bir kutsal alanı çağrıştıran bir alandır. Naip Tümülsü yakınında yer alan ve denize hakim konumdaki tepede doğal kaya oluşumları bulunmaktadır. Doğal kaya oluşumları vadi yatağının karşısındaki tepelerde de kısmen devam etmektedir. Tepe eteklerinde 18x21.80 m ölçülerinde moloz taş örgü duvarları olan yapı kalıntısı yer almaktadır. Yapının duvar örgüsü bir Geç Antik Devir yapısı olduğunu göstermektedir. Alanın çevreye hakim yüksek bir tepe üzerinde oluşu ve doğal taş oluşumları görünüm bakımından daha önceki yıllarda Palamut Köyü'nde ya da Yazır İzkayalar Mevkii'lerinde saptadığımız bir kutsal alanı ya da bir gözetleme yerini

akla getirmektedir. Ancak bunu kanıtlayacak ve alanın niteliğini anlamamıza yarayacak yeterli arkeolojik buluntu elde edilememiştir.

Antik Yol?:

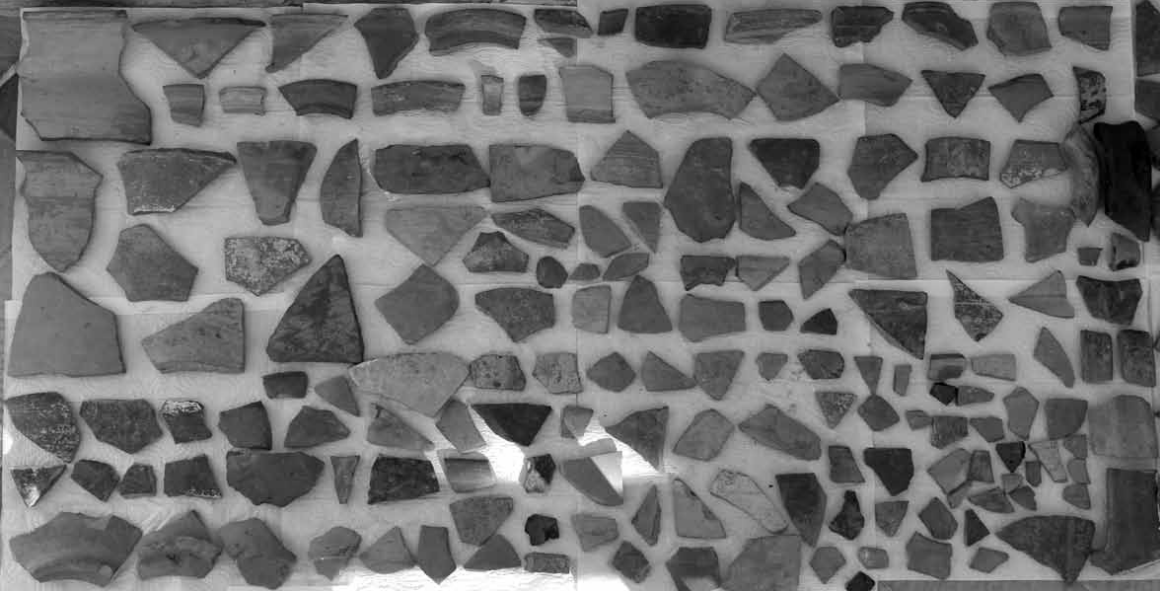
Araştırmamız sırasında Şarköy Çengelli Köyü'nün çıkışında, kutsal alan Dolucatepe'nin alt eteklerinde bir kısmı kalmış yol kalıntısına rastlanmıştır. Bu yol kalıntısı yaklaşık olarak 1.30 m genişliktedir ve 32 m'lik kısmı izlenebilmektedir. Geçen yıllarda Dolucatepe'nin sahilinde yer alan Eriklice'de küçük bir liman yerleşmesine ait olabilecek kalıntılar saptanmıştı ve buradan Dolucatepe kutsal alanına ulaşan yollar olabileceği düşünülmüştü. Bu yol belki de Eriklice'yi tam tepesindeki kutsal alan Dolucatepe'ye bağlayan prosesyon yolunun? bir parçası olabilir. Ancak bir kısmı kalabilmiş bu yolun çevresinde herhangi bir antik kalıntıya rastlanmamıştır.

Tekil Buluntular:

Çeşitli yapılarda devşirme olarak kullanılan ya da tekil olarak karşımıza çıkan mimari parça vs. oluşturduğu tekil buluntular arasında bölge genelinde Bizans Devri'ne ait mimari parçalar çoğunluktadır. Bu yıl tespit edilen mermer mimari parçalar arasında Araphacı, Avşar Köy ve Aşağı Kılıçlı Köyleri'ndeki dibek taşları; Avşar Köy'de mermer sütun parçası, Aşağı Kılıçlı ve Yukarı Kılıçlı Köyleri arasında yol kenarına atılmış bir adet mermer Attik-İon sütun kaidesi; Aşağı Kılıçlı köy meydanında bir adet küçük Attik-İon mermer sütun kaidesi, bir adet mermer sütun parçası (daha sonradan harman taşı olarak kullanılmış), bir ev bahçesinde üzeri haç kabartmalı mermer sütun; Karahisarlı Köy meydanında bir adet sütun parçası (daha sonradan harman taşı olarak kullanılmış) ve Nusratlı Köyü'nde bir ev duvarı dibinde mermer sütun gövde parçası sayılabilir. Ayrıca Yayaköy Ellez Bağ Mevkii'nde bulunan ve köyde bir bahçe zeminde gömülü olarak korunmuş, bir tanesi bezemeli, Bizans Devri mermer mimari parçaları ile Şarköy Kızılcaerzi Kazanağzı Mevkii yakınındaki liman yerleşmesinin kesitinde bulunan Bizans Devri'ne ait bir çukur sikke ve Yeniköy Mermer Höyük'te ele geçen Roma Devri bronz sikkesi bu yıl tespit edilen diğer tekil buluntular arasında sayılabilir. Şarköy Bulgur Köyü Çakıllık Mevkii ve çevresindeki çeşitli arazilerde toprağa gömülü *in situ* halde tespit edilen pithosların da erzak pithos'u olarak kullanıldıkları düşünülmektedir.

Yukarı Kılıçlı, Aşağı Kılıçlı ve Karahisarlı Köyleri'nde köy içerisinde tespit edilen mermer mimari elemanlar yakınlarda antik yapıların olabileceğini düşündürmektedir. Ancak bu kalıntılar dışında, söz konusu köylerin yakın çevrelerindeki bazı tarlalarda tarafımızdan

*Ganos –
Şarköy
Sufunya Gri
Seramikleri*

yapılan gözlemlerde henüz herhangi bir antik kalıntıya rastlanmamıştır.

Naip Köyü Cevdet'in Meraları Mevkii, Naip Manastır Mevkii, Naip Şevket'in Sayalar Mevkii, Yayaköy Ellez Mevkii ve çevrelerinde bir kısmı Bizans Devri'ne dayanan, bir kısmı ise 1930'lu yıllara kadar bölgede varlığını sürdüren Rum yerleşmelerinin izlerini taşıyan kilise ve manastır kalıntıları bölgede saptanan tekil yapılar arasında sayılabilir.

Bölgede her yıl olduğu gibi kaçak kazı ve tahribatın büyük ölçüde devam ettiği görülmüştür. Geçen yıllarda saptadığımız, çok sayıda nitelikli Roma Devri sigillatlarına rastladığımız ve bölgenin iç kısımlarında yer

alan önemli bir Roma Devri yerleşimi olan Mermer Höyük ile çevre arazileri, yakınında inşası süren Naip Barajı alanı içerisinde kalmaktadır ve yok olma tehlikesi altındadır.

Naip Köyü Cevdet'in Meraları Mevkii'nde kaçak kazı ile tahrip edilmiş yapılar kompleksi saptanmıştır. Bu alanda yer alan apsisi bir kilisenin yıkıntıları arasında, çevreye dağılmış halde çok sayıda fresk parçası, kırık bir mermer sütun kaidesi, bezemeli mermer mimari parçalar, pişmiş toprak döşeme tuğlası parçaları, mermer kaplama levhalarına ait parçalar ile olasılıkla devşirme olarak kullanılmış mermer bir Prokonnesos lahdi parçasına rastlanmıştır.

Tekirdağ Merkez İlçe ve Şarköy İlçesi arasında kalan ve güneyde Marmara Denizi, kuzeyde ise Tekirdağ-İstanbul Karayolu ile sınırlı olan araştırma bölgemizde 2008 yılından beri sürdürdüğümüz çalışmalarda bölgenin büyük ölçüde tarandığı anlaşılmıştır.

Bu nedenle bu beş yıllık araştırmamızın sonuçlarının bilimsel bir yayımla değerlendirilmesi planlanmış ve yayın çalışmaları ivedilikle başlatılmıştır. Ancak önümüzdeki yıllarda imkanlarımız el verdiği takdirde, bölgenin en önemli olası kutsal alanı ve kale yerleşmeleri arasındaki Şarköy Sufunya Mevkii'nde detaylı çalışmaların yapılması planlanmaktadır.

Zeynep Koçel Erdem

Kelenderis Kazıları – 2012

Mersin'in Aydıncık İlçesindeki Kelenderis antik kentindeki 2012 yılı kazılarımız Ağustos ve Eylül aylarında yürütüldü. Bu yılki proje çerçevesinde, Agora Bazilikası'nın kuzeyinde ve atriumunda henüz kazılmamış veya yarım kalmış alanlarda, Roma İmparatorluk Çağı tapınağının kuzey ve batısında,

*Ganos – Naip Cevdet'in Meralar Mevkii
Tahrip Edilen Kiliseye Ait Mimari Parçalar*

olası Nymphaion'da çalışıldı. Bunlara ek olarak, 2011 kazıları raporunda Limonluk olarak adlandırdığımız KI 111 ana plan karesindeki çalışmalara devam edildi; antik kentin nekropollerindeki de temizlik sürdürüldü.

2003 yılından beri kazısını yürüttüğümüz Agora Bazilikası'nda, yapının atriumunun kuzeyindeki kazılamamış alanda başlatılan çalışmalar sonunda, burada, zemini mozaik kaplı oldukça büyük bir salon ortaya çıkarıldı. Üzerindeki dolgunun ağırlığı yüzünden orta kısmı epeyce çökmüş olan mozaik zemin geometrik süslere sahiptir. Aynı zamanda yer yer antik onarımların görüldüğü bu mozaikli salonun uzunca bir süre kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır. Dikkatimizi çeken bir başka durum da, mozaiklerin süs ve yapım özellikleri, bunun bazilikanın MS 5-6. yy'lara tarihlediğimiz mozaiklerine göre daha erken olduğudur.

Bu salonun doğusundaki koridora bitişik olan ve 2011 yılında ortaya çıkardığımız vaftiz havuzunun içindeki toprak dolgu da bu yıl tümüyle kaldırılarak, asıl zemine ulaşıldı. Havuzun zemininin de, diğer kısımları gibi, kalınca bir kireç sıvasıyla kaplı olduğu görüldü. Sıvanın bir bölümünü kaldırdığımız zaman, gri/siyah renkte ve oldukça iri ve kaba mozaik taşlarıyla (*tesserae*) kaplanmış asıl zemin ortaya çıktı. Önceki yıla ait raporumuzda da belirttiğimiz gibi, bu havuzun Bazilikaya göre daha erken ve olasılıkla bir hamamın soğuk su havuzu (*piscina*) olduğunu düşünüyoruz. Belki de bu havuz ile bağlantılı olan ve bu kompleksin kuzey dış duvarının gerisinde, biraz daha yüksek seviyedeki büyük bir kanal bu havuza temiz su taşımaktaydı. 2012 yılı kazıları sırasında kanalın içinde yaptığımız temizlik sonunda bunun derinliğinin neredeyse 1 m kadar olduğu anlaşıldı.

Bazilika kuzeyinde yürüttüğümüz bu çalışmalardan başka, yapının batısında yer alan atriumunun zemininde de tesviyeler yapıldı. Bu sırada, Bazilikanın kuzey girişinin önünde, orta kısmı tahrip olmuş olan yeni bir zemin mozaiği daha açığa çıkarıldı. Atriumun kuzeyindeki salonunun mozaikleriyle benzer özelliklere sahip olan bu zemin mozaiklerinden başka, atriumun diğer kısımlarındaki zeminler genellikle sıkıştırılmış toprak zeminlerdir. Atriumun merkezinde ise, yassı kayrak taşlarıyla yapılmış bir taşlık bulunmaktadır.

2012 yılı kazıları sırasında Bazilikanın batısındaki Roma İmparatorluk Çağı tapınağının batısında ve kuzeyinde yürüttüğümüz kazılar sırasında, bu yapıya ait sütun kaide, gövde ve başlıkları ortaya çıkarıldı. Bu malzeme dışında bulduğumuz ince bir sütun gövdesinde ise, Roma İmparatoru I. Theodosius ve oğulları Arcadius ve Honorius'un yaptırdığı bir yapıya ait yazıt yer almaktadır. Bu yazıtın olasılıkla imparatorun ölüm tarihinden (MS 395) biraz öncesinde, belki

Kelenderis – Atrium'un Kuzeyindeki Salon

de Honorius'un da 393 yılında Augustus olarak ilan edilmesinden sonra bu sütun üzerine kazındığı düşünülmektedir. Bu alanda ayrıca, ilk parçasını önceki kazı sezonunda bulduğumuz kireç taşından yapılmış bir kemerin yazıtlı baştaban (arşitrav) parçalarının bir kaçıını daha ortaya çıkardık.

Agora alanındaki son çalışma yerimiz olan ve önceki yıla ait raporumuzda bir nymphaion olma olasılığı üzerinde durduğumuz yapının havuzlarından birinde yürüttüğümüz kazılarda, yaklaşık 1.20 m derinliğe inildi. Bu seviyeye kadar herhangi bir zemine rastlamamış olmamız, bu yapının bir nymphaion olma olasılığını kuşkululu duruma getirdi. Bu yapıyla ilgili verileri 2013 yılında da araştıracağız.

2012 yılı kazılarının diğer bir çalışma alanı olan KI 111 plankaresi, antik kentin Batı Nekropolü'nün yerleşim alanına en yakın noktasında bulunmaktadır. Burada geçen yıl 2 açmaya başlanmıştı. Bu yıl ise bunlara komşu yeni açmalarda başlatılan çalışmalarda, zeminden yaklaşık 1 m derinlikten itibaren yeni duvarlar ortaya çıktı. Bunlardan açmanın batı kesitindeki duvarın önünde bir lahit ortaya çıktı. Kapağı yerinden kaymış olup, açmanın ortasındaydı. Açmanın güney kesitinde ise, olasılıkla bu lahdin bir zamanlar üzerinde durduğu, olası bir mezar yapısı bulundu. Zemini düzgün bloklarla kaplanmış bir podyum şeklindeki bu yapının kuzeydoğu köşesinde yüksekliği 0.50 m kadar olan bir sütun tamburu *in situ* olarak bulundu.

Bir yatak (*kline*) şeklinde yapılmış olan lahit kapağının üzerinde yarı uzanmış durumda mezar sahibi ve karısı betimlenmiştir. Yüzlerinin kabaca bırakılması, onların portrelerinin geldiği yerde yapılacak olmasına bağlı bir durumdu. Lahit teknesi birinci sınıf bir işçiliğe sahip olup, ne yazık ki, bir kısa ve bir uzun yüzü tamamen kırık ve eksiktir. Geri kalan kısımlardaki betimlemeler dikkate alınacak olursa, teknenin iki uzun ve

Kelenderis – Batı Nekropolü K III Açması

bir kısa yüzünde yüksek kabartma olarak yapılmış Erosların eğlencesi konusu görülmektedir. Kısa yüzde ise, oturan bir Sfenksin ayaklarının kalıntısı vardır. MS 2. yy sonu ile 3. yy başlarına tarihlenebilecek olan bu eser, olasılıkla Attika'dan ithal edilmişti.

Batı Nekropolü'nde yaptığımız bu çalışma dışında, kentin kuzey ve doğu nekropollerinde de kazılar yaptık. Kuzey Nekropolü'nde şimdiki D-400 karayolunun kıyısında kalan tonozlu mezarlardan birinin üzerindeki modern atıklar ve toprak temizlendikten sonra, mezarın tonozunun üst yüzeyi tamamen ortaya çıkarıldı. Düz bir şekilde tamamlanan ve kireç harcıyla sıvalı olan tonozun üst zemininin hemen hemen ortasında, moloz taşlarla yapılmış ve kenarları kireç harcıyla sıvalı dikdörtgen, sandık biçimli bir kalıntı ortaya çıkarıldı. Hemen hemen bir lahit ölçülerindeki bu kalıntılar, buraya bir lahidin yerleştirilmiş olduğuna işaret etmektedir. Gerçekten de, buradaki temizlik sırasında da mermer bir lahit parçasının bulunması bu savımızı destekler.

Kuzey Nekropolü'ndeki diğer bir çalışmayı halk arasında «Dörtayak» olarak adlandırılan baldakenli mezarın (tetrapylon) çevresindeki toprak dolgunun bir kısmının kaldırılması oluşturdu. Mezar anıtının alt yapısı ve mimarisi hakkındaki eksik bilgilerimizi tamamlamaya yönelik olan bu çalışma sonunda, yapının baldakenini oluşturan ayakların 1.80 m yüksekliğinde bir podyum üzerinde olduğu anlaşıldı. Zemindeki kayaya oturtulmuş olan podyumun dışa bakan yüzlerinin düzgün kesme büyük bloklarla inşa edilmiş olmasına karşılık, bunun içinin moloz taş ve toprakla doldurulmuş olması bu anıtsal mezarın bir alt mezar odasının (*kripta*) bulunmadığını, asıl mezarın dört ayakla taşınan piramidal çatısının altına yerleştirilen bir lahit olduğunu göstermektedir. Kazılar sırasında bulduğumuz küçük bir lahit parçası da, bu düşüncemizi destekler.

2012 yılı çalışmaları kapsamında, Kelenderis'in Doğu Nekropolü'nde, dromoslu bir yeraltı oda mezar da

temizledik. Dromosun kısmen açıkta olmasından dolayı, mezarın daha önce kaçakçılar tarafından açıldığını düşündüysük de, neredeyse tamamen erozyon toprağıyla dolmuş durumdaki mezar odasında, mezarın iki evreli gömüye sahne olduğunu ortaya koyan ölü armağanları bulduk. Buna göre; mezarın daha eski olan malzemesi Fenike tipi bir taşıma vazosu ile çeşitli testi ve testicikler ve p.t. alabastronlardan oluşmaktadır ki, bunlar kabaca MÖ 5. yy'a tarihlenebilir. Mezarın ikinci gömü evresini ise, Kıbrıs veya Kuzey Ege tipi bir ticari amphora ile bir p.t. kandil, bir Attik pyxis ve skyphos ile yerli bir kâse temsil eder. Bu ikinci gurup malzeme MÖ 4. yy sonları ile 3. yy başlarına tarihlenebilir.

Levent Zoroğlu

Maydos Kilisetepe Höyüğü Kazıları – 2012

Çanakkale Boğazı girişinin Avrupa yakası kenarında yeralan Maydos Kilisetepe Höyüğü'ndeki 2012 yılı kazıları 10.07.2012-26.09.2012 tarihleri arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi öğretim üyesi Göksel Sazcı başkanlığındaki bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir.

2012 yılı kazılarının önceliği, 2011 yılı kazı sezonunda tespit edilen ve Son Tunç Çağı'na tarihlenen yapıların doğu yönünde devamını araştırmaya yönelik olmuştur. Bu amaçla mevcut açmalara ilaveten 3 tane 10 x 10 m büyüklüğünde yeni açma açılmıştır.

Açılan yeni açmalarda, yüzey toprağının hemen altında, daha önceki yıllarda da karşımıza çıkan ve höyüğe ismini veren kilisenin mezarlığına ait yaklaşık 80 - 100 yıllık gömülere rastlanılmıştır.

Höyüğün yüzeyinde 2010 yılında tespit edilen Bizans Dönemi Yapısı'na ait yeni açılan alanlarda da duvar kalıntıları tespit edilmiş ve bu yapının höyüğün üst sınırları boyunca uzanan kale türü bir savunma yapısının parçası olabileceği kanısına varılmıştır.

Önceki kazı sezonlarında açılan açmaların höyük yamacına yakın yerlerde olması ve Bizans Dönemi'nde yapılan teraslama sebebi ile Klasik, Arkaik ve Geometrik dönemlere ait mimari kalıntılara ulaşılamamış, sözkonusu dönemler yalnızca seramik olarak tespit edilebilmişti. Bu sezon açılan yeni açmalar nispeten höyük yamacından biraz daha içeride olduğundan, bu dönemlere ait mimari kalıntılar da ortaya çıkartılmıştır. Stratigrafik olarak en üst tabakada Klasik Dönem'e tarihleyebildiğimiz dikdörtgen planlı evlere ait temel kalıntıları tespit edilmiştir. Bu yapılar yüzeye yakın olduğu için höyük yüzeyinde yapılan

Maydos Kilisetepe Höyüğü – 2012 Kazı Sezonunda Ortaya Çıkartılan Oval Yapı. Arka Planda Son Tunç Çağı Yapıları Yer almaktadır

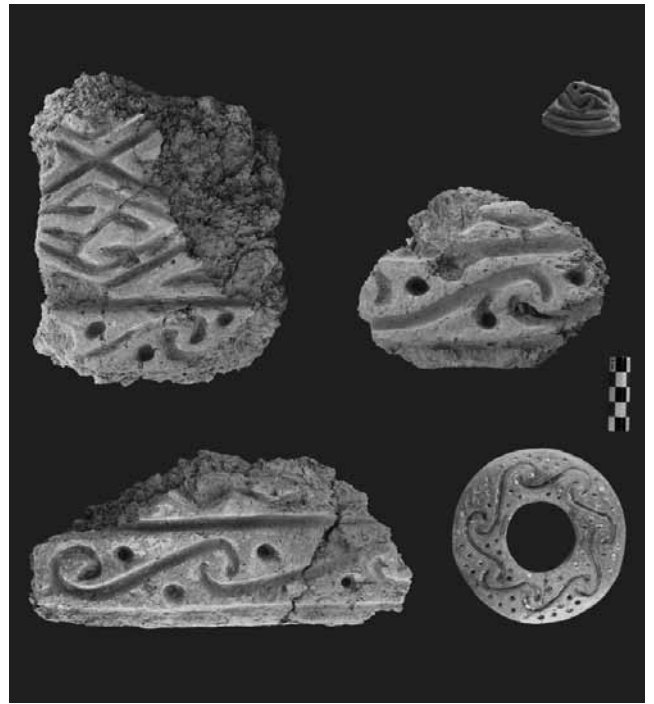
Maydos Kilisetepe Höyüğü – Son Tunç Çağı'na Tarihlenen Megaron Yapısı

tarım ve düzlemeler nedeni ile oldukça tahrip olmuşlardır.

Takip eden tabaka Arkaik - Geometrik dönemlere aittir. Bu dönemlere ait Ege dünyasında oval evler olarak bilinen ve en az 3 yapı evresi olan yapılar ortaya çıkartılmıştır. En yakın örneklerine Midilli (Lesbos) Adası'nda rastlanan yapılar, Kuzeybatı Anadolu için ilk örneklerdir (Mazarakis Ainian 1986, Mazarakis Ainian 1997). Kazılan alanda evlerin tamamı ortaya çıkartılamamıştır. Daha yeni evreye ait olanlar ince ve 3- 4 taş sırasından oluşmaktadırlar. Daha eski evreye ait olanların ise daha kalın duvarları vardır ve ilginç bir şekilde duvarlarının alt sıra taşları dik konulmuştur. Antik Madytos ile ilgili MÖ 7. yy'a tarihlenen en eski yazılı kaynaklarda, yerleşmenin bir Thrak yerleşimi olarak kurulduğu, daha sonra ise Midilli Adası'nda bulunan Mytilene yerleşmesinden gelen Aioller tarafından yerleşildiği söylenmektedir (Tomaschek 1893, 66; Ebert 1928, 204- 205 bkz. Madytos; Beloch 1912, 255; Yavuz 2008, 457). 2012 kazı sezonunda ortaya çıkan buluntularla yazılı kaynakların doğruluğu sorgulanabilecektir.

Erken Demir Çağı'na tarihlenen ve bölgede Troia VIIb olarak bilinen döneme ait kalıntılara dar bir alanda ulaşılmıştır. Balkan göçlerine denk gelen bu döneme ait çok sayıda 'Buckelkeramik' ve 'Barbarian Ware' örnekleriyle beraber, benzerlerine önceki kazı sezonlarında rastlanan ve bu dönem için tipik olan alt sıra taşları dik konulmuş doğu-batı yönünde yerleştirilmiş bir duvar uzantısı ortaya çıkartılmıştır. Açılan alanda bu dönem yapılarının doğrudan Son Tunç Çağı tahribat tabakası üzerinde yer aldığı ve Son Tunç Çağı'na ait düzgün işçilikli bazı mimari öğelerinin yeni yapılarda kullanıldığı gözlemlenmiştir.

2011 kazı sezonunda Son Tunç Çağı'na tarihlenen yanyana inşa edilmiş dikdörtgen planlı yapılar ortaya çıkartılmıştı. Anıtsal boyutları ve içerisinde tespit

Maydos Kilisetepe Höyüğü – Son Tunç Çağı'na Tarihlenen, Üzerinde Kilim ve Spiral Meanderi Motifinin Yer aldığı Rölyefli Kerpiç Parçaları ile Aynı Motifin Uygulandığı Diğer Objeler

edilen zengin rölyefli kerpiç süslemeleri ile dikkat çeken bu yapıların soylu yada yöneteci sınıfına ait olabilecekleri düşünülmekteydi. 2012 kazı sezonunda gerçekleştirilen çalışmalarda bu yapılarla ilgili biraz daha detaylı bilgilere ulaşılmıştır. Geçen yıl ele geçen yapıların içerisinde yapılan kazılarda, en az iki evreli olması gerektiği anlaşılmıştır. İkinci ve daha yeni olan evreye ait yapılar açılan alanın güney kısmında yer almaktadır. Burada yapılan çalışmalarda bir ön odası ve bir ana odası olan megaron planına sahip bir yapı ortaya çıkartılmıştır. Megaron'un ön odasında iki tane ocak yerine rastlanmıştır. Bu yapı içerisinde herhangi bir süsleme ögesine rastlanılmamıştır. Rölyefli kerpiç süslemeler yapıların daha eski olan ikinci

evresinde karşımıza çıkmaktadır. İkinci ve daha eski olan evreye 2012 kazı sezonunda kısıtlı alanda ulaşılabilmektedir. Çalışılan alanda geçen yıl tespit edilen dikdörtgen yapılardan bir tanesinin duvar uzantısı açılmış, duvarın çevresinde yine çok sayıda rölyefli kerpiç parçası ele geçmiştir. Rölyefli kerpiç parçalar arasında, geçen yıl tespit edilen motiflerin dışında bu yıl ilk defa kilim motifi ile spiral meanderinin ('Laufender Hund' motifi) birlikte kombine edildiği görülmektedir. Rölyefli kerpiç üzerinde görülen 'spiral meander motifi' seramik ve geçen yıl bulunan bir obje üzerinde de gözlemlenmiştir. Benzer motifin uygulandığı objelerin hepsinin aynı mekanda bulunmuş olması dikkat çekicidir.

2012 yılında en erken tabakalara kuzeyde açılan açmada ulaşılabilmektedir. Bu alanda Troia V Dönemi ile çağdaş en az üç evreli, çok tahrip olmuş, taş temelli kerpiç duvarlı yapı kalıntılarına rastlanılmıştır. Troia V Dönemi için tipik volütlü seramik örneklerinin yanısıra, yonca ağızlı bir çömlek ile keskin gövdeli alçak boyunlu tüm bir başka çömlek ortaya çıkarılmıştır.

Kazı çalışmalarına paralel olarak Aygaz A.Ş.'nin finansal katkılarıyla kazı evi ve çevresinin düzenlenmesi yapılmış, konaklama, depolama, mutfak ve büro gibi ihtiyaçlarımız büyük ölçüde giderilmiştir.

Kaynakça

- Beloch, K. J.
1912 *Griechische Geschichte- Zweite Neugestaltete Auflage Vol. I.* Strassburg. Ebert, M. (Eds.).
- 1928 *Reallexikon der Vorgeschichte Vol. 14.* Berlin.
- Mazarakis Ainian, A. J.
1986 "Early Greek Temples: Their Origin and Function." Robin, H.- Marinatos, N.- Nordquist, G. C. (Eds.). *Early Greek Cult Practice. Proceedings of the fifth International Symposium at the Swedish Institute at Athens, 26- 29 June 1986:* 106- 119. Athens.
- 1997 *From Rulers' Dwellings to Temples. Architecture, Religion and Society in Early Iron Age Greece (1100 - 700 B.C.).* Studies in Mediterranean Archaeology Vol. CXXI. Jonsared.
- Tomaschek, W.
1893 *Die alten Thraker II.* Wien.
- Yavuz, M. F.
2008 "İlkçağda Gelibolu Yarımadası Yerleşimleri", Demir, M. (Eds.). *Çanakkale Savaşları Tarihi I:* 447- 470. İstanbul

Göksel Sazcı – Devrim Çalış Sazcı

Bolu İli Mudurnu ve Göynük İlçeleri Epigrafik-Tarihi Coğrafi Yüzey Araştırması – 2012

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izniyle 4-16 Eylül 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen çalışma temelinde iki bölüme ayrılmış olup, ilk bölümü 6-9 Eylül tarihlerinde Göynük İlçesi, ikinci bölümü ise 10-16 Eylül tarihleri arasında Mudurnu İlçesi köylerinde gerçekleştirilmiştir. Söz konusu bölgelerin büyük bir bölümü Antik Çağ'da Nikaia ve Modrene kentleri ile kısmen de Claudiapolis kentinin egemenlik alanlarında yer almaktaydı.

Göynük ve Mudurnu'da yürütülen 2012 yılı çalışmaları Roma Dönemi'nde Küçük Asya olarak anılan bu günün Anadolu topraklarının genelinde olduğu gibi, bu bölgede de yazıtların çok büyük bir bölümünün MS III. ve IV. yy'lardan kaynaklandığını göstermiştir. Belgelenen epigrafik malzemenin büyük çoğunluğunu gene Anadolu'nun genelinde olduğu gibi, mezar yazıtları oluşturmaktadır. Mezar yazıtlarında adı geçen gerek mezarı yaptıran gerekse mezarın yaptırıldığı kişilerin büyük bir bölümünün Roma vatandaş adı taşıyor olmaları ilk bakışta dikkati çeken önemli bir noktadır. Bir diğer nokta ise bazı kişilerin Roma vatandaşı olmadıkları halde bir Romalı ismi almış olmalarıdır. Bu durum bölgedeki Roma etkisini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Mezar yazıtları dışında tespit edilen buluntular arasındaki adak sunakları, Zeus'a verilen önemi ve Phryg kökenli tanrı Zeus Sabazios adağı bölgedeki Phryg etkisini bir kez daha göstermektedir. Mezar ve adak yazıtları dışında tespit edilen ve belgelenen birkaç onur yazıtı da bölgenin rahiplik ve çeşitli görevler üstlenmiş önde gelen kişilerinin tanınmasına yardımcı olmaktadır.

Göynük İlçesi Çalışmaları:

Çalışmanın ilk bölümü olan Göynük İlçesi köylerinde yürütülen araştırmalar, İlçenin güneybatı köylerinde yoğunlaştırılmıştır. Bilindiği üzere, 1980'li yıllarda Prof. Dr. Sencer Şahin tarafından bölgede epigrafik ve tarihi coğrafya yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar sırasında Göynük İlçesi köylerinde de araştırmalar yapılmış olup, çalışmalar Göynük'ün kuzeybatısındaki köylerde yoğunlaştırılmış görünmektedir. Bundan dolayı, çalışmamızın ilk yılında Göynük'ün epigrafik bakımdan çok iyi tanınmayan kuzeydoğu köylerinin araştırılması uygun görülmüştür. Yapılan çalışmalar bize güneydoğunun kuzeybatı kadar yüksek bir epigrafik potansiyele sahip olmadığını göstermiş olmakla birlikte, bölgede yürütülen kısa süreli çalışma gene de tatmin edici sonuçlar vermiştir.

6-9 Eylül tarihlerinde Göynük'ün Tekirler, Susuz, Dedeler, Karaaliler, Aksaklar, Dağhacılar, Dağşehirler, Güneyçallica, Çapar, Ceylanlı, Demirhanlar, Soğukçam, Gürpınar, Çatak, Hasanlar ve Ahmetbeyler köyleri ziyaret edilmiştir.

Tekirler Köyü epigrafik potansiyel açısından kuzeydoğudaki en zengin köy olup, bu durum hiç şüphesiz köyün bulunduğu coğrafyanın uygun topografyası ve iklim koşulları dolayısıyla Antik Çağ'da da yoğun bir yerleşim görmüş olmasıyla bağlantılıdır. Tespit edilen epigrafik malzemenin taşıyıcılarının farklı işlevler yüklenilerek kullanılıyor olmaları, yazıtların korunarak günümüze ulaşmalarını sağlamıştır. Köyde tespit edilen ilk yazıt köy caminin hemen yanında halen musalla taşı olarak kullanılmakta olan ve üzerinde bir mezar şiiiri taşıyan üstü akroterli profilli bir mezar kaidesidir. İkinci yazıt, Aşağı Mahalle'de bir evin duvarında yatay olarak kullanılmıştır. Yazıtın durumu oldukça kötü olmakla birlikte, burada da bir mezar epigramı söz konusudur. Üçüncü yazıtımız ikinci yazıtın hemen çaprazında bulunan kümesin duvarında dikey pozisyonda kullanılmış bir mezar steli üzerindedir. Stel özellikle üzerindeki kabartmalar bakımından özel bir eserdir. Her ne kadar kapı biçimli ve kabartmalı mezar stelleri bölgeden yoğun bir biçimde tanınsa da buradaki süslemelerin çeşitliliği, yoğunluğu ve özeni stele özel bir önem vermemize neden olmaktadır. Stel üzerindeki yazıt gene bir mezar şiiiridir. Köyden tespit edilen üçüncü yazıt, kireç taşından bir kaide üzerinde bulunan fragmandır. Tekirler'den son yazıt, köy çeşmesinde kullanılmış bir mezar kaidesi olup, gene bir mezar şiiiri taşıyıcısıdır.

Demirhanlar Köyü'nde bir tarlada tespit edilmiş olan yazıt, dikdörtgen bir blok üzerinde bulunmaktadır. Yazıt oldukça kötü durumda ele geçmiştir. Üzerinde bulunduğu blok yazıtın muhtemelen bir mezar yapısına ait olduğunu göstermektedir. Yazıt gene bir mezar şiiiri niteliğindedir.

Ahmetbeyler Köyü Camii'nin hemen yanında bulunan mil taşı daha önce Prof. Dr. Sencer Şahin tarafından tespit edilerek yayımlanmış olmakla birlikte, yazıtın sağ kısmının Prof. Şahin'in çalıştığı yıllarda camii duvarına bitişik olması, satırların sağ bitimlerinin görülememesine neden olmuştur. Tarafımızdan yapılan çalışmalar sırasında taşın o dönemde bulunduğu yerden çıkarılarak yazıtlı kısmın tamamının üst yüzeyde kalacak biçimde yere yatırılmış olması, yazıtta bir takım addendum ve corrigendum'ların yapılmasına olanak sağlamıştır. Söz konusu mil taşı Ahmetbeyler yakınındaki bir yerleşimden Nikaia'ya olan mesafeyi vermektedir.

Soğukçam (Germanos) Köyü'nde çalışmayı yaptığımız tarihten yaklaşık bir buçuk ay önce yapılan alt

yapı kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkmış olan dikdörtgen blok, bir mezar yapısının yazıtı olmalıdır. Üzerindeki yazıttan mezarın Sosias tarafından eşi için henüz hayattayken yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Gürpınar Köyü, Fakılar Mah. köy kahvesinin giriş kapısının sağ ve sol yanlarına yerleştirilmiş bulunan iki kaide, tipolojileri ve boyutları açısından biri biriyle hemen hemen aynıdır. Üzerlerindeki metinlerden her iki kaidenin de Petronianus Hippias Macreinus isimli bir şahıs tarafından diktirildiği öğrenilmektedir.

Mudurnu İlçesi Çalışmaları:

Mudurnu köylerinde yapılan çalışmalar ilçenin özellikle kuzeydoğu ve güneybatı köylerinde yoğunlaştırılmıştır. Mudurnu için böyle bir çalışma planının yapılmasının nedeni daha önce Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Meral Ortaç tarafından bölgede gerçekleştirilen çalışmalar sırasında özellikle söz konusu bölge köylerinde epigrafik belgenin yoğunluk kazandığının, Ortaç'ın 2011 yılı Araştırma Sonuçları Toplantısı yayınlarından öğrenilmesidir.

5 ve 10-16 Eylül tarihlerinde Mudurnu'nun Keçikıran, Hacihalimler, Göncek, Yazılar (Topallar), Sarpuncuk, Cuma, Sırçalı, Pelitözü, Mangırlar, Bulanık, Alpagut, Sürmeli, Esenkaya, Yeniceşeyhler, Güveytepe, Hacimusalar, Gelinözü, Karşıköy, 100. Yıl, Hüsamettindere, Uzunçam, Çamurluk, Bostancılar, Uğurlualan, Deveçetinören, Kurtlar, Gürçam, Tımaraktaş, Vakıfaktaş, Kacık, Ordular ve Dodurga köyleri ziyaret edilmiştir. Ayrıca Mudurnu ilçe merkezinde de çalışılmıştır.

Keçikıran Köyü, Çobanlar Mahallesi'nde camide musalla taşı olarak kullanılmakta olan sütun üzerindeki yazıtın durumu oldukça kötüdür. Yazıt fragman olarak belgelenmiştir.

Hacihalimler Köyü, Merkez Mahallesi Camii girişinde bulunan mezar sütunu, üzerindeki yazıttan anlaşıldığına göre, Polemon torunu Katilios oğlu Staphylos tarafından kendisi ve yazıtın buluntu durumundan dolayı akrabalık ilişkilerini ve isimlerini bilemediğimiz diğer şahıslar için yaptırılmıştır.

Hacihalimler Köyü, Ören Mevkii Arif Durmuş'un tarlasının kenarında bulunan kapı formlu mezar stelinin sol yanının tahrip olmuş olması nedeniyle yazıt fragman olarak belgelenmiştir.

Göncek Köyü, Büyük Mahalle Camii'nin önünde bulunan mezar sütunu, üzerindeki yazıttan anlaşıldığına göre, Claudia Beroneike, Claudia Hediste ve Claudius Lakon tarafından babaları Claudius Lakon'a yaptırılmıştır.

Mudurnu – Mangırlar Köyü, Asma Mevkii

Yazılar Köyü (Topallar), Mudurnu Orman İşletmesi'ne bağlı Toplu Koruma Merkezi bahçesinde tespit edilmiş olan üçgen alınlıklı dikdörtgen stel üzerindeki metin, Kharmides oğlu Kharmides Phonteianos'u onurlandıran bir onur yazıtıdır.

Sarpuncak Köyü, Ekinciler Mah. Camii bahçesinde bulunan çifte sütun plaster üzerinde fragman olarak belgelenen altı satırlık bir yazıt yer almaktadır.

Sarpuncuk Köyü, köy okulunun kuzeybatısında dere yatağına yuvarlanmış yazıtlı bir parça daha tespit edilmiş olmakla birlikte, taşın şu anki durumu yazıtın çalışılması için uygun değildir. Uygun koşullar sağlandığında yazıt ileriki yıllarda değerlendirmeye alınacaktır.

Cuma Köyü'ne gidilmiş ancak burada daha önce Yrd. Doç. Dr. Meral Ortaç tarafında bölgede yürütülen yüzey araştırması çalışmaları sırasında tespit edildiği bildirilen yazıtlı mezar sütunu yerinde bulunamamıştır.

Sırçalı Köyü Camii'nin karşısında bulunan mezar taşı üzerindeki yazıttan anlaşıldığına göre, Neikomakhos oğlu Pausanias tarafından kendisi ve eşi için yaptırılmıştır.

Sırçalı Köyü 52 no'lu evin bahçesinde bulunan mezar kaidesi Asklepiodotos'un eşi Kyrila'ya Asklepiodotos ve Krylos tarafından yaptırılmıştır.

Pelitözü Köyü Merkez Mahallesi Camii'inde yer alan mezar sütunu Aelius Polemon ve Aelius Antimenes tarafından anneleri için yaptırılmıştır.

Pelitözü Köyü, Pirlar Mahallesi camii önünde bulunan sütunun yazıtı, yazıtlı kısmı zemin üzerinde kalmış olmasından dolayı değerlendirilememiştir. Uygun koşullarda önümüzdeki yıllarda değerlendirilecektir.

Mangırlar Köyü Camii bahçesinde bulunan mezar sütunu, Titus Marcus Octavianus Kourios (?) ve Aurelius Octavianus Aurelianus adlı kardeşler tarafından, babaları Titus Marcus Octavianus Aurelianus'a yaptırılmıştır.

Mangırlar Köyü, Asma Mevkii'ndeki köy camiinin bahçesinde bulunan mezar sütunu Eutykhes tarafından kendisi ve eşi için yaptırılmıştır.

Mangırlar Köyü, Asma Mevkii'ndeki köy camiinin bahçesinde bulunan mezar kaidesi Olympiodoros ve ismi okunamayan ikinci bir kişi tarafından yaptırılmıştır.

Alpagut Köyü, Dibektaş Mahallesi camii bahçesinde bulunan ve dördüncü satırdan sonrası beton içerisine gömüldüğü için okunamayan mezar sütunu, Olympios Neikylos tarafından kendisi ve eşi için yaptırılmıştır.

Sürmeli Köyü, Camiönü Mah. camii lojmanı bahçesinde bulunan ve musalla taşı olarak kullanılan dikdörtgen stel üzerinde bulunan metin bir mezar şiiiri olup Khrestos tarafından babası Khrestos için yaptırılmıştır.

Esenkaya Köyü, Merkez Mah. Camii'nin kuzeybatısında bulunan çift sütunlu plasterin kuzeybatıya bakan yüzünde İsa için bir satırlık dua metni bulunmaktadır.

Yeniceşeyhler Köyü, Merkez Mahalle Camii'nin önünde bulunan sunak, üzerindeki metinden öğrenildiğine göre, İmparator Traianus'un rahibi olan Publius Koyriatios Valens'in rahipliğinin onuncu yılında köylüler tarafından dikilmiştir.

Hacımusalar Köyü, Karabrahimler Mahallesi kahve karşısında bulunan mezar kaidesi bir evin bahçesinin duvarında yapı taşı olarak kullanılmış ve taşın yazıtlı kısmının bir bölümü duvarın içinde kalacak biçimde yerleştirilmiştir. Bu nedenle yazıt metni ancak fragman olarak belgelenebilmiştir. Mezar Aurelius gens isimlerini taşıyan ve muhtemelen kardeş olan iki şahıs tarafından yaptırılmıştır.

Gelinözü Köyü, Göğören Mah. camii bahçesinde bulunan sunak üst profilinden kırılarak iki parçaya ayrılmıştır. Eser kısa bir süre önce Bolu Müzesi uzmanları tarafından yapılan tespit çalışması sırasında fotoğraflanmış olup, bu fotoğraflarda henüz tahrip edilmemiş durumdadır. Sağ yüzü boğa başı ve çift kulplu bir kap; sol yüzü ise dairesel bir betim ile süslenmiş sunak, üzerindeki yazıttan anlaşıldığına göre, kurtarıcı tanrı Zeus Soter'e adanmıştır.

Mudurnu – Hüsamettindere Köyü

Gelinözü Köyü, Tuzlaarkası Mevkii'nde bulunan kireç taşından dikdörtgen prizma şeklindeki mezar steli, üzerindeki yazıttan öğrenildiğine göre, iki kardeş tarafından babaları Polyainos için yaptırılmıştır.

Karşıköy, Asarlık Mevkii'nde bir heroon'a ait olması gereken yazıtlı arşitrav bloğu ve bu arşitrav bloğunun sağında ve solunda bir takım profilli mimari parçalar ile yapı blokları gözlemlenmiştir. Arşitrav bloğu üzerindeki yazıttan heroon'un Aurelia Polla, Ulpius Flavianus ve Ulpius Anton tarafından ebeveynleri Aurelius Germanicianus ve Flavia Longina için yaptırılmış olduğu öğrenilmektedir.

Karşıköy, Asarlık Mevkii'nde bir tarla kenarında tespit edilmiş olan dikdörtgen prizma şeklindeki mezar steli, yazıtından anlaşıldığına göre, M. Aelius Theophanes tarafından kendisi ve eşi için yaptırılmıştır.

Mudurnu merkeze bağlı Karacakaya Mahallesi mezarlığında musalla taşı olarak kullanılan yazıtlı bir sütun tespit edilmiştir. Yazıt buluntu durumunun oldukça kötü olması nedeniyle fragman olarak belgelenmiştir.

Mudurnu merkezde bulunan Kent Müzesi bahçesindeki dikdörtgen prizma şekilli yazıtlı mezar steli, alınan bilgiye göre kısa bir süre öncesine kadar Yıldırım Beyazıt Hamamı önünde bulunmaktaydı. İlçe merkezine bir köyden getirildiği öğrenilmekle birlikte bu köyün hangisi olduğu konusunda bilgi edinilememiştir. Üzerindeki metinden mezarın M. Aurelius Pauleinianos tarafından, beslemesi olan azatlısı L. Aurelius Agathon ve karısı Aelia Bakhis için yaptırıldığı öğrenilmektedir.

Hüsamettindere Köyü, Abazalar Mahallesi'indeki köy mezarlığında bulunan sunağın üzerindeki yazıttan Zeus Sabazios adlı Phryg kökenli tanrıya Phoiniks oğlu Gaius adlı bir kişi tarafından yaptırıldığı öğrenilmektedir.

Uzunçam Köyü, Davutbeleni Mevkii'nde bir tarlada tespit edilmiş olan dikdörtgen prizma şeklindeki mezar steli, Khryision adlı bir kadın tarafından eşi ve oğlu Cassius için yaptırılmıştır.

Çamurluk Köyü, camii bahçesi giriş kapısının sağında bulunan dikdörtgen kaide üzerindeki yazıt oldukça kalitesiz bir işçiliğe işaret etmektedir. Bir grafitti olarak kazanmış olan yazıt çok sathi işlenmiş olması nedeniyle oldukça tahrip olmuştur. Metnin ikinci satırında okunabilen Diokletianon ifadesi yazıtın İmparator Diocletianus için yapılmış bir onurlandırma olduğunu düşündürmektedir.

Uzunçam Köyü, yukarıdaki yanan eski köyün camii içinde bulunan dikdörtgen prizma şeklindeki mezar taşı, Philopator isimli bir şahıs ve diğerleri tarafından yaptırılmıştır.

Bostancılar Köyü, Merkez Mah. Merkez Camii karşısında bulunan mezar sütunu üzerindeki yazıt, oldukça kötü durumda bulunduğundan fragman olarak belgelenmiştir.

Bostancılar Köyü, Ballılar Mahallesi'nde bir evin duvarında kullanılmış olan mezar stelinin üst kısımlarının kırık olması nedeniyle kim tarafından yaptırılmış olduğu öğrenilememektedir. Stel üzerindeki metin bir mezar şiiri niteliğindedir.

Bostancılar Köyü'nde bir samanlığın temel duvarında kullanılmış olan blok üzerindeki yazıt, bloğun geç bir dönemde sağ tarafından kesilmiş ya da yazıtın sağdaki ikinci bir blokta devam ediyor olmasından dolayı fragman olarak belgelenebilmiştir. Yazıtın içeriği konusunda ilk bakışta kesin bir şey söylemek mümkün olmasa da "ETE" kelime parçası onurlandırmak fiili olan "τιμώω"nun aurist zamanının ilk üç harfini düşündürdüğünden burada bir onurlandırma metni söz konusu olabilir.

Uğurlualan Köyü, Merkez Mahallesi, köy camiinin önünde bulunan mezar sütununun, üzerindeki metinden, Antonius ve Aristainetos adlı iki kardeş tarafından babaları Sokrates ve anneleri Tittha için yaptırıldığı öğrenilmektedir.

Dereçetinören Köyü, Merkez Mahallesi, camii bahçesinde bulunan mezar sütunu, üzerindeki yazıtta göre, Apphos kızı Eia tarafından henüz hayattayken kocasına ve kendisine yaptırılmıştır.

Mudurnu merkezdeki Kanuni Sultan Süleyman Camii bahçesinde bulunan mezar sütunu, üzerindeki yazıtta göre, kardeşler Drusus ve Meroe'ye ebeveynleri tarafından yaptırılmıştır.

Filiz Dönmez-Öztürk

Nif (Olympos) Dağı Kazısı – 2012

İstanbul Üniversitesi “Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazı Projesi” 2012 arazi çalışmalarımız, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün izni-ödeneği ve İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi’nin desteği (İÜ BAP Proje Nu. 24848 ve 24897) ile 03.07.-14.09.2012 tarihlerinde Karamattepe, Ballicaoluk ve Başpınar alanlarında gerçekleştirilmiştir. Kazımıza sağlanan olanaklara içten teşekkürlerimi sunarız.

2012 kazı çalışmalarını yürüten ve buluntularını değerlendiren bilimsel ekibimizde, ayrıca etkinliğimizde toplam 55 kişi görev almıştır:

Klâsik Arkeologlar: Prof. Dr. Elif Tül Tulunay (Proje ve Kazı Başkanı/İÜ); Araş. Gör. Dr. Müjde Peker (Başkan Yardımcısı/İÜ); Araş. Gör. Dr. Daniş Baykan (Başkan Vekili-Metal Uzmanı/TÜ); Yrd. Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger (Nümismat/AKÜ); Mustafa Bilgin (M.A./Keramik Uzmanı/PAÜ); Pınar Kızıltepe-Bilgin (PAÜ); Göknur Bektaş (M.A./İÜ); Burcu Derin (PAÜ); Selin Bilgiç (ÇOMÜ); *Sanat Tarihçileri:* Prof. Dr. Asnu Bilban Yalçın (Bizans Sanatı Uzmanı/İÜ); Prof. Dr. Üzlifat Özgümüş (Cam Uzmanı/DoğuşÜ); Öğr. Gör. Meltem Erdul Mergen (M.A./Kiremit Uzmanı/DEÜ); *Mimarlar/Yardımcıları:* Yrd. Doç. Dr. Hasan Tahsin Selçuk (İBÜ); Zahide Sena Güneş (YTÜ); Mehmet Cercis Erişmiş (Endüstri Ürünleri Tasarım Müh./ODTÜ); Neşe Canan (Restorasyon/YYÜVanMYO); *Koruma-Onarım Uzmanı:* Öğr. Gör. Ceren Baykan (M.A./TÜ); *Paleoantropologlar:* Prof. Dr. Ayla Sevim Erol (AÜ); Araş. Gör. Alper Yener Yavuz (M.A./MAKÜ); *Jeodezi Mühendisleri:* Can Öncül; Okan Özege; Zeynep Özege (M.A.); *Adli Tıp Uzmanları (İÜ):* Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı; Araş. Gör. Dr. Erenç Yasemin Dokudan; Araş. Gör. Dr. Mehmet Ali Malkoç; Araş. Gör. Dr. Zuhâl Uzunyayla; *Hititolog:* Yrd. Doç. Dr. Hasan Peker; *Okçuluk Antrenörü:* Aysel Babagür; dört jeodezi teknikeri ve çeşitli dallardan 22 öğrenci ile *Bakanlık Temsilcisi:* Ufuk Çetinkaya (Arkeolog/İzmir Arkeoloji Müzesi).

Ekibimin özveriyle çalışan tüm üyelerine ve Bakanlık temsilcimize içtenlikle teşekkür ederim. Bize çok yardımcı olan, İzmir Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, İl Özel İdaresi Kültür-Turizm ve Spor Daire Başkanlığı, Kemalpaşa, Torbalı ve Buca Belediye Başkanlıkları, Torbalı İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, İŞKUR İl ve Torbalı Şube Müdürlükleri, Torbalı İZSU, GEDAŞ ve Ziraat Bankası yöneticileri ile ilgili çalışma arkadaşlarına, ayrıca Kazı Evimize çok miktarda eşya hibe eden Sevim Alca-Kabadayı varislerine içten teşekkür ederiz.

KARAMATTEPE: 2012 çalışmaları, alanın kuzey-batısındaki dokuz yeni açmada (LXXXVIII-XCVI) ve yoğun taş yıkıntısı nedeniyle yavaş ilerleme kaydedilen eski açmalarda, çizim yapıp düzensiz taşlar kaldırılarak sürdürülmüş; izlenen Geometrik-Arkaik yerleşime ait temeller/duvarlar yanı sıra, Hellenistik Dönem tümülüslerinin dış taş çemberleri de yer yer saptanmıştır.

2012 Karamattepe kazısında, biri *inhumasyon* (KM-15) diğeri *kremasyon* (KM-16) iki mezar bulunmuştur:

KM-15: Açma LXXXII’de ortaya çıkan kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu mezarın üzerindeki toprakta iki adet Klazomenai sikkesi ele geçmiştir. Marn/kepir tabakası dikdörtgen oyularak, üst kenarlarına küçük muntazam yassı taşlar sıralanmış basit tekne mezarın üzeri dört büyük yassı taşla kapatılmıştır. 185x40x40 cm boyutlarındaki mezarda, baş kısmı doğuda, sırtüstü yatırılmış erişkin bir kadın bireye ait 165 cm boyunda iskelet ile ayakucunda “*Bati Yamacı Üslubu*”nda bezeli, burgu kulplu Hellenistik (MÖ 300-275) bir sürâhi tüm olarak ele geçmiştir. İskeletin sol şakak kemiğinde, kenarlarında küçük yuvarlak hatlar gözlenen bir *trepanasyon* deliği vardır.

KM-16: Açma XCVI’da, iki büyük yassı taş ile kapatılmış, 70x60x55 cm boyutlarında kepire oyulmuş dikdörtgen bir çukur olan mezar, yatay yerleştirilmiş, içinden yalnızca yanmış kemik-kül çıkan bir *kremasyon* vazosu (Hellenistik Hydria) içerir.

En erken keramik örnekleri, MÖ 8. yy’ın son çeyreğinde başlamaktadır. MÖ 6. yy ortalarına dek görülen Arkaik keramik, birdenbire kesilmekte, daha sonra alanın nekropolis kullanımına bağlı olarak, MÖ 4. yy’ın son çeyreğinden MÖ 3. yy ortalarına dek tarihlendirilen Attik siyah-astarlı ve bölgesel/yerel yapım keramik görülmektedir.

Nif (Olympos) Dağı Kazısı – Burma Kulplu Hellenistik Sürâhi

*Nif (Olympos)
Dağı Kazısı
– Okçuluk
Çalışmalarından
Bir Görünüm*

Nif (Olympos) Dağı Kazısı – Ebru Sanatı Çalışmaları

A ve B yapılarının, doğusunda BM-16, BM-17, BM-18; batısındaki dış narteksin batısında, iki yapının ortak duvarı hizasında ise BM-19, BM-20, BM-21, BM-22, BM-23 ve iskelete rastlanmayan, fakat biçimsel açıdan BM-24 olarak numaralandırılan toplam 9 adet mezar bulunmuştur:

BM-16: Taş ve tuğla malzemeye örülmüş sanduka formudur. Üzeri 40 cm'lik aralık haricinde taş levhalarla kapatılmış olup, en kuzeydeki devşirme mermer levhada haç benzeri bir kazıma vardır. Tahrip edildiği anlaşılan mezardaki iskeletin yalnızca sol ayak-bacak kemiği yerinde ele geçmiştir.

BM-17: Batı-doğu doğrultusunda, çatma kiremit örtülü, 145x32 cm ölçülerindeki mezarın içinde, sırtüstü yatan *in situ* erişkin erkek iskeleti bulunmuştur.

BM-18: BM-17'nin güneybatısında yer alan kuzey-güney yönelimli, 180x64 cm.'lik mezarın kapağı ve iskeleti *in situ* ele geçmemiştir. Kemiklerin bulunduğu alanda çıkan demir bir ok ucunun iskeletle ilişkisi belirsizdir.

BM-19: Batı-doğu uzanımlı, kiremit çatma örtülü, 180x73 cm boyutundaki mezarın güneyinde, kiremitler üzerine istiflenmiş bir şekilde erişkin bir erkek bireye ait uzun kemikler ve kuzeyinde muhtemelen aynı bireye ait kafatası bulunmuştur. İçindeki iskeletin boyu 161 cm ölçülmüştür.

BM-20: BM-19'un kuzeyinde, ana kayaya oyulmuş ve üzeri etrafı taşlarla desteklenen çatılmış kiremitlerle örtülmüş, batı-doğu uzanımlı bir mezardır. Çatılmış kiremitlerin birleşim yerleri üzerine, yatay konumda bir sıra kiremit yerleştirildiğinden, mezarın içine fazla toprak dolmamış, erişkin erkek bireye ait iskelet iyi korunmuştur.

Nif (Olympos) Dağı Kazısı – Kitap Okuma Etkinliğine Katılan Çocuklar Ekip Üyelerimizle

BM-21: Taş ve tuğla kapaklı, taş örgü sanduka bir mezardır. İçinde batı-doğu yönlü kısmen korunmuş erişkin erkek birey iskeleti ele geçmiştir.

BM-22: BM-21'in güneyinde, ana kayaya oyulmuş, kısmen korunmuş taş ve kiremit kapaklı mezarın içinden, biri batı-doğu yönelimli, kötü korunmuş en az iki bireye ait kemikler çıkmıştır.

BM-23: Aralarında yoğun harç olan taş kapaklarla örtülü, taş örgü sanduka mezarın içine toprak girmemiş ve genç-erişkin erkek birey iskeleti iyi korunmuştur.

Mezarlarda *in situ* buluntu ele geçmemiştir.

Başpınar 2012 kazısında çıkan 4 sikke [1 adet İmparator Basileios ile Konstantinos (MS 869-879) adına darp edilmiş *miliaresion* biriminde gümüş; 2 adet MS 12./13. yy darbi *billon* ve 1 adet tanımsız bronz]; 3 adet demir ok ucu; sırlı kâse, kiremit ve çeşitli cam parçaları (*alçı çerçevesi içinde pencere camı, mine dekorlu kadeh, çok renkli burma bilezik vb.*) önemlidir.

2012’de, Karamattepe ve Başpınar kazı alanları ile Dağkızılca Nekropolisi’nin hava fotoğrafları çekilmiştir. Kazı sonunda tüm alanlardaki duvar ve temel kalıntıları ile mezarlar, üzerlerine jeotekstil örtülerek, koruma altına alınmıştır.

Kazı Evi laboratuvarında, küçük buluntuların, malzeme özelliklerine göre farklı yöntemlerle temizlik-koruma-onarım ve çizim çalışmaları tamamlanmıştır.

2013 yılında Nif Dağı kazı alanlarımızı ve kadromuzu genişleterek çalışmalarımızın verimini daha da arttırmayı diliyoruz.

Nif Dağı Kazı Evi 2012 Etkinlikleri:

2012 yılında taşındığımız Dağkızılca’daki yeni Nif Dağı Kazı Evi’imizde, bilim, kültür, sanat ve spor etkinlikleri de gerçekleştirdik:

(İzmir İli Kazı Başkanları Toplantısı için bkz. *Haberler*’in bu sayısında *Arkeoloji Dünyasından* bölümü)

1997 Balkan Bayanlar Okçuluk Şampiyonu olan Aysel Babagür, gönüllü olarak 20 gün süreyle gündüz köy halkına ve akşamüstü kazı ekibi üyelerine uygulamalı modern okçuluk sporunu öğretti. Bu etkinliği tanıtmak için, öncesinde düzenlediğimiz ve iki köy halkının katıldığı seminerde, Dr. Daniş Baykan, “Nif Dağı’nda Bulunan Antik Ok Uçları”; profesyonel okçu Av. Mustafa Adnan Mehel, “Geleneksel Türk Okçuluğu” ve Aysel Babagür, “Modern Okçuluk” konularında konferanslar verdi; çeşitli oklar, yaylar ve okçuluk sporuna ilişkin araç gereçler sergilendi.

Konuk Ebru sanatçısı Mehtap Aysel Mermi tarafından köy halkına Ebru Sanatı tanıtıldı ve 3 gün süreyle uygulama yaptırıldı.

3 kez Hafta sonunda, “Çocuklar İçin Pazar Sineması Seansı”nda çizgi film gösterildi; sonrasında onlara kitap okundu ve okutuldu; aralarında güzel kitap okuma yarışması düzenlenerek, değişik yaş gruplarında kendi seçtikleri birincilere kitaplar armağan edildi.

Köylerden yoğun katılım olan spor, kültür ve sanat çalışmalarımız, yerel Basında da yer aldı. Gösterilen ilgi nedeniyle, bu tür faaliyetlere gelecek yıllarda da devam etmek istiyoruz.

Etkinliklerimize özveriyle emek veren herkese ve tüm katılımcılara içten teşekkürlerimizi sunarız.

Elif Tül Tulunay

Nikaia (Bithynia) Egemenlik Alanı Epigrafik-Tarihi Coğrafi Yüze Araştırması Çalışmaları – 2012

2010 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın izniyle, Dr. Hüseyin Sami Öztürk (Marmara Üniversitesi) tarafından başlatılan epigrafik-tarihi, coğrafi yüze araştırması “Sakarya İli Geyve İlçesi ile Bilecik İli Gölpazarı İlçeleri”nde 10-21 Eylül 2012 tarihleri arasında 12 gün olarak gerçekleştirilmiştir. 2010 yılında ilk olarak Sakarya İli’nin Taraklı, Geyve ve Pamukova İlçeleri’nde başlatılan yüze araştırması, 2012 yılında gene Bakanlık izniyle Bilecik İl Merkezi, Osmaneli ve Gölpazarı İlçeleri’nin de eklenmesiyle daha geniş bir saha çalışmasında sürdürülmüştür. Böylece, antik Nikaia kentinin teritoryumu konusundaki bilgilerimizin de artmasına olanak sağlanmıştır.

Söz konusu çalışma Sakarya İli Geyve İlçesi Akkaya, Dereköy, Eşme, Kızılkaya, Melekşe Oruç, Melekşe Solak ve Örencik Köyleri ile Bilecik İli Gölpazarı İlçesi Alıç, Beşevler, Cansızlar, Çımışkı, Doğancılar, Dereli, Elmümin, Gökçözü, Gözaçanlar, Karaahmetler, Kavak (Bağcılar Mahallesi, Muratlar Mahallesi, Şeyhler Mahallesi, Yağcılar Mahallesi), Kümbet, Sarıhacılar, Sürmeli (Büyük ve Küçük Sürmeli) ve Türkmenler Köyleri ile Merkez İlçe’de sürdürülmüştür. Bu çalışma sırasında çoğu yayımlanmamış 39 yazıt kayıt altına alınmış olup; öne çıkanlar şunlardır:

Gölpazarı İlçesi: Constantinus ile oğulları Constantius ile Constantinus’a ait mil taşına ait bir fragman [Env. No. 94]. Miltaşının alt yarısı kırık olduğu için mesafe ölçüsü bilinmemektedir.

Gölpazarı İlçesi: Σαμείραμις (= Samiramis) adlı bir kadına ait mezar steli [Env. No. 97]. Şimdiye kadar sadece Ionia Bölgesi’ndeki Kyme’den bilinmekteydi (*IKyme* 37).

Gölpazarı İlçesi: Azatlı köle Ζαμεραϊδοστος’a (= Zameraidostos) ait mezar steli [Env. No. 109]. Zameraidostos adı yeni bir *epikhorik* isim olup; bölgede bunun gibi, birçok Bithynia-Trakya kökenli şahıs adına rastlanmaktadır.

Gölpazarı İlçesi: Gerousia üyesi olan Antiokhos’un oğlu Sanctus için yaptırmış olduğu mezar anıtı [Env. No. 111]. Kırsal karakterli olan bu *gerousias*’lerin görev ve yetkilerinin ne olduğu tam olarak bilinmemektedir (konu hk. detaylı bilgi için bkz. *INikaia* 1250).

Gölpazarı İlçesi: Σαμης (= Sames) adlı bir kişiye ait mezar steli [Env. No. 120]. Bir *masculinum* isim olan Sames adı, şimdiye kadar sadece Küçük Asya’dan

Pisidia'daki Termessos'tan belgelenmekteydi (TAM III 340).

Gölpazarı İlçesi: Neikostratos kızı Apphous'un Zeus'a adak yazıtı [Env. No. 125]. Bilindiği üzere, Zeus bu bölgede çok sevilmekte ve O'nun adına adanmış birçok yazıt bulunmaktadır.

Gölpazarı İlçesi: İmparator Traianus Dönemi, Pleanoi Köyü'nün Publius Aelianus Severianus'un onurlandırılmasına ilişkin bir yazıt fragmanı [Env. No. 131]. Pleanoi Köyü'nün adı, literatürde ilk kez belgelenmektedir.

Gölpazarı'ndan bulunmuş olan diğer yazıtlar ise, genel hatlarıyla şu şekildedir:

Env. No	Yazıtların İçerikleri
93	Adı bilinmeyen bir şahsa ait mezar steli
95	Aurelius Gemellus ve eşine ait mezar steli.
96	Eia'ya ait mezar steli.
97	Metrophanos'un mezarı.
98	Bir mezar yazıtı fragmanı.
99	Adı bilinmeyen kişilere ait mezar taşı.
106	Pantaukhis ve eşine ait mezar taşı.
107	Titha ile eşi Dioteimos ve oğulları Dioteimos'a ait mezar taşı.
108	Telemakhos'un mezar steli.
112	Gauros oğlu Diomedes'in mezar taşının üst yarısı.
113	Aleukios ile Phrontinos'un mezar taşının üst yarısı.
114	Bir mezar steline ilişkin fragman. Yazıt iki satırdan oluşup, okunamayacak kadar silik vaziyette olup, mezar sahiplerinden biri mezarı yaptıran kişinin adını bilemediğimiz annesidir.
115	Menandros oğlu filancanın mezarı.
116	Eleutheros oğlu filancanın mezar steli.
118	Sadalos oğlu Milesios'un mezar steli.
119	Menies kızı, Sialalos eşi Olympia'nın mezar taşı.
120	Arkhedemos ile O'nun eşi Titha'nın mezar taşı.
121	Arkheleos oğlu filancanın mezar taşı
123	Khryssippos'un, oğlu Claudianus ile Sosthenes kızı Papiria ve Menekratos oğlu Antiphilos'un mezar taşı.
124	Menothemis oğlu Menothemis'in mezar sunağı.

126	Falanca oğlu Dophiles'in mezarına ait üst parça.
127	Ganymedos oğlu Demetrios ile oğlu Arkhelaos'un mezar taşı.
130	Menandros ile Plokea'nın mezar taşına ait üst kısım.

Bu çalışmaya izin veren ve finansal destek sağlayan Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü/Kazi ve Araştırmalar Dairesi Başkanlığı ile yine finans desteği için Marmara Üniversitesi BAPKO ile Taraklı Belediyesi'ne teşekkür ederim.

Hüseyin Sami Öztürk – Ceren Pilevneli

Olba Kenti Kazıları – 2012

Olba'da Roma İmparatorluk Dönemi yerleşimini temsil eden başlıca anıtsal yapılardan biri olan tiyatrodaki kazılara 2010 yılında başlanmış ve 2011 yılında da çalışmalara devam edilmiştir. Bu kazılarda yapının skene binasının doğu kesimi ortaya çıkartılmış ve skene'nin cavea'ya bakan cephesinin bir scaenae frons düzenlemesine sahip olduğu anlaşılmıştı. Olba tiyatro kazılarının 2012 yılındaki çalışmalarında ise skene binası, proskene, orchestra, cavea elemanlarının mimari bağlantılarının niteliğini belirlemek; yapıyı bir bütün halinde ortaya çıkartmak amaçlanmıştır.

Kazılar sonucunda, Olba tiyatrosunun on bir basamaktan oluşan oturma sıraları büyük ölçüde açılmış, orchestra'nın yarım daire planlı ve yaklaşık 19 m çapında olduğu belirlenmiştir. Cavea'nın bugün görünen bölümü doğal zemin (kaya) üzerine yerleştirilmiş görünümle birlikte, gelecekte yapılacak kazı çalışmaları bu elemanın yapısal özelliklerini daha net olarak aydınlatacaktır.

Yapının skene binası, dikdörtgen planlı ve biri ortada, diğeri iki yanda olmak üzere toplam üç girişe sahip olduğunu kazılar sonucunda belirlenmiş bulunmaktadır. Scaenae Frons, simetrik biçimde yerleştirilmiş iki yarım daire planlı aedícula'ya sahip bulunmakta ve Korinth düzenindeki sütunların oluşturduğu mimari düzenlemeyi içermektedir. Bunların stil özellikleri bölgedeki Severuslar Dönemi mimari bezemelerine uygunluk göstermektedir.

Olba tiyatrosunun statik ve strüktürel sorunlarına çözüm getirmek amacıyla bir yerinde koruma projesinin hazırlanmasına 2012 çalışma dönemi kapsamında başlanmıştır. Böylece yapının mimarisi hassas biçimde belgelenmiş ve malzeme analizlerinin yapılarak, doğru koruma önlemlerinin alınması için gereken yöntemler belirlenmiştir. Bunun için hazırlanan koruma projesi 2013 yılında gerçekleştirilmesi öngörülen uygulaması

Olba – Tiyatronun 2012 Yılındaki Kazıdan Sonraki Durumu

*Olba – Manastır,
M3 Açması*

öncesinde Adana Kültür Varlıkları Bölge Kurulu'na sunulmuş bulunmaktadır.

Tiyatro kazısı sırasında seramik, metal, cam ve sikke buluntuları ele geçmektedir. Bunlar, toplu halde incelendiklerinde ve özellikle de sikke buluntuları ışığında değerlendirildiklerinde, Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemleri'ne işaret etmekte ve tiyatronun MS VII. yy'da son bulan kullanımını yansıtmaktadır.

Seramik buluntuları, çoğunlukla kaba mutfak kaplarından, amphora ve çeşitli formlardaki küp parçalarından oluşmaktadır. Çok sayıda demir ve bronz çivi ve inşaat aksamının yanısıra, cam kandiller için kullanılan bronz fitil tutucularına sıklıkla rastlanmaktadır. Tiyatro kazısında ele geçen cam buluntular, MS IV. yy ile VII. yy arasındaki döneme ait örneklerdir ve çoğunlukla kandil, kadeh ve pencere camlarından oluşmaktadır. Ankara Üniversitesi'nden Dr. Ali Akın Akyol ile "Olba Cam Buluntularının Arkeolojik ve Arkeometrik Analizi" başlıklı bir proje başlatılmıştır. Bu çalışma ile elde edilecek veriler, sadece Olba'da değil, Cilicia'da cam kullanım ve üretimi konusunda yeni bilgiler sağlayacaktır. Analiz için alınan cam örnekleri üzerindeki çalışmalar, Ankara Üniversitesi, Başkent Meslek Yüksek Okulu'nda sürmektedir.

Olba, genel olarak Cilicia kentleri gibi Hıristiyanlığın oldukça güçlü olduğunu gösteren arkeolojik kalıntılara da sahiptir. Bunların arasında V. yy sonlarına tarihlenen ve Şeytanderesi Vadisi'nde yer alan manastır yapısı özel bir öneme sahiptir.

Manastırda 2011 yılında başlayan kazılarda yapının içinde yer alan ve toprakla dolu olan tonozlu mezar temizlenerek, mezarın güneyinde M1 açmasıyla çalışmaya devam edilmiştir. Kazılar, 2012 yılında iki açmayla (M2 ve M3) sürdürülmüştür. Yapılan çalışmalar sonunda, manastırın mimarisine yönelik yeni bilgilere ulaşılmıştır. Buna göre, manastırın merkezî, her iki katta da iki ayrı mekândan oluşan iki kattan oluşmaktadır. Üst katta güney bölümde yer alan *apsis* nedeniyle önceden de buranın manastıra ait bir kilise olduğu biliniyordu. Ancak alt kat, tümüyle toprak altındaydı. Kazı sonucunda mimarisi hakkında ayrıntılı bilgi edinilebilen alt kat, yapı tekniğinden V. yy'a ait olduğu belirlenen bir duvarla ikiye ayrılmaktadır. Alt katın her iki mekânına girişler, batıda yer alan koridordan sağlanmaktadır.

Kuzeyde yer alan dikdörtgen planlı mekânın doğusunda ana kayadan oluşturulan oyuklar ve buranın tabanının da ana kaya olarak bırakılması, buranın manastırın mahzeni olmasını düşündürmektedir. Olba'da manastıra ait bir işliğin de bulunması, öneriyi güçlendirmektedir.

Güneyde yer alan mekân ise doğrudan kilisenin alt katını oluşturmaktadır. Bu, dikdörtgen plana sahip bölüm, mahzen olarak nitelendirdiğimiz komşu mekânın tersine bilhassa düzenli taban döşeme taşları ile dikkat çekmektedir. Aynı biçimde, yan mekânda bulunmayan bir kemerli giriş de söz konusu odanın ilginç bir başka özelliğidir. Yine bu odadan girilmesi lâzım gelen inziva odası, burayı dinsel kullanım amaçlı oluşturulan özel bir mekâna dönüştürmektedir.

Olba – Kült Yerinde Kazı Çalışması

Manastırın tabanında farklı biçimlere sahip *opus sectile* döşemelerin kullanıldığı, önceki yıllarda gerçekleştirilen çalışmalarımız nedeniyle bilinmektedir. Alt kat güney odasının tabanında ortaya çıkarılan dikdörtgen taşlarla döşeli taban ve *tesserae*, manastırda *opus sectile*, mozaik, ana kaya ve kesme taşlardan oluşan dört değişik taban döşemesinin kullanıldığını göstermektedir. Yapılan kazılarda bulunan çok sayıda çatı kiremiti arasındaki haç kabartmalı kiremitler, manastırın çatı örgüsü üzerine yeni bilgiler sunmaktadır.

Manastırda yapılan bir diğer çalışmayla inziva odasının üzerinden üst kata çıkan merdiven basamakları temizlenmiştir. Manastırın güney girişinde yer alan ve ana kayadan yararlanılarak oluşturulan on basamak, bitki örtüsü ve topraktan temizlenerek mimari çizim için uygun hale getirilmiştir. Yine, manastır duvarının dışında (güneybatı köşesinde) kanalla manastıra bağlı bulunan su teknesinin içi, topraktan tümüyle temizlenmiş, bu çalışmada değişik dönemlere ait çok sayıda sikkeler bulunmuştur.

Gazi Üniversitesi Arkeoloji Bölümü yüksek lisans öğrencileri, arkeolog Yavuz Yeğin manastırın plastik buluntuları ve ana mekânı üzerine öneriler ile arkeolog Ebru Erdoğan manastırın çatı örgüsü üzerine çalışmalarını yüksek lisans tez konusu olarak Prof. Dr. Emel Erten'in danışmanlığında hazırlamaktadır.

Olba'da yıllardır yapılan arazi incelemeleri yerleşim ve nekropolis alanları içinde çok sayıda kaya kültür yerinin bulunduğunu ortaya koymuştur. Bunlar, kayaya oyulmuş çeşitli boyutlardaki nişlere, basamaklara, kaya çanaklarına, sekilere, odalara; hatta kapılara; kimi zaman duvarlarla birbirinden ayrılan mekânlara sahip bulunmaktadır.

Olba'daki kaya kültür yerlerinin kazılarının yapılarak, bunların arkeolojik belgelemelerinin yapılması ve kullanım tarihlerinin belirlenmesi için ilk kazı sezonu olan

2010 yılından beri çalışmalara başlamıştır. Olba 2012 Kült Yeri çalışmaları, Akropolis Güney yamacında iki farklı noktada ve Akropolis Doğu yamacında olmak üzere toplam üç kesimde sürdürülmüştür.

Olba Kazıları, 2011 yılında ilk sayısı ile yayın hayatına başlayan ve 2012'de ikinci sayısı çıkan "Seleucia ad Calycadnum" dergisini bilim dünyasına sunmuştur. Ayrıca arkeoloji bölümü öğrencisi Burak Erdem'in çalışmalarıyla hazırlanan Olba kazısının web sitesi; <http://www.olbakazilari.com> olarak 2012 Aralık ayında yayına başlamıştır.

Olba Kazısına, Prof. Dr. Emel Erten, Okt. Murat Özyıldırım (MA), doktora öğrencisi Öğr. Gör. Tuna Akçay (MA), yüksek lisans öğrencisi arkeologlar; Tayfun Eşki, Ebru Erdoğan, Zeynel Şimşek, Yavuz Yeğin, Muzaffer Yılmaz ile arkeoloji ve mimarlık bölümü öğrencileri katılmıştır.

Emel Erten – Murat Özyıldırım – Tuna Akçay

Salat Tepe Kazıları – 2012 Yeni Bulgular ve Stratigrafik Değerlendirme

Ilısu Barajı dolun alanında kalan Salat Tepe'de önceki yıllarda kazılan Orta Tunç Çağı tabakalarının altında, Erken Tunç Çağından Orta Tunç Çağına kesintisiz geçiş gösteren mimari tabakalar açığa çıkartılmıştır.

Beşinci tabaka radyokarbon sonuçlarına göre MÖ 2200-2100 yıllarında (Erken Tunç Çağı IVB) kullanılmış yapılarla temsil edilmiştir. Yapıların tepenin yüksek bölümüne yaslanan duvarlarının içten düzgün örülmesine karşın dıştan engebeli görünmesi, bu yapıların yamaca oturtulmuş evler olduğunu göstermiştir. Buna göre bu tabakanın yapıları inşa edilirken önce batı yamaca mekanın kaplayacağı alan kazılmış, bu alanın derin bir profil oluşturan doğu tarafı kerpiçle içten örülmüş, mekanların kuzey ve güney duvarları yarı yarıya toprağa gömük olarak, ovaya bakan batı duvarları ise tamamen toprak üzerine örülmüştür. Yapılar birbirinden dar çakıl döşeli sokaklarla ayrılmıştır.

Bu yapıların çeşitli renklerde ıslak kerpiçlerle inşa edilen duvarları kısmen eğilmiş, çatlamış ve deforme olmuştur. Yapıların duvarlarında pencere ve kapı açıklıkları belirlenmiştir. Pencere açıklıkları dörtgen biçimli dar pencereler olup, kapıların giriş kısımlarında çakıl döşeme eşik taşları ve söve taşlarına rastlanmıştır. Bir depremle hasar görmüş olduğu anlaşılan yapılar yangın geçirmiştir. Hasar gören duvarlar Erken-Orta Tunç Geçiş evresinde (yaklaşık MÖ 2100-1900) yenilenmiştir. Tabaka 4a evresinde duvarların üst yüzeyleri küçük çakıllar veya kil ile

Salat Tepe – Erken Tunç Çağ IV Tabakaları Güneybatıdan

Salat Tepe – Erken Tunç Çağ IV Tabakalarına Ait Zemine Gömülmüş Su Küpü

düzeltilip yükseltilmiş ya da üzerlerine dere taşları ile yeni temeller yapılip duvarlar örülmüştür.

Altıncı tabaka tepe üzerindeki kalın küllü katmanların üzerine inşa edilmiş düzgün kerpiç duvarları olan dörtgen planlı mekanlardan oluşmaktadır. Stratigrafik konumuna göre bu tabaka Erken Tunç Çağ IV evresine tarihlendirilmiştir.

Bu tabakalarda kullanılan kaplar genellikle küresel gövdeli, ağız kenarlarında üçgen tutamakları olan pişirme kaplarından oluşmuştur. Bu kapların dışında kırmızı-kahverengi astarlı ve perdahlı kaplar (*red-brown burnished ware*) ile mekan zeminlerine gömülmüş halde su veya erzak saklamaya yaradığı düşünülen büyük küpler ele geçmiştir. Dönemin ince nitelikli kapları arasında yer alan koyu ağızlı portakal rengi çanaklar (*dark rimmed orange bowls*) ile metalik seramik ve açık yeşilimsi bej renkli küçük kaplar (bezemesiz Ninive-V), bej renkli perdah izi veya tarak bezemeli kaplara ait parçalar az sayıda ele geçmiştir. Nadiren ele geçen yerel boyalı gruba ait kap parçaları, kazıma/dolgu bezemeli kap altlıklarına ait parçalar ile bir adet bulaşık boya banyolu (*smearred wash ware*) kaba ait parça, bu tabakanın Erken Tunç Çağ IV'nin son yüzyıllarında kullanıldığını kanıtlayan malzemeler arasında yerini almıştır.

Erken Tunç Çağ IV'nin son evresine ait olan bu yapı katlarının üzerine inşa edildiği kalın kül tabakasının altında açığa çıkan mimari, Kalkolitik höyüğün son tabakasına aittir. Mimari bakımından Geç Kalkolitik dönem yapılarına benzer kerpiç özellikleri gösteren bu tabakada Geç Kalkolitik dönemin yerel ürünü olan saman ve taşçık katkılı el yapımı kapların yanı sıra, perdahlı astarla kaplı parçalar da açığa çıkmıştır. Buna göre bu tabaka MÖ 4. binin son iki yüzyılında (Erken

Tunç Çağ I A), Geç Kalkolitik dönemden Erken Tunç Çağ IV'e geçiş evresinde kullanılmış olmalıdır. Tepe üzeri bu tabakadan sonra yaklaşık 800 yıl boyunca iskan edilmemiş görünmektedir.

Salat Tepe'nin güney yamaç açmalarında Geç Kalkolitik döneme tarihlenen bir yapı ile çömlek içerisinde konulmuş bebek iskeleti ele geçmiştir. Yamaç açmasının eteğe doğru alçalan bir başka kademesinde üç bölümlü (*tripartite*) planı ile karakteristik Geç Ubeyd mimarisini yansıtan bir yapı ve başka bir basamakta bu döneme tarihlenen bir bebek mezarı açığa çıkartılmıştır. Bebeğin boynunda bulunan kolye dört sıra halinde siyah ve beyaz renkte çok küçük boyutlu boncuk dizilerinden oluşmuştur.

Yamaç açmalarına göre Salat Tepe'de en alt seviyedeki etek açmasında ulaşılan ana toprak seviyesinden itibaren Halaf-Ubeyd geçiş evresinden Erken Tunç Çağ IV'e geçiş evresine kadar kesintisiz yerleşilmiştir. Yamaç açmalarında henüz Kalkolitik yerleşime ilişkin ayrıntılı bir stratigrafik dizilim belirginleşmemiştir.

Salat Tepe'de 2000-2012 yılları arasında sürdürülen kazı çalışmalarına göre tepe stratigrafisi kabaca beş döneme bölünebilmektedir. Bu bölümlenme tepenin kullanılmadığı dönemler ile kullanım amacının farklılaştığı dönemler temel alınarak düzenlenmiştir:

Dönem I Kalkolitik Yerleşim (MÖ 6000-3000): Bu dönemde kesintisiz yerleşim ile tepe yaklaşık 19 m yükselmiştir. Bu dönem, seramiğe göre dört alt döneme ayrılmıştır. Dönem IA Geç Halaf-Ubeyd geçiş dönemine, Dönem IB Geç Ubeyd, Dönem IC Geç kalkolitik/Uruk, Dönem ID Geç Kalkolitik-Erken Tunç geçiş dönemine tarihlenmiştir.

*Salat Tepe
– Erken
Tunç Çağ IV
Tabakalarında
Kullanılan Bir
Pişirme Kabı*

Dönem II Tunç Çağı Yerleşimi (MÖ 2400-1400): Yaklaşık 800 yıl sonra tepe üzerine yeniden yerleşilmiştir. Dönem IIA Akkad dönemi ve sonrasını, Dönem IIB tepe üzerinin balçık ve dolgu toprağı taşınarak yükseltildiği ve genişletildiği Eski Assur dönemini, Dönem IIC tepe üzerinin tesviye edildikten sonra standart kerpiçler kullanılarak yeniden inşa edildiği Eski Babil-Erken Mitanni dönemini kapsamıştır. Tepe bu günkü yüksekliğine Dönem II sonunda yaklaşmıştır.

Dönem III Demir Çağı Yerleşimi (MÖ 1050-330): Orta Assur döneminde terk edilmiş olan tepe üzerine inşaat yapılmamış, Tunç çağları yapılarına ait enkaza farklı amaçlarla kullanılan çukurlar açılmıştır. Demir Çağı'nda tahıl ambarı olarak kullanılan 3 m derinlikte ve 3 m çapında çok sayıda çukur ile çukur ev olarak kullanılmış olan, 2 m derinlikte ve 5 m çapında çukurlar açılmıştır. Çukurlardan toplanan seramik kaplara ait parçalar, bu çukurların üç ayrı alt dönemde kullanıldığını göstermiştir. Dönem IIIA Erken Demir Çağı'nı, Dönem IIIB Yeni Assur İmparatorluk dönemini, Dönem IIIC Assur sonrası/Pers dönemini kapsamıştır.

Dönem IV Hellenistik-Roma ve Ortaçağ Yerleşimi (MÖ 330-MS 1500): Bu dönem boyunca çukurlar kullanılmaya devam etmiş, ancak, basit mimari unsurlar da ortaya çıkmıştır. Bu unsurların yaklaşık 2 m kalınlıktaki enkazı, tepe üzerindeki en son yapılaşmaya aittir. Tepe üzerinde açığa çıkan, birbirleriyle bağlantısı bulunmayan kaba taş veya balçık duvarlara ait küçük parçalardan oluşan mimari ile bağlantısız tandır ve ocaklar, göçer kavimlerin tepelyi kış aylarında geçici konaklama alanı olarak kullandıklarını düşündürmektedir. Tepe üzerine kazılmaya devam eden çok sayıda derin çukur da tepenin aynı zamanda tahıl ambarı olarak kullanılmaya devam ettiğini göstermiştir.

Dönem V Yeni-Yakınçağ Mezarlığı: Bu dönem tepenin kullanım amacının Osmanlı döneminden itibaren salt mezarlığa dönüşmesi ile karakterize edilmiştir. Yukarı Salat beldesi mezarlığı tepenin kuzey etek kesiminde yer almaktadır.

Salat Tepe kazıları Ilısu Barajı ve HES Projesi kapsamında Diyarbakır Müze Müdürlüğü başkanlığında yürütülmektedir. Bu proje kapsamında yürütülen diğer kazılarda da olduğu gibi, arazi çalışmalarının 2012 yılı itibarı ile sonlandırılması istendiğinden, Salat Tepe'ye ilişkin stratigrafi bilgileri bu aşama ile sınırlı kalacaktır. Önümüzdeki yıl gerçekleştirilmesi planlanan malzeme çalışmaları sırasında stratigrafik dizilimin eksik kalan parçalarını araştırabilmek için kazıların sürmesine izin verilmesini umuyoruz.

A. Tuba Ökse

Soli Pompeiopolis Kazıları – 2012

Mersin, Mezitli, Soli Pompeiopolis Antik Liman Kenti'nde 2012 yılı kazıları, Prof. Dr. Remzi Yağcı başkanlığında 1 Eski Çağ tarihi Profesörü, 1 Arş. Gör. 7 Arkeolog, 1 Mimar, 1 Harita mühendisi, 1 Restoratör, 7 arkeoloji öğrencisi ve 40 işçi ile 3 Temmuz-18 Ağustos tarihleri arasında sürdürülmüştür. 2012 kazıları başlıca Kültür ve Turizm Bakanlığı, Mersin Valiliği ve Mezitli Belediyesi tarafından ayrıca özel kurum ve kişilerce (Zülfikar Tümer İnşaat, Toros İnşaat (Nihat Taner), Sungurtaş (Teoman Sungur), Şahin Yücesoy ve Kudret Odabaş) desteklenmiştir. Bu kurum ve kişilere teşekkür ederiz.

Soli Pompeiopolis kazıları 2012 yılında önceki yıllardan farklı olarak iki bölgede değil, üç bölgede gerçekleştirilmiştir. Soli Höyük, Sütunlu Cadde ve Milli Egemenlik Caddesi.

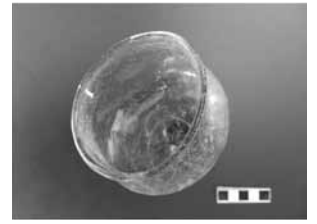
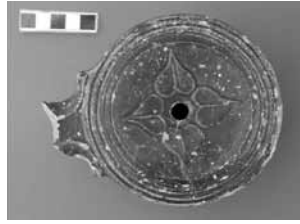
Sütunlu Cadde

2012 kazı programına göre, Sütunlu Caddede güney ucunda restorasyonu tamamlanan alanın kuzeyinde B9-10, C10-11, D10-11, E7-10 ve F8-9 plan karelerinde Roma tabakalarında kazı çalışmaları sürdürülmüştür. Bu plan kareler doğu portikonun iki yanında yer almaktadır ve mekânsal olarak ocak, havuz gibi mimari özellikler göstermektedir. Havuz ve ocağın bulunduğu mekanlar restore edilen birbirinden bağımsız Roma dükkânlarının devamı niteliğindedir.

Sütunlu Cadde'nin içinde yol blokajının tahrip olduğu yerlerde yapılan sondajlarda bir yazıtlı konsol [Hadrian Dönemi, "Halk Meclisi, Vali Titus Vibius Varus'u (131-133) onurlandırır"] ve pişmiş toprak künk sırası açığa çıkarılmıştır. Bu mekanlardan Roma ve Hellenistik Dönemlere tarihlenen küçük buluntular aşağıdaki gibi sayılabilir:

Hellenistik Dönemi: Pişmiş toprak kandiller, parlak (Attika) sırlı kap parçaları.

Roma Dönemi: Pişmiş toprak kandiller, unguentariumlar, minyatür cam kase, pişmiş toprak kase ve

Soli Pompeiopolis – Küçük Buluntular ve Yazıtlı Konsol

tabaklar (*terra sigillata*), pişmiş toprak figürin ve mermer heykel parçaları.

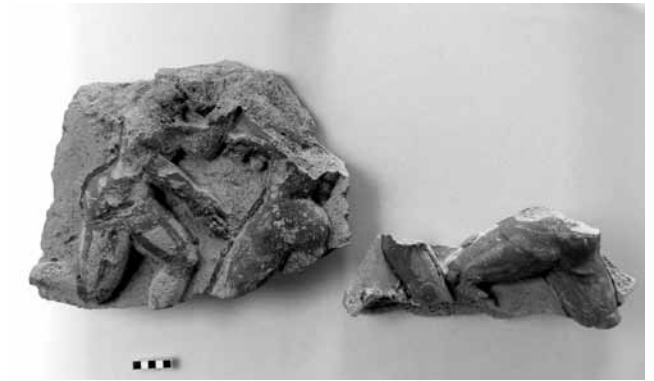
Bu alandaki çalışmaların amacı hem arkeolojik bulguları açığa çıkarmak hem de restorasyonun bu alanda sürdürülebilirliğinin araştırılmasıydı.

Soli Höyük

Soli Höyükte 2012 de kazı çalışmaları geçen yılki kazıların devamı niteliğinde olup Arkaik terasta G6 plan karesi ve çevresindeki servis yollarında sürdürülmüştür. G6 ve çevresindeki kazılar önceki yıllarda ortaya çıkarılan mimariyi bütünlükte niteliktedir. Özetle doğuya bakan odalar kompleksi ile içerde podyumlu, taş ve çakıl döşemeli kuru örgü duvar tekniğinde yapılmış büyük bir mimari kompleksin birbirine bitişik birimleridir. 2012 yılının en önemli buluntusu Ionia, Phrygia, Lydia, Aolia ve Karia'da birçok merkezde örneği görülen Arkaik Dönem tapınak mimarisine özgü kabartmalı bir levhadır. Pişmiş toprak bu levhada Atinalı Kahraman Theseus'un Minotaurus'u öldürdüğü sahne görülmektedir. 2012'de benzer tipte bir mücadele sahnesinin görüldüğü bir diğer kabartmalı levha ortaya çıkarılmıştır. Bu levha bir başka kalıpta üretilmiştir. Ayrıca Arkaik tabakanın içinden bazı Geç Geometrik Dönem seramik parçaları gelmiştir.

Milli Egemenlik Caddesi

Pompeiopolis'in Batı surlarının dışında 1. derece sit alanına bitişik ve Milli Egemenlik Caddesi olarak adlandırılan kesimden yol açılabilmesi için arkeolojik kazı yapılmasına ilişkin kurul kararı üzerine yol

Soli Pompeiopolis – Arkaik Dönem Kabartmalı Mimari Levha

güzergahında sondaj çalışmalarına 2012 yılında başlanmıştır. 40 gün boyunca sürdürülen kazılar sonunda: Depremle yıkılmış, içinde çevresi dairesel duvarlarla çevrili, yarısı kırık ve ağızları baş aşağı olan üç büyük küp (*dolium*); duvar içinde ikinci kez kullanılmış bir lahit teknesi; Roma ve Bizans sikkeleri ile tabanı pişmiş toprak kare biçimli levhalarla döşenmiş büyük bir yapı kalıntısı açığa çıkarılmıştır. Bu yapının Erken Bizans Dönemi'nde büyük bir deprem sonucu yıkıldığı düşünülmektedir. Yapının gerçek işlevi gelecek yıllarda yapılacak kazılarla anlaşılacaktır. Bu yapı, Pompeiopolis'te Sütunlu Cadde'deki *opus sectile* döşeli galerilerden sonra şiddetli depremlerle yıkılmış yapılara ikinci bir örnektir. Ayrıca antik dönem Kilikia ve antik Anadolu depremleri için de önemli bir kanıttır.

Sonuç olarak: 2012 Soli Pompeiopolis Kazıları, Soli Höyük'te MÖ 7. ve 6. yy'lardaki kolonizasyonun

Soli Pompeiopolis – Depremle Yıkılmış Anıtsal Yapı Kalıntısı

varlığına ilişkin önemli bir kanıt olan Grek mitolojik sahnelerinin betimlendiği pişmiş toprak kaplama levhaları; Pompeiopolis Sütunlu Cadde’de mevcut restorasyonun kuzeyindeki alanlarda yazıtlı konsol, ocak, havuz gibi Roma Dönemi mimari ve arkeolojik buluntular ile Milli Egemenlik Caddesi’nde anıtsal bir yapıyı Erken Bizans Dönemi’nde yıkan şiddetli bir depremin varlığını ortaya çıkarmıştır.

Remzi Yağcı – Fatih Hakan Kaya

Tios Kazı Çalışmaları – 2012

Prof. Dr. Sümer Atasoy’un başkanlığında gerçekleştirilen kazı çalışmaları bu yıl antik tiyatro, akropolde bulunan Roma tapınağı, Klasik Dönem yerleşim alanı, kilise ve antik liman caddesinde çevresinde gerçekleştirilmiştir.

I- Antik Tiyatro ve Nekropol Alanı Çalışmaları (Yrd. Doç. Dr. Yaşar Serkal Yıldırım)

I.A. Nekropol Alanı:

Roma dönemi tiyatrosunun doğusundaki modern mezarlığın yanında, Sefercik mahallesine giden asfalt yolun mezarlıkla birleştiği noktada Filyos Belediyesi tarafından, su tesisatı yenileme çalışmaları yaparken bulunan ve Roma Dönemine tarihlendirilen bir mezarda kazı çalışması gerçekleştirilmiştir. Bulunan mezar, 0,74 m genişliğinde, 1,92 m uzunluğunda ve 0,65m derinliğindedir. Mezar duvarları farklı boyutlardaki andezit taşlarının isodomik düzende örülmesi ile meydana getirilmiş ve duvarlarının içe bakan yüzlerinin düzgün işlenmiş olduğu; ancak arka yüzlerinin ise işlenmeden bırakıldığı görülmüştür. Dört adet pembe renkli kumtaşı blok mezarda kapak taşı olarak kullanılmıştır. Bu kapak taşları, gerekli belgeleme çalışmaları yapıldıktan sonra kaldırılmıştır. Mezarın içerisinin daha önceden tahrip edilmesi ve soyulması nedeniyle bütün mezarın karıştırılmış olduğu ve özellikle batı kısmının dolgu toprakla

dolduğu görülmektedir. Filyos’daki askeri radar üssüne giden, çift sıra halinde döşenmiş kablo hattına ait beton kanalın geçtiği görülmüştür. Mezarın bu kanal inşası sırasında soyulmuş olduğu anlaşılmıştır. Mezarın içerisinde dağınık halde insan kemikleri, seramik parçaları ile büyük ölçüde korozyona uğramış küçük metal parçaları bulunmuştur.

I.B. Değirmen Yapısı:

Antik tiyatronun kuzeydoğusunda, Çaycuma-Filyos karayolunun hemen kenarındaki bir kesitte bulunan kavisli bir taşın çevresinin definciler tarafından yoklandığının kazı bekçileri tarafından bildirilmesi üzerine bu çevrede kazı çalışmaları başlatılmıştır. Yolun kenarındaki yamacın hemen üzerinde 2 x 2,5 m boyutlarında bir açma açılmış ve neticesinde 50,13m. kotunda un öğütülmesine yarayan bir öğütme taşı ortaya çıkarılmıştır. Öğütme taşı; 0,70 m yüksekliğindedir. Ağız çapı 0,83 m çapında olup, kaideye doğru daralan bir forma sahiptir. Taşın üst tarafı tahılların öğütülmesi amacıyla 0,35 m kadar bir derinliğe sahiptir. Ağızın iç kısmında ise çapı 0,50 m olan, içi yivli bir çark bulunmuştur. Bu çarkın tam ortasında da demir bir yuva bulunmaktadır. Öğütme taşının altında 50,06 m kotunda öğütme taşının da içinde yer aldığı değirmen yapısının zeminine ulaşılmıştır. Bu zemin, halk arasında “kayrak taşı” denilen pembe renkte düzenli bir forma sahip olmayan yassı taşlar ile kaplanmıştır.

Bu işliğin sınırlarını tespit edebilmek için açma sınırları doğuya doğru genişletilmiştir. Açma içerisinde en üst kot olan 52,13 m’den zemin seviyesi 50,02 m’ye kadar altı adet farklı tabaka tespit edilmiştir. Bunlardan özellikle 50,30 m ile 50,02 m arasından gelen V. ve VI. yangın tabakaları içerisinde bol miktarda seramik, demir çivi, ve çeşitli metal parçaları ele geçmiştir. Öğütme taşının özellikle batı tarafında demir çivi ve yanık tabakasının yoğunluğu artmaktadır. Öğütme taşının hemen 0,65 m güneydoğu köşesinde 50,10 m kotunda ise, zemin üzerinde *in situ* durumda demir bir menteşe bulunmuştur. Yapının devamı özel mülkiyet içerisinde kaldığı için açılmamıştır. Değirmen yapısı içerisinde bulunan seramik ve sikkeler MS II. ve III. yy’lara aittir. Bundan dolayı bu yapının bu tarihler arasında kullanıldığı düşünülmektedir.

II- Akropolde Yapılan Çalışmalar

II.A. Roma Tapınağı (Yrd. Doç. Dr. A. Kadir Baran, Recep Kendirci, Nil Dirlik):

2011 yılında tapınağın ön cephesinde gerçekleştirilen kazı çalışmaları bu yıl kaldığı yerden devam ettirilmiştir. Öncelikle tapınağın güney cephesinde yer alan sıvalı tabandan itibaren detaylı temizlik çalışmalarına başlanmıştır. Temizlik çalışması esnasında 5/19-12

*Tios – Akropolün
Güneybatıdan
Görünümü*

*Tios – Akropolde
Bulunan Klasik
Dönem Yerleşim
Alanı*

no'lu açmadan cam, metal ve Bizans Dönemi'ne ait olabilecek sırlı seramik parçaları bulunmuştur. Temizlik çalışmalarından sonra geçen yıl 4. tabakada kapanışı yapılan 5/19-13 no'lu açmanın bu yıl 5. tabaka kazısına başlanmıştır. Açmada harç tabana ulaşmak istenmiştir ve 6 cm toprak kazıldıktan sonra harçlı tabana ulaşarak 5. tabakada kapatılmıştır.

5/19-19 açmasının 3.tabaka kazısında ise Korinth düzenine ait işlenmiş mermer parçalar yoğun olarak çıkmıştır. Bununla birlikte Roma seramiklerine de rastlanmıştır. Korinth başlık parçaları içeren bu 3. tabaka 25 cm kalınlığındadır. Bu alanda 5. tabakaya kadar çalışmalarımız devam etmiştir. Ancak malzeme yoğunluğunun diğer tabakalarda oldukça azaldığı gözlenmiştir. Herhangi bir buluntuya rastlanmayan 5. tabakada kil tabana ulaşılmıştır.

Daha sonra 5/19-15 ve 5/19-20 olmak üzere iki yeni açma oluşturulmuş ve ölçümler yapılmıştır. Buna göre 5/19-15 açmasının en yüksek kesiminin kotu 66.116 en alçak noktasının kotu ise 65.846'dır. 5/19-20 açması ise düz bir zemine sahip olup yüzey seviyesinden alınan kot 65.980'dir. Tapınağın doğu kanadında podyum ve basamak tabanlarının nerede bittiği bulabilmek ve tapınağın ön sınırını belirleyebilmek için bu iki açmada çalışmalar yoğunlaştırılmıştır. Açmanın 2. tabaka kazılarının sonucunda podyum temelini devamı ortaya çıkartılmıştır. Böylelikle tapınağın podyum sınırları anlaşılmıştır.

Tapınağın son basamağına ait temellerin devamını ve bu basamağın doğu yönüne doğru gelişen dönüşünü bulabilmek amacıyla açmanın güney yönünde çalışmalar devam ettirilmiştir. 68.692 kotla 4. tabakaya gelindiğinde bu alanda tapınağın son basamağı ortaya çıkartılmıştır. Böylece bu alanda yapılan çalışmalar sonucunda tapınağın podyum ve basamak sınırları netlik kazanmıştır. Altarın olması gereken bu alanda Roma Çağı tabakalarının tahrip edilmesinden dolayı altar bulunamamıştır.

II.B. Bizans Kilisesi (Arş. Gör. Durmuş Gür):

Akropolde bulunan doğu-batı doğrultulu kiliseye hemen batısında yer alan bir narteksten girilmektedir. Ana mekân ise bir naos'tan ibarettir. Güneyinde doğu-batı doğrultulu mezar şapeli bulunmaktadır. Kilisenin ana bölümünü oluşturan naos, 16,30 x 7,20 m boyutlarındadır. Narteksten naosa batıda bulunan üç kapıyla girilir. Kilisenin güneyinde yer alan mezar şapeline ise yine güney yönünde bulunan 1,00 m açıklığındaki bir kapı yardımıyla girilmektedir. 2012 yılında bu bölgedeki kazılara nartheks bölümünün güneyinde bulunan iki mekan ve kilisenin batısında yer alan teras duvarında yapılan çalışmalarla devam edilmiştir. Kilisenin naos ve apsis duvarlarında devşirme blok taş malzeme kullanılmış, kilisenin mezar şapeli ve ek yapılarında ise moloz taşların ve kiremitlerin harç kullanılarak inşa edildiği gözlemlenmiştir. Kilisenin ek mekanlarının zemininde farklı boylardaki mermer, kayrak taşı ve andezit taşların zemin olarak kullanıldığı görülmektedir. Üst örtüsüne ait herhangi bir bilgiye sahip olamadığımız ek mekanların içerisinden çok sayıda çatı kiremit parçaları ve demir çivi parçaları tespit edilmiştir. MS 12-14. yy'lara tarihlendirilen sırlı ve sırsız seramik parçalarının yoğunlukta olduğu bu alan içerisinde bir de çocuk mezarı tespit edilmiştir. Kilisenin iç mekanı ve çevre bölümleri, bu alanlarda bulunan sikke, seramik ve çeşitli küçük buluntulardan dolayı MS 11 ve 14. yy'lar arasında mezarlık alanı olarak kullanılmıştır.

*Tios – Akropolde
Bulunan Roma
Tapınağı ile Bizans
Kilisesinin Hava
Fotoğrafı*

Yüzeyden itibaren belirli kotlar halinde gerçekleştirilen seviye inme çalışmaları sonucunda bu alanda Geç Bizans, Orta Bizans, Roma, Hellenistik, Klasik ve Geç Arkaik Dönem

II.C. Teras Duvarı (Arş. Gör. Durmuş Gür):

Kilisenin hemen batısında yer alan teras duvarının ortaya çıkarılması amacıyla bu bölgede de kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Roma Dönemi tapınağının temenos duvarı olarak da düşünülen bu duvar üzerinde ilk olarak yüzey temizliği çalışmaları yapılmıştır. Çalışmalar sonucunda bu bölgede 3 m genişliğinde, 4 m yüksekliğinde ve 30 m uzunluğunda alt bölümleri büyük kesme taş andezit bloklarından üst bölümleri ise devşirme malzemelerden inşa edilmiş büyük bir duvar yapısı ortaya çıkarılmıştır. Duvar ortaya çıkarılırken bulunan MS 10-14. yy'lara tarihlendiren sırlı ve sırsız seramik parçaları, bu duvarın temenos duvarı olması dışında, kilisenin batı bölümüne bir atrium kazandırmak için yapılmış olabileceğini de düşündürmektedir. Bu alandaki çalışmalar 2013 yılı kazı sezonunda devam ettirilmek üzere sonlandırılmıştır.

II.D. Klasik Dönem Yerleşim Alanı (Arş. Gör. Durmuş Gür, Gürcan Laçın):

Tios Akropolü, Filyos Nehri'nin denize döküldüğü vadinin batısında, antik kentin doğusunda, Karadeniz'e doğru uzanan ortalama 70 m yüksekliğindeki ufak bir yarımada. Kuzeybatıdan güneydoğuya doğru teraslar halinde yükselen bu tepenin özellikle kuzeybatı bölümü keskin kayalıklara sahiptir. Bu bölümde Ortaçağ kalesine ait sur duvarlarının hemen kuzeyinde kentin Klasik Dönem'e tarihlendirilen yerleşim izlerine rastlanılmıştır. Bu seneki çalışmalar erken dönem yerleşimine ait duvarların mekân birlikteliğini sağlamaya yönelik olmuştur. Bu alanlarda yapılan çalışmalarda üst kotlarda Bizans Dönemi'ne tarihlendirilen duvar kalıntıları tespit edilmiştir. Tamamen devşirme malzemelerden inşa edilmiş olan Bizans Dönemi temel kalıntıları açma alanının kuzey bölümüne doğru devam etmektedir.

küçük buluntuları tespit edilmiştir. Roma ve erken dönem seramik kapları özellikle üçüncü ve dördüncü tabakalarda gözlemlenmektedir. Üçüncü ve dördüncü tabakalar içerisinde MÖ 6. yy'ın sonundan MS 3. yy'a kadar tarihlenen seramik parçaları tespit edilmiştir. Tespit edilen erken dönem seramikler içerisinde yaban keçisi üslubu, İonia kylikleri, Batı Anadolu Arkaik seramik kap parçaları, Attika siyah figür seramik kap parçaları, Attika üretimi kırmızı figürlü kap parçaları tespit edilmiştir.

III. Antik Limanda Yapılan Çalışmalar (Yrd. Doç. Dr. Yaşar Serkal Yıldırım):

Üçüncü kazı alanı ise Tios'un Antik limanına giden caddede gerçekleştirilmiştir. Roma Dönemi'nde kentin en önemli caddesi durumunda olan bu yolun yolun liman ve tiyatro boyunca kuzey-güney doğrultulu uzandığı görülmektedir. Bu bölgedeki çalışmalar, kent planında 10-14 no'lu plankareler içerisinde yer alan açmalarda gerçekleştirilmiştir. Burada 7,40 m uzunluğunda 6,60 m genişliğinde bir açma açılmıştır. Bu açmada 2,45 m. seviyesinde büyük boyutlu plaka taşlardan oluşturulmuş liman caddesinin döşemeleri ortaya çıkarılmıştır. Yolun döşeme taşlarının her birinin farklı boyutlarda olduğu görülmüştür. Ayrıca Orta Çağ'da bu yolun doğu bölümünün üzerine gelecek şekilde sahil surlarının inşa edildiği anlaşılmıştır.

2012 yılı içerisinde gerçekleştirilen çalışmalardan bir tanesi de kentin yapılarının Microlight adındaki bir hava aracı vasıtasıyla ayrıntılı bir şekilde fotoğraflarının çekilmesidir.

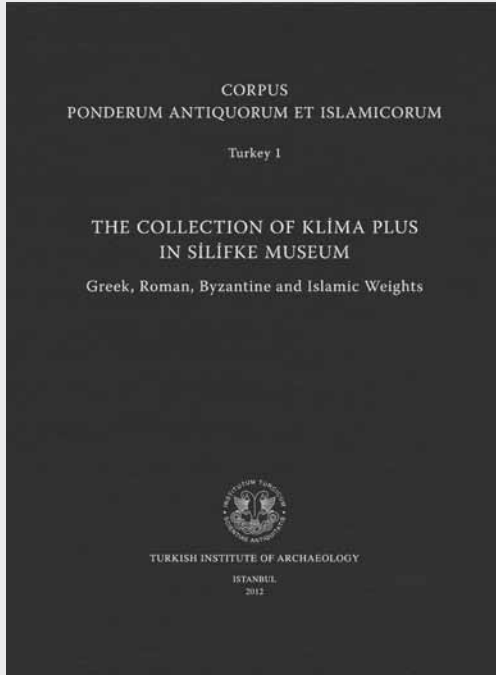
Arazi çalışmaları ile kazı evinde yapılan etüt çalışmalarının da tamamlanmasıyla, birlikte kazı çalışmaları, 11 Eylül 2012 tarihinde sona erdirilmiştir.

Şahin Yıldırım

Yeni Yayınlarımız

CORPUS
PONDERUM ANTIQUORUM ET ISLAMICORUM

Turkey 1

*The Collection of Klıma Plus in
Silifke Museum**Greek, Roman, Byzantine and Islamic Weights***Oğuz Tekin – Ali M. Merzeci****978-605-4701-00-1**Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2012
(renkli, 46 levha)CORPUS
PONDERUM ANTIQUORUM ET ISLAMICORUM

Turkey 2

*Istanbul Archaeological Museums**Greek, Roman, Byzantine and Islamic Weights in the
Department of Metal Objects***Oğuz Tekin – Gülbahar Baran Çelik****978-605-4701-14-8**Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2013
(renkli, 110 levha)

Türkiye müzeleri ile özel koleksiyonlardaki ağırlıkların yayımlanmasını öngören *Corpus Ponderum Antiquorum et Islamicorum* (=CPAI) projesinin ilk cildi Silifke Müzesi'ndeki özel bir koleksiyonu kapsamaktadır. 161 adet ağırlığın yer aldığı katalog, Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi (49 adet), Bizans (33 adet) ve İslami (79 adet) olmak üzere üç başlık altında kurgulanmıştır. Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi örneklerinin çoğu kare veya dikdörtgen formunda, üzerleri düz kurşun ağırlıklardır. Roma İmparatorluk Dönemine tarihlenen ekme tahtası formundaki kurşun ağırlık ise üzerinde yer alan birim adı (litra) ve caduceus tasviriyle ilginç bir örnek oluşturmaktadır. Bizans örnekleri iki-uncia'dan bir-nomisma'ya kadar değişen ağırlıklarla temsil edilmektedir. İslami ağırlıkların büyük çoğunluğunu Osmanlı İmparatorluğu'na ait dirhemler oluştursa da az sayıda Osmanlı öncesi örnekler de yer almaktadır. İslami ağırlıkların çoğu kuş gözü motifi ile süslenmiştir.

CPAI projesinin ikinci cildi İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin Metal Objeler Seksiyonu'nda yer alan ve MÖ 4. yüzyıldan Osmanlı İmparatorluğu'nun sonuna kadar tarihlenen ağırlıkları kapsamaktadır. Katalogta yer alan 455 adet ağırlığın bir kısmı satın alma veya müsadere yoluyla müze koleksiyonuna katılmışken, bir kısmı kazı buluntusu olarak kayda geçmiştir. Ağırlıkların 111'i MÖ 4. yüzyıldan Roma İmparatorluğu'nun sonuna kadar uzanan zaman dilimine, 196'sı Bizans Dönemine, 148'i ise Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine tarihlenmektedir. Az bir kısmı MÖ 4. yüzyıla fakat çoğu Hellenistik Döneme tarihlenen ağırlıklar arasında Atina, Lysimakheia, Byzantion, Kyzikos, Kyme ve Miletos'a ait olan ağırlıklar aynı zamanda koleksiyonun en ilginç örnekleri arasındadır. Roma İmparatorluk Dönemine tarihlenen ve her iki taraftan kesik küre formundaki ağırlıklar da dikkate değer sayıda katalogta temsil edilmektedir. Bizans ağırlıkları, esas olarak sikke kontrol ağırlıklarından oluşmaktadır. Katalogta, 400-dirhemden bir-dirheme kadar çeşitli formda İslami ağırlıklar da yer almaktadır.

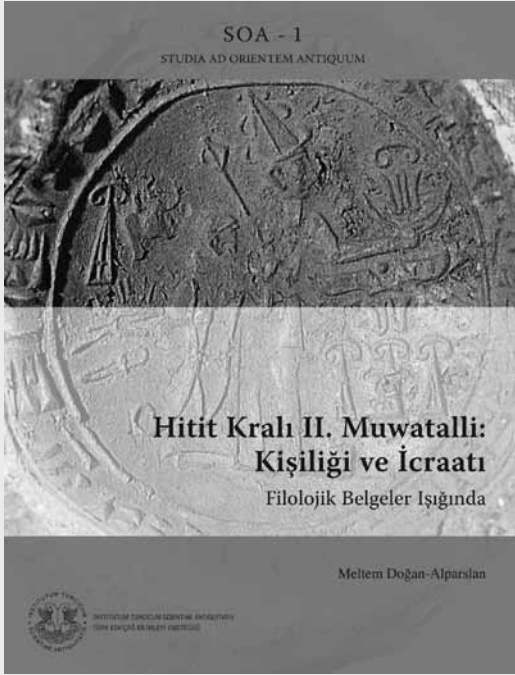
Yeni Yayınlarımız

SOA - 1

STUDIA AD ORIENTEM ANTIQUM

Hitit Kralı II. Muwatalli: Kişiliği ve İcraatı

Filolojik Belgeler Işığında

Meltem Doğan-Alparslan

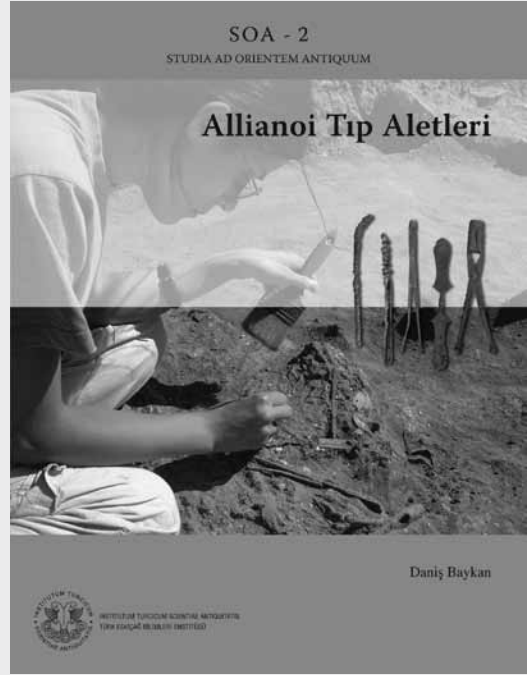
978-605-4701-11-7

Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2012

Hitit krallarından II. Muwatalli döneminin açıklanması, kendisine ait belgelerin azlığı nedeniyle oldukça zordur. Muwatalli'nin icraatının önemli bir kısmı hakkında, III. Hattuşili ve IV. Tuthaliya gibi sonraki Hitit krallarına ait belgelerden faydalanılmak gerekmektedir. Ancak, bu belgelerden elde ettiğimiz bilgilerin de tartışmalı olması, Muwatalli devri olaylarını incelerken dikkatli olunmasını gerektirmektedir. Çalışma içerisinde II. Muwatalli her yönüyle ele alınmış; kişiliğinin dönemin siyasetini nasıl şekillendirdiği, dini kimliğinin Hitit tarihindeki önemi ve tartışmalı olan aile bireyleri çok yönlü olarak incelenmiştir. Dolayısıyla Muwatalli'nin eşi, çocukları, kızkardeşi ve buna bağlı olarak kızkardeşinin evliliği gibi halen tartışmalı olan konular, yapılan metin incelemeleri ile açıklığa kavuşturulmuş, dönemin tarihine yön veren aile ilişkileri üzerine tartışmalar yapılmıştır. Ayrıca, Muwatalli'nin politik kimliğini ortaya koyan iç ve dış siyasetine bağlı faaliyetleri ayrıntılı olarak ele alınmış ve problemli olan pek çok konu açıklanmaya çalışılmıştır. Böylece çivi yazılı ve hiyeroglifli belgelerden yola çıkarak, Muwatalli hakkında elde edilen bilgileri bir araya getirmek suretiyle kendisi hakkında yeni sonuçlara varmak, döneminde açıklanması sorunlu olan konuları ortaya koymak mümkün olabilmıştır. Bu sayede, II. Muwatalli döneminde gerçekleşen başkentin Tarhuntaşa'ya taşınması ve Kadeş Savaşı gibi önemli olayların neden ve sonuçlarının anlaşılması, dönemin tarihi rekonstrüksiyonunun yapılması, böylece Muwatalli'nin faaliyetlerinin kronolojisi problemlerine farklı bir bakış açısıyla çözüm teklifleri getirilmesi mümkün olabilmıştır.

SOA - 2

STUDIA AD ORIENTEM ANTIQUM

Allianoi Tıp Aletleri**Daniş Baykan**

978-605-4701-12-4

Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2012

İzmir ili, Bergama ilçesinin kuzeydoğusunda, Paşa Ilcası mevkiine konumlandırılan Allianoi, günümüzde Yortanlı Sulama Baraj göleti altında kalmıştır. Antik tıp âletlerinin tipolojisi ve teknolojisi, tıp tarihi ve yerleşimin sağlıkla ilişkisi açılarından önemli bilgiler veren Allianoi tıp âletleri, diğer kontekstlerle karşılaştırıldığında, çeşitlilik ve sayı yönlerinden üstün oldukları için, Anadolu tıp âletlerinin, tıp, dağılım ve köken sorunlarına da ışık tutmakta, sayısal verilerine katkı sağlamaktadır. Allianoi kazılarında ele geçen tıp âletlerinin tipolojik, işlevsel ve kontekstleri açılarından incelenen bu çalışmada, bir Anadolu yerleşiminde gün ışığına çıkan tıp âletleri buldukları mekânlara göre toplu ve bütüncül olarak ilk kez değerlendirilmiştir. Doktora tezimi kapsayan bu çalışmanın yayın aşamasında, bazı kısımlar ve görseller sadeleştirilmiş ve 2009 sonrası bazı ilaveler yapılmıştır. Çalışmada Roma Dönemi'ndeki hastalıklar ve tıbbî müdahale yöntemleri incelenmiş, Allianoi kazılarında ele geçen tıp âletleri sınıflandırılmıştır. Tıp âletlerinin alışılmış yapım malzemesi olan bronzun yanı sıra, demir âletlerin de kapsama alınmasıyla, yalnızca bu malzemeden yapılan ve örneği az bulunan tıp âletlerinin tipolojisini belirleme çalışmalarına katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Roma Dönemi tıp âletleri hakkındaki antik kaynaklar ve modern yayınlar taranmış, fonksiyonları belirsiz âletler, İslamî tıp kaynakları ve 17.-19. yüzyıl tıp kitaplarındaki âletler ile karşılaştırılıp, antik kaynakların da yardımıyla, kullanım amaçlarının belirlenmesine çaba gösterilerek yorumlanmıştır. Ayrıca, eserlerin arazide buldukları koordinatlara göre, mekânların işlevini saptama konusuna ışık tutulmuştur.

Sponsorlarımız

ve Enstitüye Kazandırdıkları

Borusan: Nakit olarak enstitünün yıllık giderleri.

Bülent Eray: Eray Reklamcılık tarafından teşekkür plaketi ve ajanslarımızın yapılması.

Cengiz Üstüner: Maddi yardım.

Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi: Yıllık konferanslarımıza salon tahsis.

Enstitü Yayınları

Bilimsel Dizi

- Alparslan, M. (Haz.), *Hititolojiye Giriş, Instrumental Linguarum Antiquarum 1*, (Dizi Editörü B. Demiriş), İstanbul, 2009.
- Corpus Vasorum Antiquorum, Türkiye Cumhuriyeti (Turkish Republic 1, Fascicule 1), *Silifke Museum* (K. L. Zoroğlu), İstanbul, 2008.
- Sylloge Nummorum Graecorum - Turkey 2 / *Anamur Museum, Vol. 1, Roman Provincial Coins* (O. Tekin - S. Altınoluk), İstanbul, 2007.
- Sylloge Nummorum Graecorum - Turkey 3 / *Çanakkale Museum, Vol. 1, Roman Provincial Coins of Mysia, Troas etc.* (O. Tekin - S. Altınoluk - F. Körpe), İstanbul, 2009.
- Sylloge Nummorum Graecorum - Turkey 4 / *Ancient Coins from Mysia, Troad and Aeolis in the Collection of Selçuk Tanrıkulu* (O. Tekin - A. Erol-Özdizbay), İstanbul, 2010.
- Sylloge Nummorum Graecorum - Turkey 5 / *Tire Museum, Vol. 1: Roman Provincial Coins from Ionia, Lydia, Phrygia and, etc.* (O. Tekin - S. Altınoluk), İstanbul, 2011.
- Sylloge Nummorum Graecorum - Turkey 6 / *Burdur Museum, Vol. 1: Pisidia, Part 1: Adada-Prostanna* (H. Köker), İstanbul, 2011.
- Sylloge Nummorum Graecorum - Turkey 7 / *Ödemiş Museum, Vol. 1: Roman Provincial Coins of Ionia, Lydia and etc.* (O. Tekin - S. Altınoluk), İstanbul, 2012.
- Sylloge Nummorum Graecorum - Turkey 8 / *Muğla Museum, Vol. 1: Caria* (O. Tekin - A. Erol-Özdizbay), İstanbul, 2012.
- Corpus Ponderum Antiquorum et Islamicorum, Turkey 1 / *The Collection of Klima Plus in Silifke Museum, Greek, Roman, Byzantine and Islamic Weights* (O. Tekin - A.M. Merzeci), İstanbul, 2012.
- Corpus Ponderum Antiquorum et Islamicorum, Turkey 2 / *Istanbul Archaeological Museums, Greek, Roman, Byzantine and Islamic Weights in the Department of Metal Objects* (O. Tekin - G. Baran Çelik), İstanbul, 2013.
- Savaş, Ö.S., *Anadolu (Hitit-Luvii) Hiyeroglif Yazıtlarında Geçen Tanrı, Şahıs ve Coğrafya Adları/Divine, Personal and Geographical Names in the Anatolian (Hittite-Luwian) Hieroglyphic Inscriptions*, İstanbul, 1998.

Bilimsel Toplantılar Dizisi

- Delemen, İ. - O. Casabonne - Ş. Karagöz - O. Tekin (eds.), *The Achaemenid Impact On Local Populations and Cultures in Anatolia*, İstanbul, 2007.
- Dinçol, Ali M. (Yayına Haz.), *Çağlar Boyunca Anadolu'da Yerleşim ve Konut Uluslararası Sempozyumu (5-7 Haziran 1996)/International Symposium on Settlement and Housing in Anatolia Through the Ages (5-7 June 1996)*, İstanbul, 1999.
- Fischer, B. - H. Genz - E. Jean - K. Köroğlu (eds.), *Identifying Changes: The Transition from Bronze to Iron Ages in Anatolia and its Neighbouring Regions*, İstanbul, 2003.

Süreli Yayın

- Colloquium Anatolicum I* (eds. M. Doğan-Alparslan - M. Alparslan), İstanbul, 2002.
- Colloquium Anatolicum II* (eds. M. Alparslan - M. Doğan-Alparslan), İstanbul, 2003.
- Colloquium Anatolicum III* (eds. M. Alparslan - M. Doğan-Alparslan), İstanbul, 2004.
- Colloquium Anatolicum IV* (eds. M. Doğan-Alparslan - G. Ergin), İstanbul, 2005.
- Colloquium Anatolicum V* (eds. H. Peker - G. Ergin), İstanbul, 2006.

- Colloquium Anatolicum VI* (eds. M. Alparslan - H. Peker), İstanbul, 2007.
- Colloquium Anatolicum VII* (eds. M. Doğan-Alparslan - M. Alparslan - H. Peker - G. Ergin), İstanbul, 2008.
- Colloquium Anatolicum VIII* (eds. M. Doğan-Alparslan - Y. G. Ergin - M. Alparslan - H. Peker), İstanbul, 2009.
- Colloquium Anatolicum IX* (eds. M. Alparslan - Y. G. Ergin - H. Peker - M. Doğan-Alparslan) İstanbul, 2010.
- Colloquium Anatolicum X* (eds. Y. G. Ergin - M. Doğan-Alparslan - M. Alparslan - H. Peker), İstanbul, 2011.
- Colloquium Anatolicum XI* (eds. M. Alparslan - A. Akkaya), İstanbul, 2012.
- Klasik Filoloji Seminerleri I*, (2004), II (2005), III (2006) (eds. O.F. Akyol - E. Öyken)

Kazi Monografileri

- Köroğlu, K. (ed.), *5. Yılında Yumuktepe/The V. Anniversary of the Excavation at Yumuktepe (1993-1997)*, İstanbul, 1998.

Popüler Dizi

- Alp, S., *Hititler'in Mektuplaşmaları*, İstanbul 2001².
- Alparslan, M., *Eski Anadolu'da Ticaret (MÖ II. Binyıl)*, İstanbul, 2010.
- Altınoluk, S., *Eskiçağ'da Irmak Tanrıları*, İstanbul, 2010.
- Anadolu (Usman), M., *Antik Çağda Et ve Balık Pazarları*, İstanbul, 2003.
- Baykan, C. - D. Baykan, *Eskiçağ'da Cam*, İstanbul, 2012.
- Bursa, P., *Antikçağ'da Anadolu'da Balık ve Balıkçılık*, İstanbul, 2010.
- Çete, İ., *Geçmiş Yolculuk Bir Gezi Rehberi, Journey into the Past: A Short Guide*, İstanbul, 1996 (Tükendi).
- Çokay, S., *Antikçağda Aydınlatma Araçları*, İstanbul, 2000².
- Delemen, İ., *Antik Dönemde Beslenme*, İstanbul, 2003².
- Delemen, İ. - S. Çokay-Kepçe, *Yunan ve Roma Kap Formları Sözlüğü*, İstanbul, 2009.
- Demiriş, B., *Eskiçağ'da Yazı Araç ve Gereçleri*, İstanbul, 2002³.
- Dinçol, B., *Eski Önasya ve Mısır'da Müzik*, İstanbul, 2003².
- Dinçol, B., *Eski Önasya Toplumlarında Suç Kavramı ve Ceza*, İstanbul, 2003².
- Dürüşken, Ç., *Eskiçağ'da Spor*, İstanbul, 1995 (Tükendi).
- Dürüşken, Ç., *Roma Dini*, İstanbul, 2003.
- Eğilmez, M., *Hitit Ekonomisi*, İstanbul, 2005.
- Fazlıoğlu, İ., *Eskiçağ'da Dokuma*, İstanbul, 2001².
- Güllbay, O., *Eskiçağ'da Tuvalet Kültürü*, İstanbul, 2004.
- Hırçın, S., *Çivi Yazısı Ortaya Çıkışı, Gelişmesi, Çözümü*, İstanbul, 2000³.
- Hürmüzlü, B., *Eski Yunan'da Ölüm Gömme Gelenekleri*, İstanbul, 2008.
- İren, K., *Vazo Resimlerinin Işığında Eski Yunan Çanak Çömlekçiliği*, İstanbul, 2003.
- Karagöz, Ş., *Eskiçağ'da Depremler*, İstanbul, 2005.
- Köroğlu, G., *Anadolu Uygarlıklarında Taki*, İstanbul, 2004.
- Özdizbay, A., *Eski Yunan'da Tarım*, İstanbul, 2004.
- Salman, B., *Eskiçağ'da Güneş Saatleri*, İstanbul, 2007.
- Serdaroğlu, Ü., *Eskiçağ'da Tıp*, İstanbul, 2002².
- Tekin, O., *Eskiçağ'da Para, Antik Nüvizmatığa Giriş*, İstanbul, 1998³.
- Tekin, O., *Byzas'tan I. Constantinus'a Kadar Eskiçağ'da İstanbul (Byzantion)*, İstanbul, 2005³.
- Tekin, O., *Tarih Boyunca İstanbul'da Sikke Darbı ve Sikkeler*, İstanbul, 2012.
- Uzel, İ., *Anadolu Tıp Tarihine Giriş*, İstanbul, 2008.